UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT KOMUNIKAČNÍCH STUDIÍ A ŽURNALISTIKY

Transformace českých samizdatových periodik po roce 1989

Bc. Tomáš Sacher

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha 2010

Autor práce: **Bc. Tomáš Sacher**

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Barbora Köpplová, CSc.**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam

SACHER, Tomáš. *Transformace českých samizdatových periodik po roce 1989*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2010. 182 s. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Barbora Köpplová, CSc.

Annotation

The goal of the submited thesis: "Transformation of the Czech samizdat periodicals after 1989“ is to analyze the changes, that the originally samizdat periodicals went through in the conditions of the free-market society, which was formed after 1989 in Czechoslovakia and the Czech Republic. The first (theoretical) part focuses on the general description of the media transformation in the countries of Central and Eastern Europe after the collapse of the Soviet Union and the situation in which the Czech samizdat periodicals have found themselves at the beginning of this process. The second (analytical) part deals with the analysis of the transformation of specific originally samizdat periodicals which continued to be published after 1989.

Anotace

Předmětem diplomové práce „Transformace českých samizdatových periodik po roce 1989“ je rozbor změn, jakými prošla původně samizdatová periodika v podmínkách svobodné tržní společnosti, která se vytvořila po roce 1989 na území Československa a České republiky. První (teoretická) část je zaměřena na obecný popis transformace médií v zemích střední a východní Evropy po pádu Sovětského svazu a situaci, v jaké se na začátku transformace nacházela česká samizdatová periodika. V druhé (analytické) části se práce věnuje transformaci konkrétních českých titulů původně samizdatových periodik, které dále vycházely i po roce 1989.

Klíčová slova

Samizdat, periodika, transformace, Česká republika, 1989

Keywords

Samizdat, periodicals, transformation, Czech republic, 1989

Prohlášení:

Čestně prohlašuji, že práci jsem zpracoval samostatně, uvedl v ní všechny zdroje, s nimiž jsem pracoval, a v textu řádně vyznačil jejich použití.

Souhlasím se zveřejněním práce pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 5. 5. 2010 .....
Bc. Tomáš Sacher

Poděkování.
Děkuji doc. PhDr. Barboře Kopplové, CSc. za její vstřícnost v průběhu konzultací a podmětné rady při zpracování práce. Děkuji také Jiřímu Gruntorádovi za pomoc při zorientování ve zpracovávané problematice a knihovně Libri prohibiti za výborné podmínky k práci, které mi byly vytvořeny.

OBSAH:

1. ÚVOD.....1
1.1. DŮVODY ZVOLENÍ TÉMATU.....1
1.2. PŘEDMĚT ZÁJMU PRÁCE.....1
1.3. METODIKA.....2
1.4. FORMULACE A ZDŮVODNĚNÍ HYPOTÉZY.....4
1.5. ZHODNOCENÍ RELEVANTNÍ SEKUNDÁRNÍ LITERATURY A PRAMENŮ...6
2. MÉDIA V TRANSFORMUJÍCÍ SE SPOLEČNOSTI.....8
2.1. VNĚJŠÍ VLIVY – TREND K LIBERÁLNÍMU MODELU.....10
2.2. PROMĚNA VZTAHU MÉDIÍ K POLITICKÉ MOCI.....12
2.3. PROFESIONALIZACE PROSTŘEDÍ.....17
2.4. TREND KE KOMERCIALIZACI A KONCENTRACE VLASTNICTVÍ.....19
3. SAMIZDAT.....26
3.1. VYMEZENÍ POJMU SAMIZDAT A SAMIZDATOVÁ PERIODIKA.....26
3.2. SAMIZDAT JAKO HISTORICKÝ A SPOLEČENSKÝ FENOMÉN.....26
4. ANALÝZA SLEDOVANÝCH TITULŮ.....34
4.1. TEORETICKÝ ÚVOD.....34
4.1.1. Vydavatelské údaje
4.1.2. Formální podoba periodika
4.1.3. Obsahová analýza
4.1.4. Analýza transformace
4.2. ANALÝZA JEDNOTLIVÝCH TITULŮ.....40
4.2.1. Akord.....40
4.2.1.1. Období před 17.11.1989
4.2.1.1.1 Vydavatelské údaje
4.2.1.1.2. Formální podoba periodika
4.2.1.1.3. Obsahová analýza
4.2.1.2. Období po 17.11.1989
4.2.1.2.1 Vydavatelské údaje
4.2.1.2.2. Formální podoba periodika
4.2.1.2.3. Obsahová analýza

4.2.1.2.4. Analýza transformace

4.2.2. Box.....47

4.2.2.1. Období před 17.11.1989

4.2.2.1.1. Vydavatelské údaje

4.2.2.1.2. Formální podoba periodika

4.2.2.1.3. Obsahová analýza

4.2.2.2. Období po 17.11.1989

4.2.2.2.1. Vydavatelské údaje

4.2.2.2.2. Formální podoba periodika

4.2.2.2.3. Obsahová analýza

4.2.2.2.4. Analýza transformace

4.2.3. Hanťa press.....52

4.2.3.1. Období do 17.11.1989

4.2.3.1.1. Vydavatelské údaje

4.2.3.1.2. Formální podoba periodika

4.2.3.1.3. Obsahová analýza

4.2.3.2. Období po 17.11.1989

4.2.3.2.1. Vydavatelské údaje

4.2.3.2.2. Formální podoba periodika

4.2.3.2.3. Obsahová analýza

4.2.3.2.4. Analýza transformace

4.2.4. Host.....57

4.2.4.1. Období před 17.11.1989

4.2.4.1.1 Vydavatelské údaje

4.2.4.1.2. Formální podoba periodika

4.2.4.1.3. Obsahová analýza

4.2.4.2. Období po 17.11.1989

4.2.4.2.1. Vydavatelské údaje

4.2.4.2.2. Formální podoba periodika

4.2.4.2.3. Obsahová analýza

4.2.4.2.4. Analýza transformace

4.2.5. Ilegální demokracie.....65

4.2.5.1. Období před 17.11.1989

4.2.5.1.1 Vydavatelské údaje

4.2.5.1.2. Formální podoba periodika
4.2.5.1.3. Obsahová analýza
4.2.5.2. Období po 17.11.1989
4.2.5.2.1. Vydavatelské údaje
4.2.5.2.2. Formální podoba periodika
4.2.5.2.3. Obsahová analýza
4.2.5.2.4. Analýza transformace
4.2.6. Kritický sborník.....70
4.2.6.1. Období před 17.11.1989
4.2.6.1.1 Vydavatelské údaje
4.2.6.1.2. Formální podoba periodika
4.2.6.1.3. Obsahová analýza
4.2.6.2. Období po 17.11.1989
4.2.6.2.1. Vydavatelské údaje
4.2.6.2.2. Formální podoba periodika
4.2.6.2.3. Obsahová analýza
4.2.6.2.4. Analýza transformace
4.2.7. Lázeňský host.....77
4.2.7.1. Období před 17.11.1989
4.2.7.1.1 Vydavatelské údaje
4.2.7.1.2. Formální podoba periodika
4.2.7.1.3. Obsahová analýza
4.2.7.2. Období po 17.11.1989
4.2.7.2.1. Vydavatelské údaje
4.2.7.2.2. Formální podoba periodika
4.2.7.2.3. Obsahová analýza
4.2.7.2.4. Analýza transformace
4.2.8. Lidové noviny.....84
4.2.8.1. Období před 17.11.1989
4.2.8.1.1 Vydavatelské údaje
4.2.8.1.2. Formální podoba periodika
4.2.8.1.3. Obsahová analýza
4.2.8.2. Období po 17.11.1989
4.2.8.2.1. Vydavatelské údaje

4.2.8.2.2. Formální podoba periodika
4.2.8.2.3. Obsahová analýza
4.2.8.2.4. Analýza transformace
4.2.9. Mašurkovské podzemné.....91
4.2.9.1. Období před 17.11.1989
4.2.9.1.1 Vydavatelské údaje
4.2.9.1.2. Formální podoba periodika
4.2.9.1.3. Obsahová analýza
4.2.9.2. Období po 17.11.1989
4.2.9.2.1. Vydavatelské údaje
4.2.9.2.2. Formální podoba periodika
4.2.9.2.3. Obsahová analýza
4.2.9.2.4. Analýza transformace
4.2.10. Možnost.....100
4.2.10.1. Období před 17.11.1989
4.2.10.1.1 Vydavatelské údaje
4.2.10.1.2. Formální podoba periodika
4.2.10.1.3. Obsahová analýza
4.2.10.2. Období po 17.11.1989
4.2.10.2.1. Vydavatelské údaje
4.2.10.2.2. Formální podoba periodika
4.2.10.2.3. Obsahová analýza
4.2.10.2.4. Analýza transformace
4.2.11. Prostor.....107
4.2.11.1. Období před 17.11.1989
4.2.11.1.1 Vydavatelské údaje
4.2.11.1.2. Formální podoba periodika
4.2.11.1.3. Obsahová analýza
4.2.11.2. Období po 17.11.1989
4.2.11.2.1. Vydavatelské údaje
4.2.11.2.2. Formální podoba periodika
4.2.11.2.3. Obsahová analýza
4.2.11.2.4. Analýza transformace
4.2.12. Revolver Revue.....115

4.2.12.1. Období před 17.11.1989

4.2.12.1.1 Vydavatelské údaje

4.2.12.1.2. Formální podoba periodika

4.2.12.1.3. Obsahová analýza

4.2.12.2. Období po 17.11.1989

4.2.12.2.1. Vydavatelské údaje

4.2.12.2.2. Formální podoba periodika

4.2.12.2.3. Obsahová analýza

4.2.12.2.4. Analýza transformace

4.2.13. Sklepník.....122

4.2.13.1. Období před 17.11.1989

4.2.13.1.1 Vydavatelské údaje

4.2.13.1.2. Formální podoba periodika

4.2.13.1.3. Obsahová analýza

4.2.13.2. Období po 17.11.1989

4.2.13.2.1. Vydavatelské údaje

4.2.13.2.2. Formální podoba periodika

4.2.13.2.3. Obsahová analýza

4.2.13.2.4. Analýza transformace

4.2.14. Strážná věž.....128

4.2.14.1. Období před 17.11.1989

4.2.14.1.1 Vydavatelské údaje

4.2.14.1.2. Formální podoba periodika

4.2.14.1.3. Obsahová analýza

4.2.14.2. Období po 17.11.1989

4.2.14.2.1. Vydavatelské údaje

4.2.14.2.2. Formální podoba periodika

4.2.14.2.3. Obsahová analýza

4.2.14.2.4. Analýza transformace

4.2.15. Střední Evropa.....134

4.2.15.1. Období před 17.11.1989

4.2.15.1.1 Vydavatelské údaje

4.2.15.1.2. Formální podoba periodika

4.2.15.1.3. Obsahová analýza

4.2.15.2. Období po 17.11.1989

4.2.15.2.1. Vydavatelské údaje

4.2.15.2.2. Formální podoba periodika

4.2.15.2.3. Obsahová analýza

4.2.15.2.4. Analýza transformace

4.2.16. Teologické texty.....141

4.2.16.1. Období před 17.11.1989

4.2.16.1.1 Vydavatelské údaje

4.2.16.1.2. Formální podoba periodika

4.2.16.1.3. Obsahová analýza

4.2.16.2. Období po 17.11.1989

4.2.16.2.1. Vydavatelské údaje

4.2.16.2.2. Formální podoba periodika

4.2.16.2.3. Obsahová analýza

4.2.16.2.4. Analýza transformace

4.2.17. Vokno.....147

4.2.17.1. Období před 17.11.1989

4.2.17.1.1 Vydavatelské údaje

4.2.17.1.2. Formální podoba periodika

4.2.17.1.3. Obsahová analýza

4.2.17.2. Období po 17.11.1989

4.2.17.2.1. Vydavatelské údaje

4.2.17.2.2. Formální podoba periodika

4.2.17.2.3. Obsahová analýza

4.2.17.2.4. Analýza transformace

4.2.18. Informační zpravodaj – Československý helsinský výbor.....157

4.2.17.1. Období před 17.11.1989

4.2.17.1.1 Vydavatelské údaje

4.2.17.1.2. Formální podoba periodika

4.2.17.1.3. Obsahová analýza

4.2.17.2. Období po 17.11.1989

4.2.17.2.1. Vydavatelské údaje

4.2.17.2.2. Formální podoba periodika

4.2.17.2.3. Obsahová analýza

4.2.17.2.4. Analýza transformace
5. VYHODNOCENÍ ANALÝZY.....163
5.1. VYDAVATELSKÉ ÚDAJE.....163
5.2. PERIODICITA.....164
5.3. EXISTENCE TITULU.....165
5.4. ZMĚNA ROZSAHU A FORMÁTU.....166
5.5. PROFESIONALIZACE TISKU.....166
5.6. PROMĚNA GRAFIKY.....167
5.7. ZMĚNA ZAMĚŘENÍ.....168
5.8. AUTORSKÉ PŮSOBENÍ.....168
5.9. ZMĚNA ŽÁNRŮ A TÉMAT.....169
5.10. ZVLÁŠTNOSTI STYLU.....170
5.11. EXISTENCE DOPROVODNÉ KNIŽNÍ EDICE.....171
6. ZÁVĚR.....172
7. SUMMARY.....175
8. POUŽITÁ LITERATURA.....179

1. Teoretický úvod

1.1. Důvody zvolení tématu

Tématem této diplomové práce jsem zvolil transformaci českých samizdatových periodik po roce 1989. Důvodů pro vypracování této analytické studie jsem měl hned několik. Téma transformujících se společností, respektive role médií a jejich proměny s touto transformací související, mě osobně dlouhodobě zajímá. Dané téma zároveň dosud nebylo v ucelené formě zpracováno. Odborné práce týkající se periodik vycházejících před okamžikem změny politického režimu v roce 1989[1] se omezují buď pouze na předrevoluční období, případně se věnují pouze oficiálním periodikům[2]. Studie věnující se vývoji a proměně českého mediálního prostředí po r.1989 nerozlišují mezi původně samizdatovými periodiky, ve většině případů zpracovávají pouze vybrané tituly či dílčí aspekty transformace, jako například proměnu struktury vlastnictví.[3]

Problematika dalšího vývoje periodik, která před rokem 1989 působila jako ilegální[4], je tak v této podobě, zpracovávána vůbec poprvé. Mým cílem je shromáždění informací o osudu a vývoji původně samizdatových periodik, která s proměnou společenského a politického prostředí nezanikla a transformovala se do nových tržních podmínek. Spolu s tím se pokouším alespoň v základních obrysech postihnout specifické průvodní faktory, které transformaci tištěných periodik v Československu, respektive České republice provázely. Nečiním si nárok na vyčerpávající a úplný výklad všech titulů a detailních informací, které se k nim váží, usiluji však o co možná nejúplnější a nejširší popis vycházející z primárních zdrojů a dalších dostupných pramenů.

1.2. Předmět zájmu práce

Má práce postihuje dvě zcela odlišná období. Prvním je Československo 70. a 80. let dvacátého století, druhým pak dvě desetiletí, která následovala po roce 1989. Mým

[1] Pro potřeby mé práce ji definuji dnem 17.11.1989.
[2] Prakticky jedinou výjimkou je diplomová práce A. Nenadála (2002)
[3] Viz např. Benda, J. 2007
[4] Viz kapitola 3 věnující se českému samizdatu

cílem je popsat co nejlépe osud jednotlivých původně samizdatových titulů, jež byly periodicky vydávány v obou těchto historicky odlišných časových celcích. Na konkrétních případech periodik, která nezanikla spolu se změnou politického režimu, se pokusím ověřit platnost tezí nastolených odbornou literaturou věnující se roli a fungování médií v rámci transformujících se společností.

Jedním z klíčových pojmů v mé práci je samizdat (konkrétnější vymezení viz kapitola 3). Při vymezení periodik, jimž budu věnovat pozornost, vycházím z rozdělení titulů, použitém v práci Johanny Posset Česká samizdatová periodika 1968-1989. Budu sledovat pouze česky či převážně česky psané tituly. Do výběru zahrnu veškerá původně samizdatová periodika, která vycházela na území České republiky, respektive Čech, Moravy a Slezska. Nezahrnu slovenské tituly. Nebudu se zabývat tituly obsaženými v tzv. šedé zóně[5]. Konkrétně se tak nebudu věnovat studentským a školním časopisům[6], skautským a trampským časopisům[7], závodním časopisům a časopisům různých organizací[8], Jazzové sekci[9] a „dovozu“ z Polska[10].

Podmínkou pro zahrnutí titulu do mé práce je existence alespoň dvou čísel daného titulu datovaných před 17.11.1989 a spolu s tím podmínka, že daný titul neskončil ihned po listopadové revoluci. Tuto formuluji následovně: zároveň existují alespoň dvě dostupná vydání daného periodika, která vyšla po 1.1.1991. Právní vymezení periodika dle tiskového zákona platného v daných obdobích uvádím rovněž v samostatné kapitole věnované českému samizdatu.

Celkovým záměrem této práce je zmapování proměny daných periodik v porevolučním období a postihnutí klíčových aspektů, které s touto proměnou souvisejí. Teoretický rámec, stejně jako dílčí otázky jsou rozebrány v příslušných kapitolách.

1.3. Metodika

[5] Posset ji charakterizuje takto: *Pojem šedá zóna označuje předně sociální skupinu, která sice pracuje "ve strukturách", ale jednoznačně sympatizuje s ideály a cíli deklarovaných disidentů. Zahrnuje však i takové aktivity politického a kulturního rázu, které nejsou zakázány expresis verbis, ale ani přímo povoleny, a mocenský aparát je (zčásti na základě mezer v zákonech) toleruje. (Posset 1990, s.13).*
[6] Viz Posset 1991, str. 13
[7] Viz Posset 1991, str. 14
[8] Viz Posset 1991, str. 15
[9] Viz Posset 1991, str. 15
[10] Viz Posset 1991, str. 16

Základním metodickým přístupem použitým při vypracování této práce je bibliografická analýza jednotlivých titulů a následná analýza změn a tendencí, které se projevily v průběhu jejich vývoje. Využívám standardní metody historické práce, sběr pramenného materiálu, jeho utřídění, interpretaci a výklad. Předpokladem navrhované práce je sestavení edice pramenných dokumentů z dostupných archivních zdrojů, především archivu knihovny Libri prohibiti a Národní knihovny. Z nabízejících se možností jsem zvolil metodu srovnání dvou sledovaných období, v jejichž rámci daný titul vycházel. Každý titul jsem analyzoval jako samostatné periodikum v rámci období vymezeného nejprve okamžikem jeho prvního vydání a datem 17.11.1989, a dále vymezeného tímto datem a buď okamžikem vydání posledního čísla či datem 31.12.2009, vycházel-li i poté. V rámci bibliografické analýzy jsme stanovil určitý počet sledovaných charakteristik a údajů, rozčleněných do tří podskupin. Zdaleka jsem do práce nezařadil všechny potenciálně možné bibliografické kategorie, volil jsme však takové, které mají dle mého názoru vypovídající hodnotu z pohledu transformace daného titulu či jsou důležité pro jeho bližší zařazení.[11]

Možným rozšířením zpracování dané problematiky, které bylo na počátku sepisování této práce zvažováno, bylo zahrnutí všech samizdatových periodik, která v okamžiku změny politického režimu na území Čech, Moravy a Slezska vycházela a popsání jejich existence v průběhu samotného roku 1990. Dalším rozšířením by bylo případné zahrnutí periodik vycházejících na území Slovenska. Od tohoto přístupu jsem odstoupil vzhledem ke snaze o postihnutí transformace médií v rámci nově vznikajících tržních podmínek po roce 1989, o níž v případě brzy zaniklých samizdatových titulů nelze hovořit. V případě periodik vycházejících na území Slovenska jsem od tohoto rozměru upustil vzhledem k omezené dostupnosti těchto materiálů, ale také omezením v plánovaném rozsahu diplomové práce.

Rovněž jsem zvažoval poskytnutí rozsáhlejšího prostoru tématu vlastnictví původně samizdatových periodik, respektive tématu vzniku právní formy či institucionalizaci původně ilegálních médií, která se po roce 1989 odehrála. Dané téma však skýtá příliš širokou škálu podtémat a dalších souvislostí, především ve vztahu k legislativním, ekonomickým a historickým aspektům legalizace daných periodik. V rámci mé práce jsem se proto spokojil s vymezením základních

[11] Konkrétně k tomuto členění viz kapitola 4.

vydavatelských údajů a soustředil se kromě vydavatelského rozměru především na formální a obsahovou proměnu sledovaných periodik.[12]

1.4. Formulace a zdůvodnění hypotézy

Cílem navrhované práce je v ucelené podobě zpřístupnit základní pramenný materiál týkající se transformace českých samizdatových periodik po politickém převratu v roce 1989. Na konkrétních případech popíšu předrevoluční a porevoluční fungování původně samizdatových titulů a pokusím se postihnout společné jmenovatele či odlišnosti, které se k těmto dvěma obdobím váží a které ovlivnily jejich vývoj. Hypotéza, kterou si stanovuji pro mou práci je následující:
Samizdatová periodika ze své podstaty do roku 1989 nefungovala na tržním principu. Společným rysem samizdatů byla nízká závislost na přízni čtenárů a vysoká míra autonomie vydavatelů. Tituly byly často vydávány pro vlastní potěšení či pro potřebu užší skupiny lidí, pro něž fungovaly jako vítaná alternativa k oficiální mediální produkci. Ačkoli toto neplatí doslova a řada titulů byla vydávána z přesvědčení o „veřejném zájmu", obsahová i formální kvalita titulů se primárně neodvíjela z přímé interakce s veřejností, tedy z interakce mezi vydavateli a čtenáři. Ta byla byla vzhledem k ilegální podstatě vydávání těchto tiskovin výrazně omezena. Mezi jednotlivými tituly navíc nefungovala v pravém slova smyslu konkurence.

Nové politické, společenské, právní, finanční a technické podmínky, které po okamžiku společenského a politického převratu v Československu v roce 1989 vyvstaly, posunuly vydavatele samizdatových periodik do zcela nového prostředí vyžadujícího odlišný přístup k práci. Na jedné straně se vydavatelům otevřely široké možnosti v podobě svobodného a nijak neomezeného[13] mediálního trhu, na druhé straně do značné míry ztratila tato periodika svůj

[12] Konkrétně viz kapitola 4.
[13] Vyjma platných legislativních omezení pro periodický tisk. Viz kapitola 3 a 4

původní smyl spočívající ve vymezení vůči cenzurované a manipulované oficiální mediální produkci.[14]

Pokud chtěly rozšiřovat svůj záběr, oslovit nové čtenáře či pouze udržet nastartovanou linii, stala se pro dané tituly nutností profesionalizace. V případě titulů, které se v samizdatové podobě přímo nevztahovaly k aktuálnímu společenskému dění, a jejichž zaměření se týkalo především nadčasové a nadprostorové sféry lidské činnosti (jako např. literatura, náboženství), šlo především o profesionalizaci produkce, ustavení vhodného nákladu, formy či redakční práce. V případě samizdatových titulů věnujících se před rokem 1989 politickému a společenskému dění vyvstala kromě těchto potřeb také nutnost profesionalizace vlastní novinářské práce. Prakticky pro všechny samizdatové tituly platil základní předpoklad v podobě vyrovnání se s novými podmínkami a zákonitostmi rodícího se mediálního trhu, v jehož rámci již nebylo možné financovat vydávání jakýchkoli periodik bez relevantních příjmů z jejich prodeje či např. speciálních grantů.[15]

Mým předpokladem je, že společným jmenovatelem pro období po roce 1989 je v případě československých a českých tištěných médií trend komercializace a podřizování se potřebě ziskovosti. Spolu s tím však stanovuji hypotézu, že

---

[14] Nenadál (2002), který sleduje vývoj a proměnu hudebních fanzinů po roce 1989 doplňuje: „*Návaznost tuzemských punkových a hardcorových fanzinů na předlistopadový undergroundový samizdat spočívá spíše v udržování linie nezávislého tisku a principu samovydávání, než ve vědomé inspiraci. Předlistopadový underground se sice novým hudebním vlivům (které představovali na konci osmdesátých let nastupující punk rock, nová vlna a později hardcore) nebránil a naopak je vítal, vydavatelé tuzemských punkových fanzinů ovšem pro svou tvorbu hledají inspiraci hlavně v zahraničí a předlistopadový udergroud v některých případech výslovně odmítají. Styčné body tak představují ta východiska, blízká všem nekonformním uměleckým a společenským snahám - odpor proti monopolům (peněz či moci), nabídka alternativního způsobu komunikace, zpochybňování masové kultury a zábavy*.“ Nenadál (2002, s.80)

[15] Mandys (1997) popisuje transformaci časopisů Vokno a Revolver Revue a pokouší se o postihnutí jistých obecnějších prvků této proměny. Jde především o proměnu prostředí a vzájemných vztahů jeho aktérů: „*V tuto chvíli se projevuje, jak nesourodým společenstvím underground byl: na jedné straně lidé, kteří se k undergroundu přidali, protože neměli jinou možnost, když z morálních (ale i jiných) důvodů nechtěli spolupracovat se socialistickým systémem, na druhé ti, kteří se vědomě přihlásili k myšlenkám západoevropských undergroundových skupin, které prosazovaly zmíněnou „strategii negace“ i v demokratickém prostředí. První skupina lidí se s undergroundem myšlenkově rozchází (i když osobní vztahy nadále udržuje), druhá, reprezentovaná právě redaktory Vokna a později i Revolver revue, se pokouší znovu underground stmelit jeho redefinováním.*“ (Mandys 1997, s.68) A dále v případě sledovaných časopisů Vokno a Revolver revue Mandys uvádí: „*Jednoduše řečeno – aby undergroundové časopisy přežily, musí se přizpůsobit době. V zásadě existují dvě eventuality: 1) Přizpůsobit charakter časopisu stárnutí jeho čtenářů a tím i změně jejich zájmů a hodnotových žebříčků. 2) Oslovit čtenáře, kteří sdílejí podobné životní pocity, jako bývalí čtenáři v jejich věku, byť se navenek projevují formálními odlišnostmi.*“ (Mandys 1997, s.73-74)

konkrétně samizdatové tituly tomuto vnějšímu tlaku na komercializaci, případně simplifikaci či bulvarizaci obsahů i formy, nepodléhaly většinově. Předpokládám, že řada titulů usilovala i v nových podmínkách o původní originalitu a neopustila alespoň z části postoj redakce spočívající v kritičnosti vůči okolnímu dění a tvz. střednímu proudu časopisové produkce. Nedílnou součástí mé hypotézy je však i předpoklad, že žádné původně samizdatové periodikum nemohlo přežít sledovaná dvě desetiletí bez zásadních změn v obsahové i formální složce, případně bez masivního a pravidelného přísunu financí z grantů a sponzorských darů.

1.5. Zhodnocení relevantní sekundární literatury a pramenů

Téma proměny českých samizdatových periodik po roce 1989 zatím nebylo v ucelené formě zpracováno, stejně jako proměna celého trhu tištěných (tedy i oficiálních) periodik. V mé práci vycházím do značné míry z přehledu samizdatových periodik, který zprostředkovává práce Česká samizdatová periodika 1968 – 1989 Johanny Posset[16]. V tuto chvíli neexistuje jiná podobně obsáhlá a tematicky zaměřená práce věnující se danému tématu. Metodika, kterou si autorka při jejím vzniku stanovila, se navíc z mého pohledu osvědčuje jako funkční. Ze zpracované bibliografie předkládané autorkou, respektive z kódovacího klíče, který k její kompletaci využívá, vycházím při vlastní analýze proměny jednotlivých titulů. Tuto bibliografii však využívám jen z části, už proto, že ani předrevoluční období není v této práci zpracováno úplně. Autorka svou analýzu končí již v roce 1988, u vydání z roku 1989 údaje zcela chybí. Nedostatečně je z mého pohledu zhodnocena také formální a grafická podoba titulů, obdobně z mého pohledu jsou opomenuty i některé dílčí aspekty obsahové. Samizdatová periodika proto sám opětovně analyzuji, informace ověřuji a nově třídím.[17]

Při analýze sledovaných titulů vycházím především z primárních zdrojů, tedy z výtisků daného periodika[18] dostupných fyzicky v knihovně Libri prohibiti či Národní

[16] Posset, J. (1991)

[17] V rámci snahy o objektivní postihnutí skutečnosti upouštíme od hodnocení úrovně materiálů či redakční práce.

[18] Není-li údaj zcela zřejmý (např. číslo vydání není označeno, lze však odvodit; údaj je nečitelný, apod.), uvádíme jej v hranatých závorkách.

knihovně, což jsou ve vztahu k samizdatovým periodikům a jejich porevolučním pokračovatelům dva nejucelenější archivy v České republice. Pracuji však také se sekundární literaturou a dalšími, například internetovými zdroji. K tématu transformace médií a mediálního trhu v postkomunistické společnosti i konkrétně Československu bylo dosud zpracováno již několik odborných publikací[19], z nichž se snažím v teoretických částech práce čerpat.

[19] V souborné formě jsou zpracovány práce týkající se vlastnictví periodiky, pracujeme především s prací Bendy (2007) a Malé (1991)

2. Média v transformující se společnosti

V rámci mé práce se pokouším postihnout přechod ilegálních tiskovin vycházejících v rámci totalitního režimu do podmínek svobodné společnosti. V podstatě jde o jednosměrnou proměnu celého mediálního systému. Jak uvádí např. Sparks (1998): „*Probably the majority of the writers accept that the changes are best interpreted as a one-way process of change, for good or ill, from command media to market media*." (Sparks, 1998, s. 17)

Pro samizdatová periodika je příznačné, že se už z podstaty svého fungování vymezovala vůči politickému režimu a nové podmínky je přivedly do zcela jiné situace, kdy jasná opoziční role nemusela platit. Nastartované politické a společenské změny započaté 17. listopadu 1989 měly všeobecnou a silnou podporu veřejnosti a v jistém smyslu kopírovaly cíle, po nichž kritici komunistického režimu volali. V průběhu této transformace se prakticky kompletně obměnila oficiální státní i společenská reprezentace, kdy dosavadní prominenti komunistického režimu byli v řadě případů nahrazeni právě jejich někdejšími kritiky.

V momentu přechodu, jež se v řadě aspektů ukázal jako velmi dynamický, bylo však zároveň velmi obtížné nalézt pevné body, na nichž by se mohla nově vznikající a nově se definující média stavět. Nastartovaný směr proměny systému byl však již zpočátku ovlivňován a formován konkrétními oblastmi společenského života. V úvodu této kapitoly využiji obecnějších charakteristik těchto procesů, které však vznikaly právě ve vztahu k transformaci společností střední a východní Evropy, kam i Československo, respektive Česká republika spadají. Nejprve uvedu charakteristiky, jež uvádí Jakubowicz (2007). Politické a ekonomické faktory se v tomto pojetí stávají zcela zásadními a rozlišujícími. Podstatné je však i zahrnutí kulturního rozměru, respektive konkrétních specifických rolí, jaké mohou média plnit. Jakubowicz (2007) rozlišuje čtyři základní oblasti a spojuje je s konkrétními činiteli:

1) Depending on Political Factors, the Media Can: be deregulated and demonopolized; become pluralistic and open; be covered by a proper and effective legal framework; promote professionalization of journalists
2) Politics, Economy Determine Whether the Media Can: gain autonomy, decentralize, deversify in content, address minority groups; internationalize

3) Economy, Market Mechanism, Technological Development Favor or Hinder: true removal of media monopoly; commercialization; concentration; globalization; development of ICTs and convergence
4) Appropriate Cultural Conditions and „Cultural Change" are required for: non-existence or resolution of national and ethnic conflicts; depoliticization of media; rule of law; ability to define and serve the public interest; role for public opinion; the media to serve as impartial watchdogs

(Jakubowicz, 2007, s.150)

Rozdílnost obou sledovaných období lze charakterizovat v rámci mnoha historických, politologických, či sociologických přístupů, pro potřeby mé práce uvádím popis proměny základních procesů uvnitř společnosti, jichž užívá Sparks (1998). Vedle sebe staví charakteristiky platné pro média fungující v rámci komunistické totalitní společnosti na jedné straně a v buržoazní demokracii[20] na straně druhé.

	Communist totalitarian	Bourgeois democracy
Political and economic elites	Fused into one	Separate and independent
Mass media	Politically subordinated	Economically subordinated
Social position of audience	Politically and economically subordinated	Politically free, economically subordinated
Social organisations	Politically controlled	Politically independent

(Sparks 1998, s.36)

Základní rozdílnost obou sledovaných časových celků je patrná na první pohled. Zatímco v rámci komunistické totalitní společnosti je základní a určující silou pro fungování médií moc politická, v buržoazní demokracii tuto sílu nahrazuje moc ekonomická.

V obecné rovině k proměně vázané k transformující se společnosti platí rovněž charakteristika uváděná Thomas a Tzankoff (2001): „*In der ersten Phase der*

[20] Vysvětlení pojmů v daném pojetí viz Sparks 1998, s.24-35

Transformation, dem Ende des autokratischen Regimes, gehen die Interessen wachsender Kreise von Akteuren nach Artikulation, Dialog und Freiheit von staatlicher Gängelung eine fruchtbare Symbiose mit den ähnlich gerichteten Ambitionen der Aktuere in den Medien ein. Medien werden somit quasi zum Sprachrohr der Gesellschaft. Die daraus erwachsenden Impulse dienen in der Phase der Institutionalisierung der Demokratie dazu, dass die für die Entlassung der Medien aus dem politischen System erforderlichen rechtlichen Voraussetzungen (und auch ökonomischen) geschaffen werden. Die dritte Phase der Konsolidierung ist wesentlich komplexer. (Thomas, Tzankoff, 2001, s. 250)

2.1. Vnější vlivy – trend k liberálnímu modelu

V rámci mé práce se věnuji transformaci mediálního systému spojené výhradně s Československem, respektive Českou republikou. Jak již však bylo zmíněno, tento proces se neodehrával separovaně od okolních politických a dalších vlivů. Politické změny se týkaly celé řady zemí někdejšího Sovětského bloku a proměna mediálního systému spojená s těmito událostmi je do značné míry proces zahrnující celou střední a východní Evropu. Jak uvádí například Benda (2007): „*Při zkoumání vývoje sektoru periodického tisku po roce 1989 je možné ve zkoumaných oblastech vysledovat některé základní vývojové tendence. Dvě základní transformace, politická a technologická, které se odehrály v tzv. středovýchodní Evropě po roce 1989, mají své ekonomické a sociální aspekty v takovém rozsahu, že je možné mluvit o určité politicko-ekonomicko-sociální transformaci a určité technologicko-ekonomicko-sociální transformaci. První byla určována politiky, druhá technologiemi. Procesy desovětizace, demokratizace, pluralizace, privatizace a marketizace byly typické pro první, zatímco digitalizace, telematizace a globalizace byly typické pro druhou.“* (Benda 2007, s.76)

Proměny, jaké zažívalo Československo a československá média do značné míry korespondovaly s proměnou celého regionu. Jak uvádí např. Sparks (1995): „*It nevertheless makes sense to speak of a common type of emerging media system throughout the region. There are two reasons for this. First, there was a relative commonality of starting point: communist media systems. (...) Secondly, there is a common direction of movement: all of the systems are evolving towards a much*

higher degree of marketization. (...) The prospects of ´re-communisation´, which have been much discussed in some countries of the region, seem remote in the extreme." (Sparks, In.: media 95, 1995, s. 70)

Vlivů, které v jejím průběhu ovlivňovaly transformaci na zmíněném území, byla celá řada. Devadesátá léta dvacátého století přitom znamenala i důležité proměny týkající se rozvinutějších demokratických zemí západní Evropy. Všeobecné trendy globalizace a integrace tamních jednotlivých mediálních trhů se dynamicky přenášely i do přetvářejících se postkomunistických systémů. Jak uvádí například Jakubowicz (2007): „*Systemic social transformation encompasses a wide variety of processes involved in the elimination of the Communist legacy and in „triple" or „quadruple" transformation. Moreover, as post-Communist countries are integrated into the European and global community, they are overtaken by global processes of political and economic change and come under ever stronger impact of external forces. Thus, developments in post-Communist countries must be studied as resulting from interplay of transformation, integration, and globalization." (*Jakubowicz, 2007, s. 61)

Vzhledem k uzavřenosti společenského zřízení v Československu před rokem 1989 a odmítnutí jeho postupné proměny prošla média stejně jako celá společnost v první fázi po politickém převratu ze 17.11.1989 velmi rychlou proměnou. Jak uvádí Sparks (1998): *„There was a sharp break in Czechoslovakia where the system was most rigid and had made least pre-adaptation." (*Sparks 1998, s. 100). Na počátku devadesátých let byla česká tištěná periodika nepoznamenána aktuálními trendy známými ze svobodných zemí, především západní Evropy (viz níže). Mediální sféra jako taková již v některých ohledech ovlivňována byla i v době před rokem 1989, jak uvádí Sparks (1998) na příkladu televizního vysílání.[21] V rámci geopoliticky obdobně vymezených zemí však právě Československo postihovaly dané trendy vůbec nejméně[22].

Mediální systém fungující před rokem 1989 byl v Československu odmítnut jako celek. Jak uvádí např. Jakubowicz: „*The Communist model of the media was universally rejected, if only because its tendentious and propaganda-driven portrayal of reality produced society-wide cognitive dissonance, giving rise to an impaired*

[21] *„If we look in more detail at the television systems of Poland, Hungary and Czechoslovakia, we can see clear evidence of the kind of uneven changes that were going on. There had been a considerable degree of what we may call ´pre-adaptation´ before 1989. (...) There had been changes to journalistic ethics, to the financing and to programming content, and in openness to Western influences. (...)* (Sparks 1998, s. 57).

[22] Viz Sparks 1998, s. 57

*sense of personal dignity.“ (*Jakubowicz, 2007, s.133). Spolu s tím se zároveň otevřela cesta pro vlivy působící v daném období v Západní Evropě. Místo uvolněné po odmítnutém mediálním systému tak bylo velmi brzy a velmi dynamicky formováno tendencemi platnými v zahraničí. Tyto v průběhu devadesátých let dvacátého století i v průběhu následujícího gradovaly. Jak konstatují Hallin a Mancini (2008): „*V Evropě i v Severní Americe začal zjevně dominovat liberální model – stejně jako ve větší části světa - jeho struktura, praxe a hodnoty do velké míry nahrazují vlastnosti jiných mediálních systémů (...)*“(Hallin, D., Mancini, P., 2008, s. 275). Autoři daný model popisují následovně: „*Tento model je charakteristický silným rozvojem komerčního tisku a jeho nadvládou nad jinými formami řízení tisku, brzkým rozvojem komerčního vysílání, relativně silnou profesionalizací žurnalistiky, silnou tradicí fakticky zaměřené žurnalistiky a silným renomé normy objektivity*.“ (Hallin, D., Mancini, P., 2008, s. 270-271)

Každá ze zemí regionu prošla specifickými podmínkami historického vývoje a nově se rodící mediální sféra navazovala na odlišné předpoklady. Proces, který se pádem komunismu nastartoval tedy přesto lze charakterizovat jistými společnými prvky. O jejich vymezení se pokouší také Jakubowicz (2007) uvádí devět základních procesů, jimiž procházely v době politického převratu v Československu média ve svobodných zemích Evropy. Konkrétně jde o:

- oddělení médií od vlády a politických struktur
- profesionalizace novinářů
- decentralizace, specializace a diverzifikace médií
- demokratizace
- demonopolizace a deregulace vysílání
- komercializace soukromého a částečně i veřejného vysílání
- koncentrace vlastnictví na národní a mezinárodní úrovni
- internacionalizace, transnacionalizace a globalizace
- digitalizace a konvergence

(viz Jakubowicz, 2007, s. 9)

2.2. Proměna vztahu médií k politické moci

Politický pohled na fungování médií a jejich roli ve společnosti se zásadně proměnil. Sparks (1998) k základní vyhraněnosti, jaká fungovala v totalitních společnostech ve střední a východní Evropě před jejich transformací na přelomu osmdesátých a devadesátých let, uvádí: „*Both the supporters and the opponents of communism claimed that the regimes set up on Central and Eastern Europe after the Second World War were radically distinct from those of Western Europe. (...) For the supporters of communism, these new societies were the embodiment of the highest human aspirations. For its opponents, communism represented a new and uniquely savage form of repression and exploitation calculated to crush the independent human spirit.“ (*Sparks 1998, s. 21)

Pro samizdatová periodika v Československu před rokem 1989 byla příznačná jistá snaha o suplování role klasických médií, především v podávání necenzurovaných zpráv o událostech a jevech, ale také o umělecké tvorbě, stejně jako i snaha předkládat výsledky odborného bádání, jejichž vyznění směřuje konfrontačně či negativně vůči dominantní politické síle. Toto pojetí sebe sama ze strany producentů samizdatových periodik je pro jejich obsah i fungování velmi podstatné a lze jej vztáhnout i do obecnější roviny. Jak uvádějí např. Hallin a Mancini (2008): „*(...) přijetí ideologie žurnalistiky jako „veřejného závazku“ znamená zásadní historický předěl, jenž by neměl být paušalizován jako „pouhá ideologie“, stejně jako by neměl být přijímán jako čistý altruismus. Jde o historicky specifickou koncepci role žurnalistiky ve společnosti s důležitými důsledky pro žurnalistickou praxi a vztahy mezi médii a dalšími sociálními institucemi, která je klíčem k pochopení odlišného vývoje žurnalistiky v různých společnostech*.“ (Hallin, D., Mancini, P., 2008, s. 64)

Jedním z klíčových témat v transformujících se společnostech je proto vztah médií k politické moci. Samizdatová média se už z podstaty svého fungování vůči vládnoucí politické moci vyhraňovala. Řada českých samizdatových periodik se politice věnovala pouze okrajově a soustředila se na kulturní dění, především v rámci nezávislé kultury. Prakticky zde chyběla vazba na konkrétní politické síly. Mnohdy však periodika navazovala na politické manifesty (např. Charta 77) a další projevy politické opozice vůči komunistickému režimu. Vydavatelé a autoři samizdatových titulů často poukazovali k problematice politické svobody a lidských práv. Již samotný princip ilegální produkce znamenal ze strany samizdatu příkré vyhranění se vůči

politické vládnoucí garnituře a odmítnutí respektování pravidel a omezení, která po vydavatelích periodického tisku režim vyžadoval.

Co se Československa týče, samizdatová média tu vzhledem k neexistenci jiné opozice vůči oficiálním médiím sehrávala do roku 1989 klíčovou roli. „*There is no question that underground media, where they existed, made a powerful, indeed crucial contribution to transition. That, of course, was their goal. They should quite simply be seen as instruments of change, used by groups and movements opposing the system first to weaken it and then to overthrow it*.“ (Jakubowicz, 2007, s. 141)

Obecně lze konstatovat, že vztah původně samizdatových periodik k vládnoucí politické garnituře po roce 1989 spočíval v dramaticky menší míře kritičnosti. Při jeho hodnocení před a po roce 1989 můžeme využít pojmu politický paralelismus (Hallin, D., Mancini, P., 2008, s. 56). „*Politický paralelismus má mnoho různých prvků a existuje řada indikátorů, které mohou pomoci stanovit, do jaké míry se v mediálním systému vyskytuje. Nejjednodušeji řečeno, odkazuje k mediálnímu obsahu – k míře, v jaké se odlišná politická orientace jednotlivých médií odráží ve zprávách o aktuálních událostech a někdy i v jejich zábavních obsazích.“* (Hallin, D., Mancini, P., 2008, s. 56*).* Hallin a Mancini (2008) uvádějí několik konkrétních prvků politického paralelismu, které můžeme vztáhnout i k roli samizdatových periodik v transformující se československé společnosti. Z našeho pohledu je důležité především pojetí role novinářů a žurnalistická praxe. *„V některých systémech a v některých historických obdobích novináři více zdůrazňují svou ´publicistickou´ roli, která převládala u politické žurnalistiky a znamená jasnou orientaci na ovládání veřejného mínění. Naopak v jiných systémech či historických okamžicích se novináři hlásí více k roli poskytovatelů neutrálních informací nebo zábavy, k orientaci, kterou si spojujeme s nízkou úrovní politického paralelismu. Tyto rozdíly souvisejí s odlišným zdůrazňováním komentářů a analýz nebo shromažďováním zpráv*.“ (Hallin, D., Mancini, P., 2008, s. 56-57). V tomto smyslu samizdat zastupuje jako celek skupinu médií, u níž převažuje právě publicistická role. Už samotné vztahování vydavatelské činnosti vůči oficiální a odmítané mediální produkci navozuje snahu o jistý přesah za pouhé poskytování informací. I to však získává v prostředí samizdatu svébytný potenciál, právě kvůli odmítání oficiálních médií jako neobjektivních a politicky ovlivněných.

Okamžitě po revoluci se novináři podílející se na vydávání samizdatových periodik ocitli ve zcela nové situaci, kdy odpadla nejen přímá cenzura oficiálních

médií, ale také snaha státních orgánů regulovat fungování a produkci médií jako takové. Média v rámci rodící se svobodné společnosti však nepřestala být formována normativními závazky. V obecné rovině lze k novému vztahu a roli médií přistupovat prizmatem jejich práv a povinností. Jak uvádí McQuail (2009): *„Jejich formální povinnosti jsou v podstatě stejné jako povinnosti ostatních občanů a organizací v rámci společnosti a jsou většinou definovány negativně. Od médií se vyžaduje, aby neškodila. Kromě toho si mohou svobodně vybrat různé pozitivní cíle, nebo se jim naopak vyhnout. Všechna média mají odpor vůči jakýmkoli pokusům nařizovat jim jejich úlohu ve společnosti, ať už jim ji předepisuje vláda, zvláštní zájmy, jednotlivci, nebo dokonce teoretikové médií. Navzdory tomu všemu nacházíme v minulosti řízení a chování mediálních institucí mnohé, co uznává existenci jistých nepsaných závazků, jež jsou z různých důvodů v praxi často uznávány.“ (*McQuail 2009, s. 175)

Na vymezení vztahu politiky a médií se v rámci změny politického režimu po roce 1989 podílela i samotná politická reprezentace. Již na konci listopadu 1989 přijalo Federální shromáždění ústavní zákon, který rušil vedoucí úlohu Komunistické strany Československa ve společnosti i ve státě a spolu s tím se sdělovací prostředky dostaly pryč ze sféry kontroly strany i jejích dalších orgánů[23].
Již v březnu roku 1990 přijalo Federální shromáždění nový zákon o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích. Novela tiskového zákona rušila dosud platný zákon z roku 1968, čímž z legislativy zmizely zmínky o vztahu tisku ke komunistické straně a socialistické společnosti, ale především bylo ustanovena nepřípustnost cenzury. Pro podmínky vydávání a rozšiřování tisku byla stanovena tzv. registrace.[24] Tato novela platila následně až do roku 2000[25].
Nový premiér v rámci programového prohlášení vlády 3.7. 1990 definoval vztah nastupující politické reprezentace ke sdělovacím prostředkům následovně[26]:

(...)

„Chceme jasne formulovať náš vzťah k hromadným oznamovacím prostriedkom a ich úlohe v modernej spoločnosti. Nestačí sa obmedziť len na konštatovanie, že

[23] Podrobně viz Köpplová a kol. 2003, s. 418
[24] Podrobnosti viz Köpplová a kol. 2003, s. 418
[25] Více k přijetí novely č. 46 /2000 sb. Viz Köpplová a kol. 2003, s. 435
[26] Programové prohlášení vlády z 3.7.2007 přístupno z adresy: http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1990-1992-csfr/marian-calfa-2/ppv-1990-1992-calfa2.pdf

akákoľvek forma cenzúry je neprijateľná. Slobodné a nezávislé šírenie informácií je jednou z podmienok fungovania moderného demokratického štátu, v ktorom právo na informácie patrí medzi základné práva občanov. Tomuto právu zodpovedá i povinnosť poskytovať občanom informácie včasné, pravdivé a úplné. Základom demokracie je však hodnota a dôstojnosť človeka, rešpekt k jeho právam. Budeme preto podporovať spoločenský tlak na zvyšovanie etiky novinárskej práce,

Federálnemu zhromaždeniu predložíme návrh novej právnej úpravy postavenia oznamovacích prostriedkov. Akékoľvek ich mocenské riadenie považujeme za neprípustné a vláda bude preto dbať na to, aby sa jej vzťahy s oznamovacími prostriedkami rozvíjali na princípoch partnerstva.

Vzťahy štátu a oznamovacích prostriedkov sa budú regulovať výlučne ústavou a príslušnými zákonmi. Právne zakotvená autonómia oznamovacích prostriedkov by mala vymedziť i limity ich pôsobenia. Ako taký limit chápeme predovšetkým úctu k človeku, k humánnym a kultúrnym hodnotám, k štátnym symbolom a ústavným demokratickým inštitúciám. Domnievame sa, že bude potrebné rešpektovať i elementárne princípy mravnosti - najmä vo vzťahu k mladej generácii, k ženám a k deťom. Sme proti zbytočnému reglementovaniu oznamovacích prostriedkov, vhodnými nástrojmi však hodláme zabrániť napríklad takej komercionalizácii tlače, ktorá by viedla k masovému šírení pornografie, k propagácii násilia, k národnostnej, rasovej i náboženskej neznášanlivosti.“

Vláda bude rešpektovať rozdiely v úlohách štátnych a neštátnych oznamovacích prostriedkov. Štát si ponechá monopol správy rozhlasových a televíznych frekvencií, ktoré sú národným majetkom.

(Programové prohlášení vlády 3.7.1990, nečísl)[27]

[27] Programové prohlášení vlády z 3.7.2007 přístupno z adresy: http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1990-1992-csfr/marian-calfa-2/ppv-1990-1992-calfa2.pdf

Stav, jaký v rámci českého mediálního prostředí v okamžiku proměny společenského režimu převažoval, byl stále značně ovlivněn uplynulými dvěma dekádami, které následovaly po mírném uvolnění společenských poměrů na konci šedesátých let dvacátého století. Jak uvádí například Jirák (2005) „*Systém médií a jejich řízení, jaký se v českém prostoru zformoval v druhé polovině 20. století, lze považovat za „příkaznický“ – média vykazovala vysokou míru centralizace v řízení a regulaci, jejich oficiální role byla definována jako nástroj prosazování dominantní ideologie, opačný model (liberálněmdemokratický) byl vykládán jako klamavý*.“ (Jirák 2005, s.11)

Prakticky okamžitě po propuknutí revoluce v roce 1989 došlo k úpravě stávající legislativy, která normuje fungování médií ve společnosti. Pro všechny tyto kroky včetně proměny vztahu politické moci a médií byla přitom charakteristická již zmiňovaná dynamičnost nastoupených procesů. Jak uvádí např. Skolkay (2002): *„The first characteristic feature of changes in mass media in Slovakia (and, at the time, the Czech Republic) is that these changes were much faster and more radical in comparison with other neighboring post-communist nations. This phenomenon was related not only to the speed with which mass media has changed from the tool of communist indoctrination into free mass media supporting political changes during the „Gentle Revolution,“ but also to the relatively fast transformation of the state television and radio into public broadcast institutions on the republican level.“* (Skolkay In: Paletz 2002. s. 283-284)

2.3. Profesionalizace prostředí

Příznačnou charakteristikou pro média a jejich fungování v rámci transformace je proces profesionalizace. Jde nám však spíše o profesionalizaci redakcí jako celků a procesu vydávání periodik vůbec. Jak uvádí opět Hallin a Mancini: „*Formální ´profesní´ výcvik je běžnější a často hraje důležitou úlohu při definici žurnalistiky jako povolání a jako sociální instituce. Zjevně však není pro žurnalistickou praxi zásadní a neexistuje jasná souvislost mezi profesionalismem, jak jej zde definujeme a formálním výcvikem*.“ (Hallin, D., Mancini, P., 2008, s. 61)

V praxi samizdatových médií před rokem 1989 prakticky chyběly jakékoli obecně sdílené normy, které by zajišťovaly profesionalizaci médií. „*Důležitou součástí této ´horizontální´ organizace je existující soustava sdílených norem, které jsou profesi vlastní. Tyto normy mohou v případě žurnalistiky představovat etické principy typu závazku chránit důvěrné zdroje informací, nebo dodržovat rozlišení mezi inzertním a redakčním obsahem, stejně jako praktické rutinní úkony – například běžné standardy toho, co lze považovat za zprávu – a kritéria pro posuzování kvality profesní praxe a přisuzování profesní prestiže*." (Hallin, D., Mancini, P., 2008, s. 63)

Rychlost proměn nastolených po roce 1989 byla společností žádaná, v řadě ohledů však i problematická. Na jedné straně se sice rozšiřovaly možnosti vydavatelské a redakční práce, spolu s tím byly však dle Jakubowicze tyto uváděny do značné nejistoty: „*As a result, they were unsure how to redefine their social and occupational roles.* (Jakubowicz, 2007, s.145). Podobnou problematičnost přechodu popisuje například Skolkay (2002): „*Journalists, citizens, and the new political elite had no experience with either different forms of political struggle in democracy or with the free-market system. All these groups, especially the first two, had few clear idea about the rules of market economy."* (Skolkay In: Paletz 2002. s.285-286). Mezi nejproblematičtějšími průvodními jevy této doby uvádí Skolkay (2002) například neprofesionální a zdeformované informování o nacionalistických tendencích v české a slovenské politice a společnosti, jímž řada médií přispěla k rozpadu federace do dvou samostatných států[28].

Někteří autoři zdůrazňují v této souvislosti také fakt, že proměna prostředí znamenala také téměř úplnou proměnu personálního zázemí oficiálních československých médií. Jak uvádí např. Jirák a Köpplová (2009): „*Such replacements took place at the end of pre-war period (1938/39), after World War II (1945), at the beginning of pro-Soviet period (1948), during Prague Spring (1968), after the Prague Spring, at the beginning of political consolidation (1970) and after the end of the Cold War (1989/90). The consequences are quite obvious: A low level of professional integration of Czech journalists supported (among other factors) also by frequent waves of young and inexperienced journalists entering the profression and by the fact that they had no time to mature and to adopt professional skills, ethics, etc*." (Jirák, Köpplová, Kollmannová, 2009, s. 50-51).

[28] Viz Skolkay In: Paletz 2002. s. 279 - 299

2.4. Trend ke komercializaci a koncentrace vlastnictví

V rámci mé práce je nutné zvláště zdůraznit ekonomické rozměry sledované transformace. Jak uvádějí Hallin a Mancini (2008): „*I když jsme od počátku tvrdili, že změny evropských mediálních systémů jsou vyvolány hlubšími procesy v sociální struktuře, uvedli jsme také, že změny mediálních systémů byly provázeny změnami, jako byly vzestup televize, vývoj ´kritického profesionalismu´a růst mediálních trhů, jež transformovaly vztahy mezi politickými stranami a organizovanými sociálními skupinami a jednotlivými občany, kteří na nich dříve záviseli.*“ (Hallin, D., Mancini, P., 2008, s. 317)

Jeden z nejdůležitějších trendů, jež odborná literatura v rámci sledované transformace identifikuje, představuje komercializace médií. Hallin a Mancini (2008) k tomuto uvádějí: „*Komercializace je především jasným posunem evropských mediálních systémů od oblasti politiky k oblasti obchodu. To mění sociální funkci žurnalistiky, jelikož hlavním cílem novináře již není šířit myšlenky a utvářet jejich prostřednictvím sociální konsenzus, ale produkovat zábavu a informace, které lze prodat jednolitým spotřebitelům. To zjevně přispívá k homogenizaci,. Nabourává pluralitu mediálních systémů zakořeněných v konkrétních politických a kulturních systémech jednotlivých národních států, typickou pro Evropu 20. století, a povzbuzuje přechod ke globalizované mediální praxi.*“ (Hallin, D., Mancini, P., 2008, s. 300). Také původně samizdatová periodika jsou nutně s těmito novými podmínkami konfrontována.

Fungování médií výrazně ovlivnila ekonomická proměna, respektive privatizace státního majetku a vstup zahraničních investorů, které se odehrály v první a druhé polovině 90. let. Po první fázi privatizace státního majetku, realizované prostřednictvím tzv. kuponové privatizace, následovala v druhé polovině dekády fáze koncentrace vlastnictví v rámci investičních fondů a bank. Jak uvádí Šmíd (2004): „*Some of these also invested in the media. However, by that time the foreign investors had already captured good starting positions in the main press, radio, and television companies (in the years 1991 – 1995). Economic reform was accompanied by a steep rise in advertising expenditure. Advertising became an important new source of funding for the media, and advertising money was the main available*

substitute for former state subsidies to the industry, which ended in 1991.“ (Šmíd (2004, s.146)

Také přeměna vlastnických struktur v Československu probíhala ve srovnání s dalšími postkomunistickými zeměmi rychle. Šmíd (2004) uvádí: „*The rejection of the former rigid totalitarian political system by Czech society was profound, far-reaching, and led not only to the dismantlement of all of the existing centrally organised structures, but also to the long-lasting support for the concept of political and economic reform, where the role of the state is to be limited as much as possible and where free market forces are to govern society as a whole, including the mass media.*“ (Šmíd 2004, 143)

Například vstup privátního subjektu do sféry televizního vysílání byl v Československu velmi brzký. V roce 1993 byl umožněn do celostátního vysílání vstup komerční TV Nova a Česká republika se tak stala první zemí ze skupiny středo a východoevropských států, která udělila vysílací licenci soukromé společnosti. V okamžiku vzniku samostatné České republiky 1. ledna roku 1993 neexistovala na území státu žádná státní média. Tři klíčová média, Česká televize, Český rozhlas a Česká tisková agentura již působila jako nezávislé organizace veřejné služby. Stát si v daném okamžiku ponechal podíly v bývalém monopolním distributorovi tiskovin První novinová služba a bývalé největší tiskárně Česká typografie.[29]

Jak uvádí Benda (2007): „*V souvislosti s transformací centrálně plánovaných ekonomik států tzv. středovýchodní Evropy, fungujících v rámci komunistických států, na libertariánský model ekonomik volného trhu existující v pluralitních demokratických společnostech, jež ve sledovaném období proběhla, se zásadně proměnilo i vlastnictví médií v těchto zemích ČR nevyjímaje. Od prakticky úplné státní kontroly, kdy vydávání periodik nemohlo být předmětem soukromého podnikání, po současnou značnou nezávislost jednotlivých vydavatelství na orgánech jednotlivých států. Politická závislost médií v těchto zemích, jak existovala v roce 1989, byla v relativně krátké době nahrazena značnou závislostí ekonomickou, tedy závislostí na příjmu z inzerce.“* (Benda 2007, s.59-60)

Klíčové je v tomto ohledu uvědomění, že změny probíhající na počátku devadesátých let vedly ve svých důsledcích k nové koncentraci vlastnictví. Ta se již neodehrávala v režii státu a jeho orgánů, ale především velkých zahraničních

[29] Viz Šmíd 2007, str. 143

vydavatelských domů. Jak uvádí např. Benda (2007): „*ve všech zemích tzv. středovýchodní Evropy s výjimkou Slovinska dnes vlastnictví periodického tisku dominují zahraniční, zejména západoevropská vydavatelství. V protikladu k tomu je většina periodického tisku ve velkých státech západní Evropy (SRN, Francie) ve vlastnictví domácích, národních vlastníků. / V dalším vývoji se také poměrně výrazně projevily zkušenosti těchto „západních" vydavatelství a snahy o dosažení synergických efektů, což znamenalo nepochybné kompetitivní výhody ve srovnání s domácími vydavatelskými společnostmi. Velikost západních vydavatelství a jejich silné kapitálové zabezpečení jim též umožňovalo lépe překonat kratší nepříznivá období." (*Benda 2007, s.65)

Proces nastolený po roce 1989 nebyl v žádném případě jednorázovou záležitostí. V jistém smyslu jde o pokračující proměnu, jež spolu s časem nabývá dalších a dalších charakteristik. Pro potřebu mé práce je však dostačující uvědomění, že úvodní fáze byla co do koncentrace vlastnictví zásadně tvarována vstupem mnoha nových zahraničních společností a dynamickým nárůstem množství a různosti mediálních výstupů. Konsolidace mediálního trhu a koncentrace vlastnictví nabývá výraznější dynamiku od poloviny 90. let dvacátého století.[30]

Šmíd (2004) toto dále rozvádí: „*Despite the absence of strict rules and limits on media ownership, concentration in Czech media has not reached an extent that could endanger media freedom or pluralism. Vertical concentration can be detected in the print media, where the main newspaper publishers own printing plants and control the press distribution companies PNS and Mediaprint & Kapa Presegrosso. The horizontal concentration of media (dominance on a single media market, fo instance newspaper, TV or radio market) is still at the embryonic stage. However, it is slowly developing, and it cannot be ruled out that a menace to media pluralism will someday come from this direction.*" (Šmíd 2004, s. 142). Tato hrozba se však podle Šmída vzhledem k proměně trhu a struktur jeho fungování váže především k ekonomickým aspektům mediálního trhu. „*A present menace for media freedom and pluralism in the Czech Republic may result more from economic than form political pressures*." (Šmíd 2004, s.161).

Obdobně k míře komercializace českého mediálního prostředí se vztahuje například i Jirák: „*Pro současná masová média je příznačná vysoká míra závislosti*

[30] (Šmíd 2004, s. 160)

na jejich tržní úspěšnosti. (...) Proces transformace českých médií v průmyslové odvětví podřízené zákonitostem trhu a potřebám inzerentů je dnes v zásadě dovršen a je možné pokoušet se pojmenovávat dlouhodobé vlivy, které má ´marketingová logika´ na samotnou mediální produkci. Česká média vstoupila do prostředí postupné komodifikace své existence a komercionalizace svých obsahů ve značně oslabené pozici. Tradice ´seriózních´ médií prakticky neexistovala. Povědomí o trendech ve vývoji médií bylo v českém prostředí minimální. Proto se česká média komodifikovala a komercionalizovala rychleji a hlouběji než ve společnostech, kde existovaly kvalitní denní listy, kde vysílání mělo tradici služby veřejnosti a kde byly tradiční liberálněděmokratické nároky na média hlouběji zažité.“ (Jirák 2005, s. 20)

Periodika vycházející v rámci českého samizdatu jsou již ze své podstaty menšinová, tedy obrací se na vybrané existující skupiny čtenářů s vyhraněnými zájmy či postoji[31]. Jak vyplývá z mé analýzy, kterou dále v diplomové práci rozpracovávám, většina samizdatových periodik, jejichž vydávání po roce 1989 pokračuje, toto své zaměření neopouští. Hraje zde roli především faktor kontinuity. Jak uvádí k tomuto typu periodik např. Köpplová (In: Jirák, 2005): „*Kolem těchto nízkonákladových titulů – jejichž existenci do značné míry zajišťuje síla tradice (někdy jednotlivých titulů, více však celé kategorie) – se postupem času vytvořila významná intelektuální čtenářská základna a významně se podílejí na pěstování kulturní úrovně společnosti, a to i přesto, že stále bojují o svou ekonomickou existenci. Bohužel tyto listy (resp. Jejich čtenáři jako skupiny) jsou nezajímavé pro inzerenty, a jsou tudíž závislé na finanční podpoře různých nadací či na grantovém systému státních institucí (především Ministerstva kultury ČR).“* (Köpplová, In: Jirák, 2005, s.83)

V kombinaci s výše zmíněným faktorem silné komercializace a komodifikace obsahů, která je charakteristická pro proměnu českého mediálního trhu lze konstatovat, že podmínky pro zachování kontinuity samizdatových periodik byly z teoretického pohledu velmi složité. Na tituly prakticky od počátku daného období doléhal tlak na zajišťování dostatečného přísunu finančních prostředků, ale zároveň i dramaticky zvýšená konkurence v podobě bezpočtu nových titulů, které se v rámci mediálního trhu začaly objevovat.

[31] Viz Kopplová In Jirák 2005, s. 82

Hovoříme-li o nástupu konkurence, je nutné si uvědomit především fakt, že dramatický rozvoj zaznamenaly tzv. masové časopisy. Nástup a postupnou proměnu těchto periodik lze postihnout především v otázce typologie časopisů, kdy se objevily zcela nové kategorie a řada stávajících byla doplněna množstvím nových jmen. Změnou prošel také obecně sdílený způsob zpracování obsahu časopisů. Jak uvádí Köpplová (In Jirák, 2005): „*Ustavila se v zásadě nová ´časopisecká kultura´ vyznačující se vizualizací obsahu a nápadnou trivializací obsahů i jazyka, větší nápadností grafické úpravy a průnikem produktů public relations do mediálních obsahů*.“ (Kopplová, In: Jirák, 2005, s.84)

Tato transformace následně ovlivnila i trh s periodiky jako takový, nutnou reflexí prošla i představa čtenáře jako toho, komu jsou mediální obsahy časopisů určeny. „*Kombinace zkráceného a simplifikovaného textu se stále větším podílem vizuální složky nevyhnutelně vede i k posílení obsahové konformity a konvenčnosti médií, která chtějí ´vyhovět´ faktickým nebo jen předpokládaným (možná i záměrně utvářeným) očekáváním svého publika. Časopisy určené široké čtenářské veřejnosti mohou ´dráždit´ (stimulovat), úzkostlivě se ale vyhýbají ´provokování´ (zpochybňování) většinových názorů a nastolování agendy, která by pro jejich publikum představovala výzvu k autentické diskusi a sporům*.“ (Köpplová, In: Jirák, 2005, s.86)

Co se tržního prostředí v porevolučním Československu týče, původní mezera spočívala po roce 1989 především ve sféře tzv. triviálních obsahů. Jak uvádí Köpplová (2005): „...*neuspokojená poptávka po „triviálních tématech byla před rokem 1989 důsledkem hned dvojí reglementace a diskriminace. Na jedné straně to byla ideologicky motivovaná regulace – slzavé příběhy zklamaných manželství či telenovely nepodporovaly budovatelské úsilí, a byly proto mocensky omezovány. Na druhé straně to však byla i intelektuální či kulturní diskriminace – z pohledu kulturní elity (ať už stála na straně totalitního režimu, nebo vůči němu byla v opozici) byly triviální obsahy „pokleslou“ produkcí, „škvárem“ a kýčem a bylo záležitostí dobrého vkusu se od nich distancovat*.“ (Köpplová, In: Jirák, 2005, s.86)

V oblasti tištěných periodik se pochopitelně kromě časopisů odehrál dynamický rozvoj i v oblasti deníků, kam se zařadily například samizdatové Lidové

noviny. Deníkový trh se potýkal především se dvěma novými fenomény: nástupem bulvárních deníků a sílící rolí regionálního tisku.[32]

Proměna medií a jejich obsahové skladby pochopitelně probíhala ruku v ruce s proměnou publika. Stav, který v Československu před rokem 1989 panoval, popisuje např. Alan In. Bitrich 2001, s.39): „*Určujícím ekonomickým subjektem nebylo přímo samo publikum (konzument, ´kupec´), ale stát, státní instituce. Ten rozhodoval o mechanismech trhu, měl na kulturu monopol, který mu umožňoval uplatňovat svá kritéria při alokaci prostředků. Tím na sebe přímo existenčně vázal ty, kteří se kulturou živili, a jejich prostřednictvím, ale i jinými cestami (např. regulací cen vstupenek, nedostupností knih i reprodukční techniky atd.) i samo publikum, byť ne existenčně. Poptávka ovšem rostla rychleji než státně socialistický trh dovedl a chtěl uspokojit. Viditelným výsledkem byla ´nedostatková kultura´ provázená sháněním, podplácením, frontami atd., méně patrným důsledkem pak byla kulturní nivelizace, které stejně tak dobře sloužilo ´osekávání špiček´ jako pokrytecká ´ochrana´ veřejnosti před různými projevy ´pokleslosti´: byla to kultura prosycená pruderií a množstvím tabu.“* (Alan In Bitrich 2001, s. 39).

Po roce 1989 média stále více dbala na zpětnou vazbu diváků a ve snaze o úspěch v podobě vyšší čtenosti či sledovanosti přizpůsobovala své obsahy stále více požadavkům publika. Proměnu psychologie publika, která s tímto paralelním procesem nevyhnutelně souvisí, popisuje např. Hradiská (In Jirák, Köpplová, Kollmannová, 2009): *The audience has changed itself in its desire to experience more intensively the mediated events, whereby it is overwhelmed by contradictory emotions: positive (joy, pleasure) and negative (fear, anger, annoyance). There has been noted an increased occurrence of mediated information and experiences to the detriment of authentic experiences, a changed position towards reality. There grows an interest in active experiencing of stories of ´common´ people (talk show, reality show, the daily series). Mostly, should we remain with the news delivery; the strong experiences are connected with information about criminal acts, road accidents and natural disasters.“ (*Hradiska In.: Jirák, Köpplová, Kollmannová, 2009, s.127)

Nová doba přinesla nová témata, o kterých se dříve nemluvilo, jako např. homosexualita, sex obecně, korupce, terorismus, potraty, eutanázie, odhalování soukromí a slabostí politiků a oficiálních představitelů státu, odhalování slabin

[32] (Lambrecht/Schröter In: Thomas, B., Tzankoff, M.: (2001), s.177)

systému, strukturálních selhání apod. A spolu s tím ruku v ruce s transformací vznikala i nová občanská společnost, která se formovala na informačních základech poskytovaných právě médii. Jak uvádí např. Hradiská (in Jirák, Köpplová, Kollmannová, 2009): *„By bringing the different social groups closer to eych other, by creating space also for private topics, by opening up the discussions related to the latter, by depicting also unsuitable forms of behavior, media managed to bring many topiscs to the forefront of the public´s attention and there were created platforms forming the basis for response.“* Hradiská (in Jirák, Köpplová, Kollmannová, 2009, s.128)

3. Samizdat

3.1. Vymezení pojmu samizdat a samizdatová periodika

Klíčovým pojmem mé práce je samizdat, respektive samizdatová periodika. Pojem vymezuje Reifová (2004) následovně: „*tištěná a psaná díla (zejm. knihy a periodika, ale i letáky aj.) rozšiřovaná (či jen obíhající) v malém počtu exemplářů nezávisle na státní moci (neoficiální cestou formou kopírování (ručního či strojového) s cílem zpřístupnit umělecké a společenské názory a ideje nereflektované a neuplatnitelné z různých důvodů (zejm. politických) v běžné (úředně registrované) distribuci. V nejširším slova smyslu lze pod pojmem s. chápat ilegální média*.“ (Reifová 2004, s. 220)

Dle aktuálně platného Zákona o periodickém tisku (26/2000sb.) se periodickým tiskem rozumí „*noviny, časopisy a jiné tiskoviny vydávané pod stejným názvem, se stejným obsahovým zaměřením a v jednotné grafické úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce*.“[33]
Legislativa platná ve sledovaném období před rokem 1989 čerpá z definice uvedené v zákoně o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích z roku 1986, kde je periodický tisk vymezen jako "*noviny, časopisy a jiné periodické tiskoviny, vydávané nejméně dvakrát ročně pod stejným názvem a v úpravě typické pro tento druh tisku*."[34]

V případě samizdatových periodik platí, že tyto základní podmínky, tedy stejný název, stejné obsahové zaměření, jednotná grafická podoba a periodicita, jsou nezřídka narušovány. Vzhledem ke specifičnosti samizdatových periodik však tuto skutečnost nebudeme považovat pro naši práci za nijak diskvalifikující.

3.2. Samizdat jako historický a společenský fenomén

Na úvod kapitoly věnující se samizdatu jako samostatnému historickému fenoménu uvedu Jakubowiczův (2007) popis jeho základní kvality: „*Resistance to the media system in various Communist countreies of Central and Eastern Euzrope reanged*

[33] Zákona č. 46/2000sb. o periodickém tisku, par. 2, odst.1.
[34] Zákon č. 8111986 o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích, par.3, odst.1.

from massive opposition in some countries to feeble, disorganized, and marginal efforts in others. Where the Communist system was particularly repressive (Romania, Bulgtaria, Albania, etc.)[35]*, opposition media did not exist. Where they did, samizdat and underground media were among the mainstays of civil society in those Communist countries where they developed, more often than not amounting to the beginnings of a an independent public sphere, incorporating not only periodicals and publishing houses, but also alternative artistic events „flying universities," and so forth. The strongest of these underground or alternative media were found in Poland, Czechoslovakia, Hungary, the USSR, and Yugoslavia*." (Jakubowicz, 2007, s. 131)

Československý samizdat vznikal spontánně na mnoha desítkách míst země, teprve později lze hovořit o stále propojenější síti kontaktů, vydavatelů, autorů, šiřitelů a čtenářů jednotlivých periodik. Jak uvádí např. J. Alan (in Bitrich 2001): *„I když by se daly vysledovat náznaky tohoto fenoménu již v padesátých letech, zformoval se teprve v letech sedmdesátých. A v jistém smyslu se na jeho vzniku nejvýrazněji podílel sám režim, když v rámci masových čistek zlikvidoval nejen celé křídlo reformních komunistů , ale v podstatě zdevastoval veškerý intelektuální potenciál společnosti. Jakmile ztratili tito lidé kontakt s veřejností,orientovali svou aktivitu směrem dovnitř, na sobě podobné. Rozhodujícím momentem však byl až vznik Charty 77, která se stala organizační platformou disentu." (*Alan in Bitrich 2001:s.20)

Československé intelektuální prostředí skýtalo pro samizdat velmi bohaté zázemí. Jak uvádí např. (Prečan 2002): „*Svět československého samizdatu měl řadu zvláštností oproti Polsku či Maďarsku. Jedním z nejvýraznějších důsledků ´normalizace´ po porážce pražského jara 1968 byla trestná výprava na intelektuály ve všech oborech. Mnoho set autorů – spisovatelů, historiků, filozofů a odborníků z dalších oblastí duchovního života – ztratilo při ´obnovování pořádku´ na přelomu 60. a 70. let zaměstnání a ´licencí´ publikovat. Ocitli se na černých listinách zakázaných autorů a tento stav trval – až na několik málo výjimek – celých dvacet let*." (Prečan in: Samizdat 2002, s. 11)

Potenciál autorů se projevil především v oblasti literární, když v průběhu 70. a 80. let na území Československa vyšlo několik tisíc knih více než čtyř set oficiálně nepublikovaných autorů. Tento obrovský potenciál se šířil v rámci československé společnosti nejrůznějšími cestami a v jistém smyslu se na straně jeho producentů

[35] Do výčtu můžeme počítat také Československo

ustavila vysoce profesionalizovaná vydavatelská kultura a standard. Řada literárních edic zastřešovaných výraznými osobnostmi československého disentu pojala v rámci své produkce desítky a desítky nejrůznějších titulů často známých autorských jmen. Stejně tak samotná technická úroveň knih dosahovala velmi dobrých výsledků v podobě kvalitní vazby, redakční práce i ilustrací. Edice Petlice Ludvíka Vaculíka, Edice Expedice založená Václavem Havlem, Edice Kvart Jana Vladislava, Edice Popelnice Jiřího Gruntoráda, Česká expedice Jaromíra Hořce či například Kramériova expedice Vladimíra Pistoria, to jsou jen některá z jmen, která se v tomto období zasloužila o široký myšlenkový záběr československého samizdatu na literárním poli.[36]

Protirežimní písemnictví obecně má v dějinách země poměrně silné místo, první počiny se objevují už v průběhu druhé světové války a stejně tak sehrávají roli i ve vypjatých momentech následně nastoupivšího komunistického režimu. Jak uvádí Vrba (In Alan, Bitrich, 2001): *Válečné letáky a odbojové časopisy vystřídaly studentské a dělnické letáky v letech 1948, 1953 (měnová reforma) a 1956, studentská demonstrace na podzim 1967 a po celé zemi kolující zprávy o jejím průběhu a jejích následcích předznamenaly rok 1968, který končil v atmosféře znovu se zmenšujícího informačního prostoru"* (Vrba In: Bitrich: 2001, s.272)

K prudkému rozvoji samizdatu docházelo v průběhu 70., a především 80. let nejen v Československu, ale i dalších zemích střední a východní Evropy a také v Sovětském svazu. Každá země prožívala specifické historické okolnosti a v různých zemích jako Polsko, Maďarsko či Československo uspěly různé konkrétní mechanismy a tendence, můžeme však hovořit o jistém mezinárodním trendu. Jak uvádí např. Bock, Hüshenová, Schlott (2002): „*Bylo pro to mnoho důvodů, ale nejdůležitější bylo asi zklamání z polovičaté liberalizace v období tání a především následující opětovné politické přitvrzení komunistického režimu, k němuž došlo například v Sovětském svazu po pádu Chruščova a po nástupu Brežněva roku 1964 a – ještě trvaleji – v Československu po jeho obsazení armádami pěti států Varšavského paktu roku 1968. Tento vývoj natrvalo otřásl vírou lidí v reformovatelnost existujícího socialismu a ozřejmil nezbytnost vytvořit zejména v kulturní oblasti autonomní struktury, aby spisovatelé a umělci vyloučení ze státem*

[36] Více viz Hanáková (1997)

*kontrolované kulturní sféry měli možnost prezentovat svá díla veřejně, jakkoli byla tato veřejnost omezená.“ (*Bock, Hüshenová, Schlott 2002, s. 50)

První nezávislá periodika usilující o poskytování ideologicky nepodbarvených, respektive vůči dominantní ideologii kritických informací se v Československu objevila již počátkem sedmdesátých let. Nejvýraznějším periodikem se stala Fakta, připomínky, události. Titul byl vydáván Milanem Hüblem a Aloisem Svobodou, vycházel v letech 1971 – 1973 a jeho vydavatelé byli v souvislosti s touto činností následně vězněni. Důležitou roli sehrála v první polovině sedmdesátých let i exilová literatura, stejně tak kolování zahraničních tiskovin. Řada v Československu vytvářených materiálů následně vyšla v zahraničí, nejvýznamnějším exilovým periodikem byly v tomto smyslu Listy vydávané Jiřím Pelikánem. „*Mnoho materiálů obíhalo v podobě separátů – nejčastěji vyjádření významných světových politiků a intelektuálů k situaci v Československu. Pokud by se bývalo podařilo zemi informačně zcela izolovat tak, jak tomu bylo v padesátých letech, neměly by průkopníci nové vlny samizdatu mnoho šancí. Takto se veřejnosti běžně dostávalo pravdivých informací ze zahraničních médií – ať už z jejich českého a slovenského rozhlasového vysílání nebo ze západoněmecké a rakouské televize. (...) Přes hranice se pašovaly západní deníky a týdeníky i exilové časopisy a český samizdat se nemusel věnovat primárně informační službě. Soustřeďoval se však, a někdy s příkladnou důsledností, na úkoly dokumentační: v tom byl ústřední étos existence Informací o Chartě 77, dokumentovat veškeré nezákonnosti, kterých se režim dopouští na svých občanech, aby už nikdy nikdo nemohl tvrdit, že nic nevěděl.* (Vrba In: Bitrich: 2001, s.272)

V mé práci se zabývám konkrétní a značně specifickou odnoží samizdatu, samizdatovými periodiky. Jak uvádí Posset (1991): „*Zatímco v první polovině sedmdesátých let převládaly v samizdatu politické texty a jednotlivě kolující rukopisy, nastupuje v druhé polovině sedmdesátých let nezadržitelný trend k literárnímu pojetí a periodicitě.* (POSSET, 1991, s.6). A dále toto rozvádí Prečan (2002): „*Velká část textů nezávislého písemnictví je uložena na stránkách samizdatových periodik. Na tomto poli pokročilo samovydavatelství od skromných a přerušovaných počátků na začátku sedmdesátých let k výraznému rozmachu od roku 1981 a k vydavatelské explozi po roce 1984. V posledních pěti letech před zhroucením komunismu přinášela samizdatová periodika široké spektrum textů a informací, odlišujících se*

tematicky a žánrově, generačně, světonázorově a ještě v mnoha dalších ohledech.“ (Prečan in: Samizdat 2002, s. 12).

Tuto obsáhlost tvoří stovky titulů periodik, vycházejících od několika málo vydání až po desítky svazků kompletovaných v průběhu mnoha let. Tematické rozpětí jednotlivých titulů přitom sahá od úzce zaměřených zpravodajů a bulletinů nejrůznějších spolků přes specializované kulturní revue až po skutečně obsáhlé tituly s ambicí sehrávat roli plnohodnotného společensko-kulturního periodiky, byť formálně ilegálního.

Tituly, které v rámci samizdatu vznikaly, pojímají širokou škálu nejrůznějších druhů periodik od jednorázové almanachy a letáky, technicky i obsahově nedokonalé pokusy, které po několika málo vydáních zanikají, až po téměř profesionální periodika využívající pevného redakčního kolektivu a nabízející vysoce kvalitní obsah poměrně širokému čtenářskému potenciálu. Tituly vznikaly na různých místech země a měly různý dosah, zakládali je disidenti, ale také nejrůznější profesní či zájmové skupiny. Rozšířené byly samizdatové tituly autorů spojených s křesťanstvím, respektive katolickou církví, širokou nabídku periodik si kolem sebe vytvořila hudební scéna vymezující se vůči oficiální kulturní produkci, především skupiny spojené s hudebním zázemí českého undergroundu.

Co se technických podmínek týče, využívaly vydavatelé samizdatových titulů často také služeb písařů a písáren či úpravců.[37] „*Všechna česká neoficiální nakladatelství pracovala zcela netržně, totiž neziskově a ve většině případů ztrátově. (...) Ztráty kryl vydavatel, který ostatně do každého vydání – pokud mu písařka neposhověla – musel předem investovat sumu zhruba odpovídající tehdejšímu měsíčnímu platu. Čas od času mohli alespoň někteří ztrátu kompenzovat z drobné dotace (či spíše sociální podpory) od některé ze zahraničních nadací, několik málo dostávalo ze zahraničí honoráře za vlastní autorskou tvorbu, které mohli použít jako základní kapitál. Až koncem sedmdesátých let se podařilo založit dva časopisy na ekonomickém principu předplatného – revue Spektrum a Kritický sborník, který jako jediný mohl vyplácet sice nevelké, ale jisté honoráře autorům.“ (*Vrba, T. In: Bitrich, A. 2001, s. 289). Někteří lidé, podílející se na opisování textů, byli na tomto zdroji příjmů závislí, řada lidí však pracovala zdarma.

[37] Viz Bitrich, A. 2001, s. 286-289

Protagonisté československého disentu a ani vydavatelé undergroundových periodik nežili v naprosté mezinárodní izolaci. Od konce sedmdesátých let sílila ideová pomoc zprostředkovaná vydáváním exilové literatury. Spolu s tím však do Československa putovala i konkrétní pomoc materiální, byť nešlo o nijak masivní transfery. Kromě přímých finančních darů či částek zprostředkovávaných jako autorské honoráře právě za knihy propašované z Československa jako rukopisy a vydané v demokratických zemích, šlo i o zpětné dodávky vybavení. Díky pozornosti zahraničních kontaktů někteří zdejší vydavatelé samizdatu mohli natáčet nejrůznější zvukové nahrávky, ale také filmové dokumenty, mnohem kvalitnější byla k dispozici technika pro lámání a tisk samizdatových periodik. V tomto ohledu jsou zřejmě nejlepším příkladem Lidové noviny, které během posledních předrevolučních let vycházely i díky počítačovému zpracování textu. Jak doplňuje Vrba (2001): *„Vedle nezávislých informačních zdrojů se výjimečně podařilo získat přístup i k privilegovaným necenzurovaným informacím určeným pro příslušníky vyšší komunistické nomenklatury. Šlo o speciální bulletiny zvané „monitory ČTK“, které bez komentářů přejímaly zpravodajství hlavních světových agentur a v přílohách zpravidla kritické světové ohlasy na politiku sovětských a československých vládců.“* (Tomáš Vrba IN: Bitrich, A. 2001, s.272-273)

Podmínky pro vydávání jakéhokoli periodického tisku v Československu v 70. a 80. letech 20. století byly značně obtížné. Vydávat mohly stále pouze vydavatelské subjekty sdružené v Národní frontě – od politických stran po umělecké svazy, odbory, ministerstva či jiné společenské organizace. Zlom přineslo až „tolerované“ vydávání nezávislých Lidových novin na konci osmdesátých let. Jak uvádí např. Benda (2007): „*V období komunistické vlády sice v jednotlivých zemích tzv. středovýchodní Evropy existovala ústavně zaručená svoboda projevu a rovněž mediální zákony, které se na tuto svobodu projevu odvolávaly, ve skutečnosti však byl periodický tisk ovládán komunistickými stranami a řízen jejich direktivami. Náklady tisku neurčoval trh, ale stranické direktivy, které se uplatňovaly prostřednictvím přídělu papíru. Nové periodikum mohlo formálně vzniknout kdykoli, ale pokud jeho vydavatel nedostal na základě stranického rozhodnutí příděl papíru, pochopitelně nemohlo vycházet.* (Benda 2007, s. 60)

Prakticky po celou dobu vydávání samizdatu byla s touto činností spojena neodmyslitelná dávka osobního rizika. Řada autorů byla v průběhu sedmdesátých a osmdesátých let za vydávání ilegálních tiskovin odsouzena k nepodmíněnému

trestu[38], jak však uvádí např. Gruntorád (in Bitrich 2001) šíře záběru a jeho dosah se i přes tyto překážky postupně rozšiřoval: „*Vydavatelé se opírají o právo přijímat a rozšiřovat informace všemi prostředky a bez ohledu na hranice, zaručené mezinárodními pakty o občanských a politických právech, které u nás byly uzákoněny v roce 1976.* (Gruntorád In Bitrich, 2001, s.502)

Rozšiřování i samotné vydávání ilegálních tiskovin bylo s ohledem na hrozící represálie vydavatelů doprovázeno nejrůznějšími zastíracími manévry, drtivá většina titulů vycházela anonymně, bez uvedení informacích o vydavatelích, kontaktních adres či informacích o jednotlivých redaktorech. Svébytnou otázkou byla i distribuce titulů, která se odvisela především od sítě důvěrných osobních kontaktů, kdy si jednotlivá čísla mezi sebou předávaly lidé osobně, často s výzvou o následné další šíření. Jak uvádí i Gruntorád (In Bitrich, 2001): "*Uvádějí se i vymyšlená čísla neexistujících povolení k tisku, vymyšlená místa vydání, např. Ženeva u tisků pražských surrealistů, Hradec Králové u Prostoru,k a časté je i antidatování. Toto dění, zprvu neorganizované a spontánní, časem dostávalo pevnější obrysy a bylo zkoumáno nejen Státní bezpečností, ale i samotnými účastníky. Jeden z účastníků diskuse o Chartě 77 navrhoval v roce 1978 vytvoření šesti až osmi časopisů, které by svým zaměřením pokrývaly dosud opomíjené oblasti – problematiku dělníků, studentů a mládeže vůbec, slovenskou tematiku a také literární kritiku. Šlo mu o zdokonalení informačního systému, který se vynořil ihned po vzniku Charty 77 a představoval vlastně jakýsi obtížně definovatelný prostor, podléhající vlastním zákonům.*" (Gruntorád In Bitrich, 2001, s.502-503)

Tato struktura založená na osobních kontaktech měla podle pamětníků[39] podobu jakési samostatné sociální skupiny. Přístup k distribuci, šíření a případnému opisování a rozmnožování tiskovin zajišťoval i hlubší zapojení daného člověka do systému samizdatu a potenciál pro jeho vlastní tvorbu. Ta mohla spočívat v reakcích a komentářích k šířeným titulům, ale také tvorbě materiálů vlastních. Tento proces přitom zdaleka nepůsobil pouze dovnitř samotné komunity spjaté místně či pouze ideově se samizdatem a samizdatovými periodiky. Jak dodává (Gruntorád In Bitrich, 2001: „*Paralelní struktury dobývaly a obsazovaly čím dál větší prostor a soustavným tlakem na režim krok za krokem posunovaly hranici možného od výchozího stavu, tj.*

[38] Podrobněji k situaci spisovatelů viz dokument Charty 77 č. 12/1977 a dopis Charty 77 dne 3.3. 1982 Českému a Slovenskému svazu spisovatelů.
[39] Viz dále Gruntorád In Bitrich, 2001, s.502)

co není povoleno, je zakázáno, cílovému, tj. co není zakázáno, je povoleno.V nezávislé literatuře a publicistice přežil také duch demokracie a tolerance. Samizdat v nenormálních poměrech udržoval a rozvíjel kulturní kontinuitu a nepochybně rovněž přispěl k záchraně jazyka, nemilosrdně deptaného v režimních sdělovacích prostředcích.“ (Gruntorád In Bitrich, 2001, s.503)

Pro doplnění je však potřeba poznamenat, že zde fungovala i jistá uzavřenost komunity blízké samizdatu. Vedle opatrnosti samotných vydavatelů a zcela odmítavého, represivního postoje ze strany režimu zde jistou roli mohl sehrát i ambivalentní vztah veřejnosti jako celku k disentu a jeho aktivitám, vydávání samizdatových periodik nevyjímaje. Jak například uvádí Možný (1999): „*Když si obyčejný člověk, jemuž vrozený třídní instinkt napovídal rozdělení na dvě nesmiřitelné třídy, na ty nahoře a na ty dole, když se tento člověk pokoušel zařadit si disidentské skupiny do svého vidění sociálního světa, byl přinejmenším v rozpacích. Jestliže hledal, co spojuje disidentské kruhy v zařaditelný klan, rozeznával některá neblahá znamení. Především mezi nimi nacházel příliš mnoho těch, kteří se podíleli na rozbití jeho tradičního světa na počátku padesátých let. A pak ještě víc těch, kteří, když dal jakž takž dohromady trosky, novým experimentem, zcela průhledně motivovaným především špatným svědomím, znovu v osmašedesátém rozbili jeho všední každodenní bytí – a to ve jménu poopravených ideálů, jež už se jednou neosvědčily. (...) Druhé podezření, které snižovalo kredit disidentů, byla nepříjemná otázka, jestli jistý idealismus není notorickou charakteristikou těchto kruhů.“* (Možný, 1999, s.50)

4. Analýza sledovaných titulů

4.1. Teoretický úvod

V následujících několika kapitolách budu shromažďovat a analyzovat bibliografické údaje jednotlivých titulů, které splní stanovená kritéria. Mým cílem bude postihnout okolnosti a charakteristiky provázející vydávání daného titulu v době před 17. listopadem roku 1989, respektive jejich proměnu následující po tomto datu a změně společensko-politických podmínek pro vydávání periodického tisku.

Základním kritériem pro zahrnutí daného periodika do mé analýzy je doba, po kterou byl titul vydáván. Budu sledovat pouze ty tituly, jež byly vydány alespoň ve dvou samostatných číslech před 17. listopadem roku 1989, a které dále vycházely, byť v některých případech se změněným či upraveným názvem, minimálně do roku 1991[40].

V mé práci vycházím do značné míry z přehledu samizdatových periodik, který zprostředkovává práce Česká samizdatová periodika 1968 – 1989 Johanny Posset[41]. Nejde mi však o vytvoření obdobné bibliografie, jakou předkládá autorka, již bych pouze doplnil o porevoluční éru. Jde mi spíše o postihnutí trendů transformace českých samizdatových periodik, které jsou s nimi v těchto dvou obdobích spjaty. Bibliografické členění použité Johannou Posset proto využívám jen do určité míry a pro potřeby mé práce si vytvářím vlastní kódovací klíč. Některé obvyklé bibliografické kategorie, které jsou z našeho pohledu nepodstatné, opomíjíme, jiné sledované charakteristiky naopak přidáváme.

Sledované tituly zkoumám a popisuji vždy ve dvou blocích. Prvním je předrevoluční období, jež vymezuji jako období od vydání prvního čísla daného titulu do 17.11.1989. Druhým blokem je porevoluční období ohraničené datem 17.11.1989 a posledním dostupným vydáním před datem 31.12.2009. Předem vymezené bibliografické kategorie poté zkoumám v rámci obou těchto bloků.

[40] Alespoň jedno číslo bylo vydáno po 1.1.1991.
[41] Přesně bibliograficky: Posset, J. (1991): Samizdatová periodika...

Bibliografické údaje rozděluji do tří základních skupin, a to v rámci obou zmiňovaných bloků. Těmito skupinami jsou vydavatelské údaje, formální podoba periodika a obsahová charakteristika. Je-li u některého bodu zapotřebí více údajů, jsou řazeny chronologicky, dle četnosti či v případě vlastních jmen abecedně.

Pokud lze v období po roce 1989 u některé sledované charakteristiky vysledovat s ohledem na dlouhodobější časový vývoj výrazný trend, uvádím na konci popisu údaj „trend“ a snažím se jej stručně postihnout.

4.1.1. Vydavatelské údaje

První skupina obsahuje základní vydavatelské údaje. Stanovuji osm základních okruhů informací popisujících vydávání daného periodika.

1) Titul

2) Podtitul

3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Uvádím údaje o vydavateli; dostupný údaj o místě, v němž bylo dané periodikum vydáno; přesnou adresu, je-li uvedena; jméno/a šéfredaktora či vedoucího redaktora. (Jsou-li uvedeny organizace, spolky, iniciativy apod., uvádíme tyto. U chybějících údajů uvádím „neuvedeno“)

4) Náklad
Údaje o výši nákladu, jsou-li k dispozici.

5) Cena a financování
Uvádím cenu jednoho vydání, mění-li se, uvádím chronologicky dostupné údaje. Není-li uvedena, uvádím případné odkazy na financování titulu v podobě sponzorských darů, grantů apod. Uvádím informace o zastoupení reklamy.

6) Periodicita / Roční počet vydání

Sleduji počet vydání v kalendářním roce, je-li to možné, snažím se časopisu především v období po roce 1989 přiradit konkrétnější charakteristiku vymezující periodicitu (deník, týdeník atd.), případně doplňuji informace o nepravidelnosti vydávání. Při údaji přesahujícím kalendářní rok (např. zima 85-86) se číslo přičítá k poslednímu roku. Dvojčísla se počítají za dvě vydání. U nejistých, ale pravděpodobných údajů následuje dodatek „asi“, u zcela nejistých „nezjištěno“, „neuvedeno“, případně konkrétní vysvětlivka.

7) Celkový počet vydání a doba vydávání
Sleduji celkový počet vydání od prvního čísla do 17.11.1989 a dále celkový počet čísel vydaných po tomto datu do 31.12. roku 2009. Vycházím z primárních zdrojů dostupných ve fondech Libri prohibiti a Národní knihovny, dále ze sekundární literatury a otevřených zdrojů jako je internet. Pokračuje-li vydávání periodika po 31.12.2009, uvádím, že titul je stále vydáván.

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky
Jde mi především o zachycení podmínek pro vydávání daného titulu a jeho okolností. Uvádím ty informace, které se vztahují k periodiku jako takovému a jeho vydání (nikoli například k obsahu jednotlivého čísla), a které vypovídají něco podstatného o vztahu autor – redakce – text. Čerpám z úvodníků či dalších materiálů, kdy se redaktoři či vydavatelé obracejí na čtenáře.

4.1.2. Formální podoba periodika[42]

Stanovuji celkem pět sledovaných formálních charakteristik daného titulu. Sleduji typické znaky daného titulu, jejich proměnu i proměnu přístupu k využívání textových i grafických materiálů. V období po 11. listopadu 1989 se soustředím především na aspekty související s komercializací daného periodika.

1) Formát

42 Při práci s prameny uvádíme číslo daného vydání, je-li toto dostatečné, případně využíváme symboliky číslo/rok, číslo/ročník/měsíc/rok, je-li to pro identifikaci nutné, případně přesné datum vydání. Chybí-li veškeré podklady, jsou čísla označena [A], [B].

Uvádím údaje o standardních formátech, u netypických formátů údaje v centimetrech.

2) Rozsah
Sleduji údaje o počtu stran, pro bližší orientaci uvádím dostupné údaje o nejnižším a nejvyšším počtu stran, případně k údaji doplňuji „zhruba“, pohybuje-li se rozsah zpravidla v intencích okolo dané veličiny. Neberu zřetel na samostatné přílohy, nejsou uváděny podrobnosti o paginaci[43].

3) Rozmnožovací a vazačská technika
V případě vydání do roku 1989 rozlišuji materiály opisované na psacím stroji, cyklostyl (sem zahrnuji i ormig, xerox a podobné techniky). Pokud se vyskytuje u jednoho výtisku daného periodika více technik, je uvedena převažující technika, či postupně další využité techniky. V případě vydání po roce 1989 uvádím většinou pouze „profesionální tisk“, což v sobě zahrnuje profesionalizaci tiskové i vazačské metody. Při popisu vazby periodika rozlišuji na volnou novinovou formu, časopiseckou v případě dvojitého sešití na hřbetu, jednoduché sešití při použití kancelářské sešívačky, knižní v případě rozsáhlých publikací apod.

4) Grafická úprava
Sleduji zlom textu, případně počet sloupců, doplnění textu grafikami, případně fotografiemi, obrazy. Všímám si grafického zpracování jednotlivých rubrik, zvláštností v úpravě v podobě barevných dělicích listů apod.

5) Titulní strana
Sleduji charakteristiky titulní strany, využití fotografií, barevných ilustrací, odkazů a souvislost s články uvnitř. Zajímá mě proměna titulní strany ve vztahu k případné komercializaci daného periodika.

4.1.3. Obsahová analýza

43 Samostatné číslování pro každý příspěvek.

Rozlišuji celkem deset kategorií, vztahujících se k obsahu daného periodika a jeho proměně.

1) Základní obsahové vymezení
Pokouším se o popis obsahového vymezení periodika, jeho základní charakteristiku (např. kulturní týdeník). Není-li toto uvedeno přímo vydavatelem, držím se typických rysů titulu.

2) Cílová skupina čtenářů
Snažím se stručně postihnout zacílení daného titulu. Vycházím z tematické a obsahové charakteristiky, ale také vydavatelských sdělení.

3) Členění
Sleduji členění do rubrik a rubriky samotné, přílohy a další charakteristické rysy členění daného periodika.[44]

4) Autoři
Uvádím, zda se v titulu objevují stejní autoři a jedná se o tzv. autorský časopis, nebo zda je shodná pouze linie obsahu a autoři jsou v každém vydání různí. Uvádím opakující se autory textů, konkrétně v abecedním řazení a) jména českých a slovenských autorů, b) ostatní

5) Žánrovost
Jednotlivé žánry uvádím řazeny přibližně dle četnosti.

6) Témata
V rámci tématické analýzy sleduji, zda se témata opakují a jaká tato opakující se témata jsou. Dále hodnotím, zda se objevují pouze domácí témata nebo rovněž zahraniční, případně z jaké oblasti. Všímám si vztahu témat k aktuálnímu společenskému či politickému dění a reflexe tzv. oficiálního dění.

7) Zastoupení původních a převzatých textů

[44] Uvádíme rubriky, které se postupně v periodiku objevují. Časově je oddělujeme pouze v případě, že v určitém momentu dochází v periodiku k zásadní proměně členění.

Snažím se odhadnout poměr původních autorských textů a převzatých příspěvků. Všímám si využití historických či aktuálních materiálů.

8) Zvláštnosti stylu
Sleduji zvláštní charakteristiky jazykové roviny neodpovídající spisovné řeči jako jsou hovorový jazyk, obecná čeština, slangy.

9) Doprovodná knižní edice.
Nepřistupuji k hlubší analýze, pouze uvádíme údaj o existenci edice a její jméno, je-li dostupný, také údaj o datu jejího vzniku.

10) Průběžné odkazy na jiná periodika
Zmiňuji odkazy na předchůdce, pokračovatele, či fakt, zda dochází k fúzi dvou časopisů a podobně.

4.1.4. Analýza transformace

V této části práce se pokouším analyzovat shromážděné informace a postihnout klíčové aspekty ovlivňující provoz a vydávání daného periodika. Všímám si probíhajících změn po formální i obsahové stránce, analyzuji vydavatelské a redakční poznámky a skutečnosti, ke kterým odkazují. Důležitým tématem je postoj vydavatelů k přechodu na komerční formu vydávání, snaha o rozšíření čtenářské základny, přístup ke stanovování ceny a financování periodika.

4.2. Analýza jednotlivých titulů

V této části práce přistupuji ke zkoumání konkrétních periodik. Jako výchozí soubor jsem použil soupis samizdatových periodik vytvořený J. Posset (1991). Kritéria, která jsem stanovil pro zahrnutí periodika do mé analýzy, splňuje celkem 18 titulů z tohoto výchozího souboru. Dílčí analýzy řadím dle jejich názvů abecedně.

4.2.1. Akord

4.2.1.1. Období před 17.11.1989

4.2.1.1.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Akord
2) Podtitul
Revue pro literaturu, umění a život
3) Vydavatel; místo vydání; Kontaktní adresa; Redakce
Adresa redakce: Coural Karel, Kopečná 31, 602 00, Brno
4) Náklad
Neuvedeno
5) Cena a financování
Cena není uvedena, na zadní straně je poznámka „náklady na jeden výtisk 25 kčs“ (č. 1, nečísl)
6) Periodicita / Roční počet vydání
Interval mezi dvěma čísly je pět měsíců
7) Celkový počet vydání a doba vydávání
První číslo vychází v červnu roku 1989, V průběhu roku 1989 vychází dvě čísla. Vydavatelé však uvádějí ročník XV., jak totiž ozřejmují v úvodu, navazují na prvorepublikový Akord. Uzávěrka vydání uvedena 31. květen 1985
8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky
Vydavatelé v úvodníku prvního čísla uvádějí: „*Obnovující legitimním a nástupnickým právem Akord, revui pro literaturu, umění a život, stojíme bezesporu před nesnadným*

úkolem, jehož půdorys je daný několikanásobnou českou kulturní diskontinuitou, v níž nové a nové „generační vlny“ na sebe nenavazují, protože v mocensky usazeném historickém stavu nemají možnost na sebe navazovat, ba ani se znát skrze dílo.“ (akord 1/ 1989, nečísl) Deklarují svůj záměr čerpat především z opomíjené stránky české kultury, především katolických autorů. *„Kdykoliv národ opouští své kořeny bytí, opouští své tvůrčí předky a svou kulturu si nechá uloupit, dekapituje sám sebe.*“ (č. 1/1898, nečísl.)

4.2.1.1.2. Formální podoba periodika

1) Formát
A5
2) Rozsah
Zhruba 40 stran
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Psací stroj na průklepovém papíře, slepeno na hřbetu
4) Grafická úprava
V titulu se objevují strany s černobílými fotografiemi, byť jen zřídka. Texty v jednosloupcovém zlomu bez grafického ozvláštnění.
5) Titulní strana
Velkým písmem graficky vyveden titul a podtitul, titulní stranu poté zaplňuje obsah daného čísla psaný na psacím stroji do dvou sloupců.

4.2.1.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Titul navazuje na prvorepublikový katolický měsíčník, zaměření má být obdobné, věnuje se literatuře, přetiskuje filozofické a náboženské statě
2) Cílová skupina čtenářů
Česká katolická obec, náročnější a intelektuálně zaměření čtenáři.
3) Členění
Obsah; Nejsou rozdělené rubriky, texty jsou řazeny volně za sebou.
4) Autoři

Nejde o autorský časopis, objevují se přejímané texty různých spisovatelů, příspěvky často anonymní. Nelze jednoznačně rozlišit původní a přejímané materiály. Opakující se autoři: a) I. Blatný, V. Černý, J. Fuchs, Z. Rotrekl b) S. Mallarmé

5) Žánrovost

Poesie, odborné stati, eseje

6) Témata

Témata se opakují, těžiště pozornosti zůstává na textech z oblasti filosofie, náboženství. Chybí vztah k aktuálnímu a společenskému dění, většinou jde o nadčasová témata.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Většina textů je převzatých od českých katolických autorů publikujících v období před i po druhé světové válce.

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice.

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

Často odkazováno na prvorepublikový katolický měsíčník Akord, jehož je titul pokračovatelem.

4.2.1.2. Období po 17.11.1989

4.2.1.2.1 Vydavatelské údaje

1) Titul

Akord

2) Podtitul

Revue pro literaturu, umění a život

3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce

Zpočátku uvedeno pouze: Redakce, vydavatelství Lidová demokracie, Běhounská 22, 602 00 Brno, šéfredaktor Zdeněk Rotrekl – do března 1992; Od čísla 2 / 1992/93: Vydávají společně Moravské nakladatelství Rozrazil a nakladatelství Aeterna. Redakce: Elišky Machové 35, Brno 61600, Řídí Iva Kotrlá; V čísle 1/2000

změna: Vydávání pro Sdružení Moravské kolo spisovatelů zajišťuje Vydavatelství Knihař – Pavel Káňa, Redakce: Elišky Machové 35, 616 00 Brno, Redaktorka Iva Kotrlá.; V čísle 1/2007, jež je posledním dostupným, změna adresy redakce: Široká 12, Praha 1 11000.

4) Náklad

800 výtisků (údaj z čísla 2 /1992/93), 900 výtisků (údaj z čísla 1/1996), později opět 800 výtisků

5) Cena a financování

11 kčs, od čísla 5 / 1991 16 Kčs. V čísle 1/1993/94 uvedeno: „*Akord není podporován ani státem, obcí či jakoukoliv institucí. Existuje jen díky laskavosti hrstky čtenářů*.“ (Akord 1/1993/94, s.56). V časopise se zřídka objevuje jednoduchá jednostránková reklama. Na jubilejní XX. Ročník finančně přispěli – Ministerstvo kultury ČR a Český literární fond. Číslo 4 z prosince 94 – v úvodu napsáno: „*Vánoční grafická výzdoba Akordu Byla umožněna sponzorským darem Podnikatele ing. Michaela Balíka z Prahy*“. V čísle 11/1995 se na první straně uvnitř časopisu v ozdobném rámečku objevuje informace, že „*Vánoční grafická výzdoba Akordu / Byla umožněna sponzorským darem / Podnikatele ing. Michaela Balíka z Prahy*“ (Akord 11(1995, nečísl). Reklama se objevuje i na zadní straně obálky[45] V čísle 1/2002 uvedeno: „*nový podporovatel Akordu, mezinárodně proslulá akciová společnost Teleaxis*“. Cena před r. 2002 stoupá na 25 Kč.

6) Periodicita / Roční počet vydání

V průběhu roku 1989 vychází dvě čísla. Následně měsíční periodicita. Do roku 1996 je deset čísel číslováno vždy od září jednoho do června dalšího roku. Od roku 1996 jsou čísla číslována 1-10 od ledna do prosince. Akord vychází 10 krát ročně s výjimkou letních prázdnin.

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

Vychází dodnes. (Poslední analyzované číslo prosinec 2009)

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

V čísle 10/1990/911 uvádí Zdeněk Rotrekl: „*Únorové, šesté číslo XIV. Ročníku (1947-48) Akordu, měsíčníku pro literaturu, umění a život, bylo číslo na několik desetiletí poslední. K jeho obnovení došlo přesně po jednačtyřiceti letech, kdy o nějakém „sametu“ nebylo potuchy, došlo, doznám, po velkém nátlaku mladých ještě*

[45] Viz např. Akord 6/1996

v tak zvaném samizdatu.“ (Akord 10/1990/91). A dále uvádí: „*Po 17. listopadu, k němuž jsem přispěl svým dílem zjevným i méně zjevným, svou mírou spolu s přáteli z disentu a z mladé generace, nastala druhá fáze Akordu, v nakladatelství Lidové demokracie Petrov, „zahradníčkovským“ číslem. Výhoda spočívala v tom, že jsem měl možnost čerpat z dosud nepublikovaných textů z pozůstalostí svých zemřelých přátel, z nepatrně známých textů ineditních i exilových a z úzkých kontaktů s mladou a nejmladší tvůrčí generací. Teprve sedmým a osmým číslem Akordu, stále s neuvěřitelně minimálním redakčním obsazením, nastala třetí fáze, posléze již v tiskárně. Publikační novum – ze čtenářského hlediska – spočívalo v přiblížení tváří spisovatelů již zemřelých ve fotografiích, v uveřejňování dvojjazyčných textů, v navázání kontaktu s autory exilovými, v usilovném vyhledávání neznámých rukopisů z pozůstalostí*.“ (akord 10/1990/91, nečísl.)

Od čísla 2 / 1992/93 redakci řídí Iva Kotrlá. Spolu s odkazem na nepříliš vysoký prodej titulu (500 výtisků z nákladu 800[46]) autorka si stěžuje na podmínky k vydávání titulu: „*Knihovny skutečně vystěhovali na balkon svého bytu a literární časopisy se staly exkluzivní záležitostí: i pro křesťany. Neznám jinou možnost, než se s tímto stavem mysli u čtenářů houževnatě potýkat: jak pro rok 1992, tak pro rok 1993. Buďte mi, prosím, nápomocni*.“ (Akord 2/1992/3, s.3). V čísle 1 /1993/1994 uvedeno: Vydává vlastním nákladem Iva Kotrlá, v Moravském nakladatelství Rozrazil, Brno, Pelicova 19. Nyní řídí mladí lidé, narození po okupaci 1968. Předseda redakčního okruhu: František Lízna.

V čísle z února 94 – je vzadu zajímavá redakční poznámka, omlouvající neprofesionalitu korektorů a tiskařů a slibuje nasazení a nápravu á la samizdat. Jak je uvedeno vzadu v tiráži, akordu vytváří obálky zdarma po celý ročník Libor Koval.

Vydavatelé opakovaně apelují na čtenáře s žádostí o podporu. V srpnu 96 se píše v úvodu: „*Akord bude mít jednou, pro svůj bibliofilský náklad, v kompletním ročníku značnou antikvární cenu. Již nyní je silně dotovaným produktem a příští ročník, přes zdražení poštovného, papíru, etc. Zůstane v ceně 185 Kč za celý XXI. Ročník*.“ píší s tím, aby si abonenti připravili peníze do dalšího čísla, kde budou vloženy složenky (obálka čísla 9 ročníku XX – květen 95.)

Vydavatelé se neustále potýkají s tíživou finanční situací: V čísle 10 z roku 1995 je uvedeno: „*autoři Akordu i redakce se v tržním hospodářství zdarma snaží o*

[46] Akord 2/1992/3, s.3

udržení měsíčníku, A zdražuje se papír a poštovné a tisk a my neumíme zvýšit cenu (od roku 1990 stále 16 Kč). Pro příští ročník redaktorce nezbývá než aby jako jiné redakce převzala rozesílání a balení časopisu do své péče: ušetřit náklady můžeme jen zvýšenou prací.“ (Akord 10/1995, nečísl).

Ročník XXI – prosinec 1996 – tam je na konci před tiráží vzkaz: „*Vážení čtenáři, Akord v prostředí tržního hospodářství České republiky vychází jako drobný důkaz vnitřní svobody lidí kolem české literatury. Vše kolem Akordu je prováděno bez naděje na sebemenší hmotnou odměnu, od r. 1992 ani jeden z autorů neměl se spoluprací – než výdaje. To je normální situace současných let a prosíme jen o jediné: zachovejte nám svou přízeň. Ztratíme-li i těch pár stovek čtenářů v národě dosti početném, nebude mít existence Akordu smysl a teprve potom jeho existenci ukončíme. Každému z Vás děkujeme a přejeme hodně úspěchů v požehnaném roce 1997. / redakce*“

V čísle 1/2002 redaktorka Iva Kotrlá, která se průběžně v tiráži objevuje na postu řídícího redaktora či v redakčním okruhu uvádí: „*Akord v tomto XXIII. Ročníku se představuje zatím se stávající redakcí z minulých let. Změnili jsme jen donátora, protože není možné spoléhat ani na sebemenší výpomoc z ministerstva kultury. Z podobných důvodů zanikla na Moravě ostravský literární měsíčník, který byl stejně jako Akord placen z osobních peněz spisovatele. Redaktorka Akordu se dále omlouvá, že její rodinné finance zásadním narušením povodněmi z června 1997 neumožňují nést finanční zátěž Akordu zaběhnutým způsobem, včetně původní ceny 16 kč za číslo*“.[47]

U redaktorů v tiráži přibývají od roku 2003 čísla na mobilní telefon.

4.2.1.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát

A5

2) Rozsah

Zhruba padesát stran, jednotlivá čísla v rámci jednoho ročníku navazují číslováním

3) Rozmnožovací a vazačská technika

profesionální tisk

[47] Více k financování viz kapitola Cena a financování.

4) Grafická úprava

Jednoduchý černobílý tisk v jednosloupcovém zlomu s občasnými ilustracemi a černobílými fotografiemi, průběžné grafické úpravy jen velmi mírné.

5) Titulní strana

Zpracována na tvrdším narůžovělém papíře, potištěná názvem titulu, podtitulem a většinou jednoduchou černobílou grafikou. Každý ročník má jinou barvu – první v 89 žlutá, 90 modrá atd. Později volnější práce s barvami, přetrvává však monotónnost, jednoduchost a strohost.

4.2.1.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Katolický literární časopis

2) Cílová skupina čtenářů

Směřováno po celou dobu k náročnějšímu, intelektuálnějšímu čtenáři se zájmem o literaturu, filozofii a křesťanství, především katolickou.

3) Členění

V časopise nejsou zpočátku jasně dané rubriky, postupně se pouze vyčleňuje pouze samostatná část každého vydání „O knihách“[48]. Od roku 2002 funguje členění na rubriky Poezie, Esej, Korespondence, Próza, O knihách.[49]

4) Autoři

Nejde o autorský časopis, publikována jsou především díla osobností na časopisu nezávislých, byť někdy jde o spolupracovníky redakce. Autoři konkrétně: a) Rotrekl, Z., Kotrlá, I., Fuchs, J., Durych, V., Všetička, F. b) Zahradníček, J., c) Hikmet, N., Dunne, J.S., Lang, E.

5) Žánrovost

Próza, poezie, úvaha, interview, knižní recenze. Texty jsou obvykle obsáhlé, výjimkou nejsou dvaceti a více stránkové texty. Trend: postupně větší žánrová pestrost

6) Témata

Témata se v opakují, byť jsou tím myšleny především širší tematické celky. Především jde o: Čeští katoličtí autoři, česká a československá poezie a próza,

[48] Viz např. 10/1995
[49] Viz např. 1/2002

katolická literatura; chybí zde vztah k aktuálnímu politickému a společenskému dění, již z podstaty periodika převládají spíše domácí témata.
7) Zastoupení původních / převzatých textů
Převládá počet původních příspěvků, v případě poezie a prózy se často objevují díla autorů přispívajících do původního časopisu Akord.
8) Zvláštnosti stylu
9) Doprovodná knižní edice
10) Průběžné odkazy na jiná periodika
Podobně jako v předrevoluční éře se objevují odkazy na Akord, katolický měsíčník vycházející za první republiky, na který se titul snaží navazovat.

4.2.1.2.4. Analýza transformace

Pojetí titulu je i po roce 1989 nekomerční a vstup do nových tržních podmínek jej ani v jiných ohledech po roce 1989 viditelně neovlivňuje. Titul si zachovává po revoluci podobu velmi blízkou té původní a obecně lze konstatovat, že v průběhu let prochází jen drobnými změnami, ať již po formální, ale také obsahové stránce.
Prakticky po celou dobu své existence má Akord problémy s financováním, přesto je vydáván dodnes. Některé vydavatelské poznámky směřující k finančním problémům svým charakterem odkazují spíše k přístupu známému z neziskové sféry a charitativních projektů. S tím souvisí i mimořádné osobní nasazení vydavatelů, respektive redakce. Řada jmen provází periodikum prakticky po celou jeho existenci.

4.2.2. Box

4.2.2.1. Období před 17.11.1989

4.2.2.1.1. Vydavatelské údaje

1) Titul
Box
2) Podtitul.
Moravská kulturní revue

3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce

Jiří Kuběna; Brno; Neuvedeno; Jiří Kuběna

4) Náklad

Neuvedeno

5) Cena a financování

Neuvedeno

6) Periodicita / Roční počet vydání

2 x ročně; v roce 1989 nevychází

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

Celkem 2 vydání v průběhu roku 1988

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

-

4.2.2.1.2. Formální podoba periodika

1) Formát

27-29 x 20?5-21 cm

2) Rozsah

66-143 stran

3) Rozmnožovací a vazačská technika

Sešito v kartonu, Lepená vazba

4) Grafická úprava

Pouze jednoduchý strojopisný text v jednosloupcovém zlomu bez jakýchkoli ilustrací

5) Titulní strana

Pouze jednobarevná kartonová obálka s názvem titulu a číslem vydání.

4.2.2.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Literární revue s důrazem na poezii; volná vazba na křesťanství a katolickou církev

2) Cílová skupina čtenářů

Čtenáři s hlubokým zájmem o literaturu, především poezii

3) Členění

Obsah; texty ve volném řazení

4) Autoři

a) O. Březina, J. Deml, M. Dvořák, V. Erben, F. Gellner, Z. Hába, V. Hálek, K. Hlaváček, M. Holman, E. Krásnohorská, B. Štorm, V. Štorm, P. Švanda, O. Theer,

b) T. Abuladze, R. M. Rilke, L. Uhland,

5) Žánrovost

Poezie, próza, drama, literární studie, korespondence, rozhovory, náboženské texty

6) Témata

Široká paleta existenciálních a filozofických témat zachycená v poetických textech

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Převažují převzaté texty, především původní poezie klasických českých i zahraničních básníků, často katolických.

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.2.2. Období po 17.11.1989

4.2.2.2.1. Vydavatelské údaje

1) Titul

Box

2) Podtitul.

Pro slovo-obraz-zvuk-pohyb-život

3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce

Jiří Kuběna; Brno; Pod Kaštany 28., 61600 Brno; hlavní redaktor: Jiří Kuběna

4) Náklad

Neuvedeno

5) Cena a financování

38 kčs; od r. 1993: 46 kč

6) Periodicita / Roční počet vydání

4 x ročně

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

Poslední je č. 1/1994

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

Č. 1/1992: „*Není čas programů, ale činů. Přesto na okraj toho, co klademe na stůl, aspoň tolik: naší ctižádostí je vytvořit v BOXu prostor pro setkání tvůrců, děl i myšlenek všech epoch, hlavně ovšem naší kvasící doby přítomné, i tvořivý zápas mezi nimi, předjímající v současnosti sil namnoze již budoucnost. (...) Naše revue chce především pomoci nastolit ztracenou jednotu naší kultury, obnovit Suknici Nesešívanou, tedy neuzavírat se žádnému z proudů včera ještě či dnes znova, jen s převrácenými znaménky oficiálních, trpěných či zavržených , pokud ovšem jsou opravdu tvořivé, svaté intensitou své vnitřní výhně,k silou svého vidění, podílem na kolotajícím životě – tom už teď věčném.“* A dále: „*V tomto smyslu postulujeme katolicitu, čili obecnost..“ (*tamtéž)

Vložený leták uvnitř č. 2/1992: „*NAŠIM ČTENÁŘŮM s radostí oznamujeme, že kromě četných, vesměs kladných ohlasů kritiky a čtenářstva (které budou ve výběru zveřejněny v BOXu č. 3), dostalo se nám i poct a povzbuzení nejvyšších - tak kupř. vedle toho, že nám požehnal J.E. ThDr. Vojtěch Cikrle, biskup brněnský,m přijel navštívit redakci našeho BOXu a současně i zástupce nakladatelství VOTOBIA do Brna, Vranova nad Dyjí a na Bítov ve dnech 19. a 20. září 1992 Václav Havel s chotí Olgou, kteří se vyjádřili o naší práci s vysokým uznáním, a nejnověji ocenil náš BOX i Český literární fond.“*

4.2.2.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát

A4

2) Rozsah

Zhruba 125-145 stran

3) Rozmnožovací a vazačská technika

Profesionální tisk

4) Grafická úprava

Dvousloupcově zlomený text doplněný černobílými ilustracemi včetně černobílých fotografií, místy patrná snaha o netradiční grafické využití textu.

5) Titulní strana

Barevná obrazová reprodukce na lesklém křídovém kartonu

4.2.2.2.3. Obsahová analýza

Literární revue s důrazem na poezii; vazba na křesťanství a katolickou církev

2) Cílová skupina čtenářů

Čtenáři s hlubokým zájmem o literaturu, především poezii, případně i vazbou na křesťanství a církev

3) Členění

Obsah; texty volně řazeny

4) Autoři

a) S. Bartůšek, V. Furch, V. Holan, I. Jelínek, M. Jirka, J. Jůzl, M. Kapinus, P. Krška, T. Kubíček, J. Kuběna, F. Lízna, M. Medek, M. Nováková, M. Pelčák, P. Petr, M. Pivovar, A. Provazník, M.D. Retigová, Z. Stavinohová, L. Světoň, R. Těsnohlídek, L. Škutavec, V. Vokolek, J. Zdeněk,

b) I. Andrejevskij, N. A. Sokolov, A. Strindberg, S. Zweig

5) Žánrovost

Poezie, próza, drama, literární studie, litanie, rozhovory, články, modlitby

6) Témata

Široká paleta existenciálních a filosofických témat viděna především prizmatem křesťanské tradice, konkrétně např. mučednictví, kláštery, služebnictvo, poezie, církev, Ježíš Kristus, katolická literatura, obecněji křesťanská kulturní tradice, dílo konkrétních jednotlivých autorů

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Stále převažují převzaté texty, přibývá však zastoupení původních materiálů.

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.2.2.4. Analýza transformace

Titul vychází v předrevolučním období v pouhých dvou exemplářích, které se nijak výrazně neliší od běžné podoby samizdatových periodik. Jeho vydávání pokračuje po roce 1989 po dvouleté odmlce ve zcela nové podobě. Obsahové změny jsou spíše nepatrné, po grafické stránce jde však o zcela nový titul, využívající moderního obrazového zpracování.

Ze samotných vydání titulu nelze jednoznačně vyčíst, nakolik se paralelně s prodejem vydavatelé snažili shánět alternativní finanční zdroje. Zdá se však, že Box měl fungovat výhradně na komerčním principu. Pokus o porevoluční kontinuitu se však ve finále nezdařil, po roce 1989 vychází pouhých šest čísel Boxu a titul poměrně brzy zaniká.

4.2.3. Hanťa press

4.2.3.1. Období před 17.11.1989

4.2.3.1.1. Vydavatelské údaje

1) Titul
Hanťa press
2) Podtitul
Čtvrtletník společnosti Bohumila Hrabala (č.1)
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Společnost Bohumila Hrabala; Neuvedeno; Neuvedeno; Řídí redakční rada: Karel Dostál a kol.
4) Náklad
50 číslovaných výtisků
5) Cena a financování
Neuvedeno
6) Periodicita / Roční počet vydání
4x ročně
7) Celkový počet vydání a doba vydávání
Celkem 4 vydání (3-4 dvojčíslo)

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

„*Společnost Bohumila Hrabala nevzniká v klidné době. Ani za datum v tiráži nedáme ruku do ohně. Společnost vlastně ještě není a přece vyvíjí činnost – jak často kolem nás pozorujeme opačný proces! Nechceme, a ani v jiné společenské situaci bychom nechtěli se zabývat byť jen stínem politiky. Chceme být v tom nejlepším slova smyslu sdružením amatérů, které spojuje společná záliba v knihách Bohumila Hrabala, v jeho světě, v jeho filosofii. Naše práce je dokonce objektivně nutná – profesionálové podléhají vnějším tlakům a jejich interpretace jsou, bohužel, zkreslené. Neustálá titěrná heuristická a komparatistická činnost, která je vlastním smyslem Společnosti, je konec konců možná jedině s širokým aktivem nadšených amatérů... / Tato situace se nutně bude odrážet na stránkách našeho periodika. Nic není předem definitivní, forma, rozsah i obsah je plně v rukou členů a přispěvatelů. V prvním čísle pouze nabízíme možné rubriky – Přírůstky z archívu, KDO JE KDO, Z čítanky B.H Vítáme všechny další náměty a hlavně spolupracovníky – písařky, překladatele, fotografy, tiskaře, knihaře ... / Máme v zásobě něco textů Bohumila Hrabala, které nikdy nebyly publikovány, k dispozici je autorův archív i knihovna. Hlavní zdroje jsou ale v členstvu. Aniž to myslíme ironicky: jaký si HANŤA PRESS uděláte, takový ho budete mít...“ (*č. 1, nečísl)

V čísle 3 je i pomocí úředních dokumentů odmítajících registraci Společnosti Bohumila Hrabala dokladována nemožnost dalšího fungování spolku. „*Jsou vyčerpány prostředky i síly, je koneckonců vyčerpána i chuť... / Slibuji všem, že budu věnovat všechno úsilí oficiálnímu povolení Společnosti. Vy ostatní zatím přemýšlejte, co ta Společnost vlastně bude opravdu dělat. Jistě, máte mnoho času, ale jednou to přijde. Aby pak bylo jasné co ano a co ne... / Srdečně se s vámi loučím.“ (*č. 3/1989)

4.2.3.1.2. Formální podoba periodika

1) Formát

A5

2) Rozsah

19-40 stran

3) Rozmnožovací a vazačská technika

Cyklostyl, 2x sešito

4) Grafická úprava

Jednoduchý jednosloupcový zlom, text psán na psacím stroji, chybí grafiky i fotografie, pouze čistý text

5) Titulní strana

Jednoduše graficky zpracovaný název titulu plus drobný prozaický nebo poetický materiál

4.2.3.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Úzce zaměřený literární bulletin

2) Cílová skupina čtenářů

Čtenáři se zájmem o literaturu, a především dílo Bohumila Hrabala

3) Členění

Texty ve volném řazení, chybí pevné členění

4) Autoři

Titulu dominují texty Spisovatele Bohumila Hrabala, další materiály jsou spíše doplňkové. Z autorů se objevují: a) J. Čert, B. Hrabal, V. Kadlec, V.M. Karafiát, L. Vaculík, J. Zumr

5) Žánrovost

Próza, poezie, úvahy, studie, dopisy, dokumenty

6) Témata

Veškerá témata se vztahují k osobě a díle Bohumila Hrabala, výjimečně se objevuje materiál věnovaný obecnější literární tendenci či trendu (viz např. manifest explosionalismu (č. 3/1989)

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Převažují převzaté texty, především autorské texty B. Hrabala

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.3.2. Období po 17.11.1989

4.2.3.2.1. Vydavatelské údaje

1) Titul
Haňťa press
2) Podtitul
Čtvrtletník Společnosti Bohumila Hrabala; od č. 15: magazín periferie
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Pražská imaginace, soukromé nakladatelství a vydavatelství; Praha; Nechvílova 1832, 149 00 Praha 4; Odpovědný redaktor: Václav Kadlec; od č. 11: „redakčně připravili Karel Dostál a Tomáš Mazal“; od č. 14: editor: Tomáš Mazal
4) Náklad
Neuvedeno;
5) Cena a financování
15 kčs (od č.12); dříve Neuvedno; č. 13: toto číslo vyšlo za přispění B. Hrabala, v č. 14 ještě navíc přispění Jaromíra Kyncla. Na obálkách tužkou uvedena cena od č. 13: 19,-; č. 14: 27,-; č. 15:38,-; č.16: 50,-; č. 17: vychází za podpory PRO Helvetia; č. 18: 75,-
6) Periodicita / Roční počet vydání
4x ročně
7) Celkový počet vydání a doba vydávání
Celkem 14 vydání, poslední číslo vychází v r. 1995
8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky
První porevoluční číslo 5/1989 uvozuje dokument Ministerstva vnitra a životního prostředí schvalující založení Společnosti Bohumila Hrabala.
Informace o případných důvodech či plánovaném zániku časopisu v posledním 17. čísle neuvedeny.

4.2.3.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát
A5
2) Rozsah

24-90 stran; trend: poslední čísla (především 17 a 18) výrazně obsáhlejší
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Cyklostyl, xerox, profesionální tisk; 2x sešito, sešito v papíru; trend: spolu s rozšiřováním množství stran u č. 17 a 18 přechod k vazbě typické pro knižní publikace
4) Grafická úprava
Stále jednoduchý zlom, text již standardizovaná podoba z tiskařského stroje, první drobné a spíše výjimečně se objevující grafiky a černobílé fotografie od č. 9.; trend: v titulu postupně přibývá obrazových ilustrací, především černobílých fotografií.
5) Titulní strana
Původně pouze jednoduchá grafika související s názvem titulu a drobný textový materiál (nejčastěji Poezie), od č. 9 černobílá fotografie, č. 18 kolorovaná koláž; trend: postupný přechod k obrazové titulní straně a barvám

4.2.3.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Literární revue zaměřená na tvorbu Bohumila Hrabala
2) Cílová skupina čtenářů
Čtenáři se zájmem o literaturu, především dílo B. Hrabala
3) Členění
Obsah; materiály volně řazeny, některé stálé rubriky: Kdo je kdo, Nabídka Pražské imaginace; Z tvorby členů SBH; recenze; Z archívu SBH
4) Autoři
a) E. Bondy, V. Havel, M. Jankovič, M. Jůza, V. Kadlec, M. Kromis, J. Kroutvor, J. Křen, T. Mazal, V. Merhaut, M. Špirit, I. Vodseďálek, K. Žák; b) J. Adler, G. Meyrink, S. Roth
5) Žánrovost
Próza, poezie, dokumenty, úvahy, eseje, studie, bibliografie, dopisy, rozhovory
6) Témata
Dílo Bohumila Hrabala, filozofické úvahy, postupně i další tvorba související s dílem B. Hrabala pouze nepřímo (próza i poezie); česká literatura, český literární underground; pražská německá literatura;
7) Zastoupení původních / převzatých textů

Převažují převzaté materiály, především z tvorby Bohumila Hrabala
8) Zvláštnosti stylu
-
9) Doprovodná knižní edice
Spojeno s vydavatelstvím Pražská imaginace
10) Průběžné odkazy na jiná periodika

4.2.3.2.4. Analýza transformace

Titul si i v porevolučním období v podstatě zachovává svou původní tvář. Lze na něm pozorovat širší tematické rozkročení, ale také snahu o větší grafickou pestrost. Ta koresponduje především s proměnou titulní strany, která se z původní nevýrazné a ani druhem papíru neodlišené formy mění v klasičtější barevnou obálku. Tato vizuální proměna se děje až v roce 1995, prakticky v okamžiku zániku časopisu.
Existence titulu je po celou dobu úzce spojena se Společností Bohumila Hrabala. Důvody zániku časopisu v roce 1995 nejsou blíže vysvětleny a v otevřených zdrojích se je nepodařilo dohledat.

4.2.4. Host

4.2.4.1. Období do 17.11.1989

4.2.4.1.1. Vydavatelské údaje

1) Titul
Host
2) Podtitul.
V č. 2-4/1986-1987: Občasník, vycházející tak často, jak čas, peníze, energie a ... dovolí; V č. 5/1989: Nezávislý občasník pro filozofii, literaturu, výtvarné umění, hudbu a ...
3) Vydavatel, místo vydání, kontaktní adresa, redakce

Dušan Skála; Brno; kontaktní adresa: Petr Cibulka, Vrázova 53, 616 00 Brno; hlavní redaktor Dušan Skála

4) Náklad

Neuvedeno

5) Cena a financování

Neuvedeno

6) Periodicita / Roční počet vydání

1-2x ročně

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

První číslo vydáno v květnu 1985; celkem 5 čísel

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

Začátek – STR. 19 v prvním čísle – „*...dejte ruku na srdce: nechcete si dát na chvilku pohov? Necítíte se už trochu unaveni? Víte, že číst Listy, Svědectví, Spektra a další požehnané výplody paralelní kultury znamená usilovně přemáhat smrtelnou nudu, stud a rozčarování? Víte, že i já, znalý jen několika drobtů z opulentních výdobytků samizdatové produkce, jsem už trvale alergický na jakoukoli zmínku o Chartě 77 nebo roku 68, o undergroundu nebo VONSu? Ze všech těch plnotučných žvástů, kterými tolik hýříte, mám nakonec jediný pocit: že víte houby, co se kolem vás děje*.“ (...) „*Podle mého –snad příliš pesimistického názoru existuje jen jediná cesta z hluboké společenské a kulturní atrofie dnešního Československa / samizdat z této atrofie nevyjímaje /. Tato cesta spočívá na jednom ze základních principů sebeobrany: vést protiakci ve směru původní akce.“ „V daném případě to znamená nechat heroických gest a póz na půdě plné legality a zákonnosti a vyjít vstříc právě těm nejreakčnějším a nejtotalitnějším snahám, konkrétně pak zcela a bezvýhradně resignovat na paralelní kulturu.“* (č.1/1985, s.19)

Toto kulturní ticho, kde se opakují jen ty kulturní produkce, které organizuje sám režim, jej posléze zadusí.“ Tím, že Host poskytuje prostor k takovéto polemice nad režimem, je jasná silná identifikace se samizdatem.

Č. 2 / 3 – 1986 / 1987 uvozeno slovy „*Občasník, vycházející tak často, jak čas, peníze, energie a ... dovolí*.“ U obsahu je odkaz na mezinárodní pakt o lidských právech.

V č. 4 úvodník: „*Po celém dlouhém roce, který utekl jako voda se k vám dobývá nový /dlouho očekávaný/ HOST. Tento občasník, mohutný jak záběrem,*

rozsahem, tak i amatérskou nezkušeností, svou zátěží už téměř překročil „mez únavy“ vydavatelů.

Naše reprodukční technika je z doby před potopou. Několik měsíců jsme pro její nefunkčnost „nehostovali“ ..... Čtyřikrát jsme z bezpečnostních důvodů měnili bydliště.....

Přesto však doufáme, že vám tento HOST dá všechno to, co dal i nám při jeho koncipování: pohled na naši skutečnost jinými brýlemi, než jsou ty růžové a než jsou ty černé. Tato koncepce – víceméně vnucená vnějšími podmínkami – se odráží v strukturálním uspořádání, takže je tu vedle sebe řazen materiál, který si nedělá nárok na mimořádnou aktuálnost, jehož platnost přesahuje zmíněný tucet měsíců, spolu s příspěvky, jejichž „záruční doba“ už prošla /skladatel, literát, grafik a filosof John Cage už pomalu slaví své 76. narozeniny, zpráva z loňského Lipnického festivalu je pozvánkou na ten letošní/. Tento postup také nepřipustil průběžné číslování stránek; snadná orientace tu budiž vyvážena momentem překvapení“
Č. 5 „*TOTO ČÍSLO VĚNUJE REDAKCE MANŽELŮM TIGRIDOVÝM*“

4.2.4.1.2. Formální podoba periodika

1) Formát
A4,
2) Rozsah
90 plus 35 stran – 828 (číslo 4 výjimečně obsáhlé)
3) Rozmnožovací a vazačská technika
cyklostyl (částečně xerox); brožováno v polokartónu;
4) Grafická úprava
různé druhy papíru, psané na stroji; uvnitř i barevné fotografie obrazů různých českých výtvarníků. (FOTO, psáno na stroji, vložené velké fotky. V časopise je vložený list s omluvou za nedostatky tiskařské ve vydání. Papír použit různobarevný, např. žlutý, růžový, zelený.
5) Titulní strana
Jednoduchá úprava, nejprve černobílá grafika, poté využití jednotlivé barvy jako doplňku, na titulní straně uvedeni autoři materiálů publikovaných v daném čísle.

4.2.4.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Revue pro literaturu

2) Cílová skupina čtenářů

Náročnější čtenáři s hlubokým zájmem o literaturu, především českou a československou

3) Členění

2.Obsah (1, 2-3); bloky (4): Česká literatura nedávná a nová' Recenze; Aktuální rozhovor s Petrem Cibulkou; Ze světové literatury; Alternativní hudební publicistika; příloha: plakát (2-3).

4) Autoři

Nejde o typický autorský časopis, jména se obměňují. Většinou plná jména, pseudonymy, šifry; a) V.Černý. V.Havel, L.Klíma, I.Kotrlá, .J.Kratochvil, J.Palivec, Z.Rotrekl, P.Řezníček, .J.Soukupová, J.Šimsa, J.Trefulka, M.Uhde, Václav Vokolek; b)J.Cage, S.Freud, A.Huxley, E.Pound, .J.Updike, E.Wiesel.

5) Žánrovost

Próza, poezie, dramata, recenze, kritiky, anotace, statě, eseje, polemiky, rozhovory, redakční poznámky.

6) Témata

Výrazně zastoupena poesie (opakují se současní čeští autoři, např.I.Kotrlá, J.Soukupová, L.Kadlec; zahraniční klasici, např. J. Joyce); fragmenty z děl českých prozaiků a dramatiků (L. Klíma, V. Havel, M.Uhde); často doplněno o profily autorů; 35 stránkový materiál věnovaný Jimu Morissonovi – vzpomínky na jeho život podané literární formou. Jako nestránkovaný materiál zařazen text o vydání pětistránkového PF 1985 Jazzové sekce, kde rozebírány důvody jejího zrušení; lidská práva: líčení situace v československých věznicích; Dopis „To poslední, co jsem napsal“ studenta Pavla Švandy, který byl nalezen mrtev v říjnu 1981 na dně propasti Macocha; psychologie a Sigmund Freud; Jeden ze stěžejních materiálů – „tři večery s Petrem Cibulkou“ – rozhovor zabírající zhruba padesát stran s autorovým několikastránkovým doslovem na konci o situaci v českém samizdatu a persekuci režimu nepohodlných osob. Vydání 4 přináší medailon a ukázku práce literárního kritika Václava Černého, který zemřel v roce 1987. Historická témata, např.: rozsáhlý článek o životě a odkazu Milana Rastislava Štefánika. Korespondence policejního důstojníka s matkou uvězněného Petra Cibulky; dále např. přetištěný příkaz

k domovní prohlídce u ing. Hany Holcnerové, která měla šířit „protistátní tiskovinu Několik vět“. Dále např. s úvodem Ludvíka Vaculíka materiál „komunismus je bití“: fotografie z pouličních protestů a jejich rozehnání policií; aktuální otázky z oblasti kultury (diskuse o pravopisu)
7) Zastoupení původních / převzatých textů
třetina původních příspěvků; třetina převzatých textů (samizdat, exilové publikace) a třetina překladů (většinou z angličtiny a němčiny.)
8) Zvláštnosti stylu
-
9) Doprovodná knižní edice
-
10) Průběžné odkazy na jiná periodika
Titul navazuje na první časopis tohoto jména, založen v Přerově v roce 1921 jako tribuna tzv. Literární skupiny a dále na obnovenou tradici - brněnský Host do domu (vycházel v letech 1954-1970).

4.2.4.2. Období po 17.11.1989

4.2.4.2.1. Vydavatelské údaje

1) Titul
Host
2) Podtitul.
časopis nejen pro literaturu; měsíčník pro literaturu a čtenáře (od. R. 1999)
3) Vydavatel, místo vydání, kontaktní adresa, redakce
Nakladatelství Host; Brno; Měnínská 4, 602 00 Brno; Šéfredaktor: Dušan Skála; Od r. 1993: Vydává a ve své tiskárně TIVOLI tiskne Dušan Skála, Nakladatelství a vydavatelství HOST; Šéfredaktor: Igor Fic; Od r. 1996: Vydává Spolek přátel vydávání časopisu HOST; šéfredaktor: Miroslav Balaštík, Tomáš Reichel
4) Náklad
Neuvedeno
5) Cena a financování

Č.1/1990: 33 Kčs, do té doby neuvedena. Od č.6/1996 cena 47 Kč Č. 6/1996 uvedeno: Vydává Spolek přátel vydávání časopisu HOST za laskavé finanční podpory Ministerstva kultury České republiky, Magistrátu města Brna, Českého literárního fondu, Open Society Fund a Fund for Central and East European Book Project.

6) Periodicita / Roční počet vydání

vychází čtyřikrát do roka, v č. 2 „Vychází nepravidelně. (V roce 1990 pouze jedno číslo)“. Č. 2/ 93 březen a duben. – jde tedy o dvouměsíční periodicitu. V roce 1997 vyjde 8 čísel, od r. 1999 měsíční periodicita.

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

Vychází dosud.

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

Č. 1 / 1990 úvodník: „*Chceme zde na úvod říct, že toto není redakční program, v němž bychom z plástů minulosti vybírali med budoucích příslibů. Jsme si příliš vědomi skutečnosti, že podmínkou existence kultury jako svědka stálého duchovního zápasu je vědomí ustavičné kontinuity a této kontinuity míníme být právě součástí. Náš časopis se prostě jmenuje HOST.*

Ne „host do domu“, i když časopis stejného jména ve své oficiální podobě patřil k nejlepšímu v brněnské kulturní minulosti. A pouhým „Hostem“ bylo i samizdatové periodikum po léta mapující nejenom brněnskou tvorbu. Uplynulá desetiletí bohužel ukázala, že dům naší kultury byl často stavěn na písku, má podmáčené základy a střechou do něj zatéká. Není to již dům, kde by bylo možné důstojně přijmout hosta. A navíc, toto je HOST, který vědomě riskuje, že bude cizincem. Avšak respektovat posvátná práva cizince znamená i pozorně přijímat svrchovaný úděl vlastní identity. / Tedy i v tomto smyslu je Host tím, kdo přichází.“

4.2.4.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát

A5. Od r.1999 A4

2) Rozsah

Pohybuje se v rozmezí 100 – 250 stran; časopisová podoba od r. 1999 v rozsahu zhruba 70 – 90 stran, plus pravidelná recenzní příloha zhruba 20-30 stran.

3) Rozmnožovací a vazačská technika

Sešito v papíru; A5, od r. 1999 A4

4) Grafická úprava

Původně jednoduché, téměř knižní provedení; č. 2/ 93 skok v grafické úpravě, lepší papír, více barevných fotografií; spolu se změnou v časopisecký formát v r.1999 výrazně přibývá grafických prvků. Ve formátu A4 od r. 1999 převažuje celkově jednoduchá grafika při zachování černobílého provedení časopisu. Je patrný důraz na text, stejně tak však i snaha vydavatelů o jeho ozvláštnění – dvousloupcový zlom textu bohatě doplňován fotografiemi a grafikami. Trend: postupná a výrazná vizualizace obsahu a zatraktivnění grafické úpravy.

5) Titulní strana

Od r.1993 s barevná fotografie; od r.1999 v časopisecké podobě pravidelně barevná titulní strana na tvrdém křídovém papíře. Trend: vizualizace a zatraktivnění titulní strany.

4.2.4.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Literární revue

2) Cílová skupina čtenářů

Širší skupina čtenářů se zájmem o domácí i zahraniční literaturu

3) Členění

Obsah; Rubriky ve volné kombinaci: Osobnost, Glosa, Kritika, Zápisník, Otázka Hosta pro..., Esej, Téma, Beletrie, Rozhovor, Pohledy, Knihovnička, K románu, Fotografie, Periskop, Zoom, Telegraficky, Studie a další

4) Autoři

Role redakce spočívá především v editorské práci; široký autorský okruh, jednotlivá jména se opakují, je však patrná snaha o poskytnutí co největšího prostoru nastupujícím autorům a seznámení čtenářů s dosud nepříliš známými jmény. Michal Ajvaz, Jan Balabán, Václav Bělohradský, Petr. A. Bílek, Petr Borkovec, Eugen Brikcius, Ota Filip, Sylva Fischerová, Viola Fischerová, Jiří Gruša, Ivan M. Havel, Martin Hilský, Daniela Hodrová, Martin Hybler, Bohdan Chlíbec, Květoslav Chvatík, Jan Jandourek, Josef Jařab, Ivan Jelínek, Ivan Jirous, Věra Jirousová, Vladimír Justl, Petr Kabeš, Václav Kahuda, Zeno Kaprál, Dušan Karpatský, Pavel Kohout, Pavel Kolmačka, Zdeněk Kožmín, Petr Král, Jiří Kratochvil, Vít Kremlička, J. H. Krchovský,

Jiří Kuběna, Ludvík Kundera, Milan Kundera, Věra Linhartová, Antonín J. Liehm, František Listopad, Roman Ludva, Zdeněk Mathauser, Jaroslav Med, Ivan Medek, Věroslav Mertl, Petr Motýl, Alena Nádvorníková, Jaromír Nohavica, Jiří Olič, Patrik Ouředník, Jiří Pelán, J. A. Pitínský, Martin C. Putna, Josef Rauvolf, Martin Reiner, Břetislav Rychlík, Ivan Slavík, Milan Suchomel, Karel Šiktanc, Josef Škvorecký, Jana Štroblová, Pavel Švanda, Miloslav Topinka, Jáchym Topol, Jiří Trávníček, Jan Trefulka, Bogdan Trojak, Vlastimil Třešnák, J. F. Typlt, Milan Uhde, Petr Váša, Zdeněk Vašíček, Jiří Veselský, Michal Viewegh, Ivo Vodseďálek, Václav Vokolek, Ivan Wernisch, Karel Zlín, Jiří Žáček[50]

5) Žánrovost

poesie, próza, knižní recenze, rozhovory, kritiky, studie, eseje, reportáže, glosy, polemiky, ankety, úvahy, přehled knižních novinek

6) Témata

Témata se volně opakují, především ve vztahu ke sledování literárních fenoménů současnosti, výrazně zastoupena především próza, ale také poezie, filosofické texty, výtvarné umění; V jednotlivých číslech pravidelně věnován blok konkrétnímu tématu či trendu, který se v literatuře vyskytuje. Tematická skladba využívá domácích i zahraničních témat, je zde patrná nadčasovost a prostorová neukotvenost literárních děl, již se snaží kopírovat i redakční přístup, přesto v jednotlivých vydáních lze prostřednictvím editorialů či výběru témat nalézt souvztažnost s aktuálním společenským děním, především pak významnějšími událostmi jako jsou například volby či výročí významné události.

7) Zastoupení původních / převzatých textů. Témata se týkají domácí i zahraniční literatury, v této oblasti se drží celkové nastavení časopisu, nevztahuje se nijak například k aktuálním politickým či společenským otázkám a problémům.

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

knižní edice HOST

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

4.2.4.2.4. Analýza transformace

[50] Odpovídá údajům na: http://www.casopis.hostbrno.cz/cs/o-nas/historie

Samizdatová podoba Hostu evokuje obrovský potenciál, jaký autorský kolektiv působící v okruhu daného titulu má. Výpravná vydání, postulující neformální rekord v možném rozsahu jednoho vydání periodika vůbec, doplněna pestrostí tematickou i žánrovou slibují dynamický rozvoj. Prvotní snaha o přizpůsobení se novým porevolučním podmínkám vyznívá co do vizuální podoby spíše rozpačitě. Poměrně brzy však začíná Host využívat bohaté obrazové reprodukce bez porušení linie kladoucí zásadní důraz na text. Co do tematičnosti je patrná snaha vydavatelů otevírat titul co možná nejvíce novým jménům a titulům zahraniční literatury, snaha postihovat aktuální literární tendence v mezinárodním kontextu. Postupně se plně projevuje i snaha o sehrání role v objevování nových nadějných autorů domácí provenience.
Zásadní proměna v časopiseckou verzi v roce 1999 dodává titulu zcela nový rozměr a pomáhá mu k etablování se v roli nejprestižnějšího a nejúspěšnějšího literárního časopisu v České republice.

4.2.5. Ilegální demokracie

4.2.5.1. Období před 17.11.1989

4.2.5.1.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Ilegální demokracie
2) Podtitul
-
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Neuvedeno; Neuvedeno; Neuvedeno; Neuvedeno
4) Náklad
300 výtisků (informace z úvodníku 0.čísla, nelze ověřit)
5) Cena a financování
Neuvedeno

6) Periodicita / Roční počet vydání

Zhruba 2 vydání měsíčně

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

První číslo vychází v září 1989, nulté vydání nedatováno, do 17.11. 1989 celkem 5 vydání

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

„Nulté číslo periodického občasníku „Ilegální demokracie“ se zrodilo náhodně, bez nějakých dlouhých okolků a představ, co bude následovat, poněvadž dříve to byly zejména ony „velkolepé vyhlídky“ do budoucnosti, které vyústily ve zmrazení veškerých editorských ambicí. (...) I v případě publikování „Ilegální demokracie“ se dá hovořit o konkrétních pohnutkách, pod jejichž náporem se možnost přetavila ve skutečnost. (...) ´Ilegální demokracie´ není žádnou opozicí. Chce být jen průzorem ve cloně. Tribunou nových progresivních uměleckých směrů. Zrcadlem nastaveným křivým zrcadlům obrazovek.“ (č. O/1989, nečísl)

„*Již s třetím číslem I:D. rukujeme právě mezi davy spoluobčanů a bohužel to vypadá tak, že zájem o náš časopis upadá. Z minulého nákladu se nepodařilo dosud distribuovat 40 výtisků, které nám plesnivý v polici pro materiály odložené b okem (...) Proto jsme se rozhodli po určitou dobu omezit umělecké experimentální eseje na minimum a informovat naše zbývající příznivce o záležitostech, které zaměstnávají mysl drtivé většiny populace. Náš dnešní úvodník budiž tedy jakýmsi ´odlehčením a vybočením´z řady těžce stravitelných polemik*.„ (č.3/1989, nečísl)

4.2.5.1.2. Formální podoba periodika

1) Formát

A4

2) Rozsah

8-10 stran

3) Rozmnožovací a vazačská technika

Průklep psací stroj

4) Grafická úprava

Text výhradně z psacího stroje, chybí jakékoli ilustrace i fotografie, jako poslední strana přiložen list s ručně kresleným komiksem.

5) Titulní strana

Velmi jednoduchý grafický styl, jméno titulu seskládáno z písmen psaných na psacím stroji, již na první straně text – začátek prvního materiálu čísla. Text bez grafických úprav.

4.2.5.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Recesistický časopis reagující protestní formou na stav kultury a společnosti
Blíže nespecifikovaná skupina čtenářů pociťujících hlubší antipatii k politickému režimu.
3) Členění
Texty volně řazeny, obsah chybí; objevují se rubriky recenze; listárna;
4) Autoři
Neuvedeni
5) Žánrovost
Články, próza, poezie, úvahy; manifesty, komiks,
6) Témata
Objevují se recesistická témata, z podtextu však výrazně cítit znechucení společenskými poměry, v tomto duchu většina jednotlivých textů: témata se střídají, např. spartakiáda, fiktivní umělecké směry; obecné polemiky nad životním stylem
7) Zastoupení původních / převzatých textů
Téměř výhradně původní materiály.
8) Zvláštnosti stylu
Recesistické texty
9) Doprovodná knižní edice
-
10) Průběžné odkazy na jiná periodika
-

4.2.5.2. Období po 17.11.1989

4.2.5.2.1 Vydavatelské údaje

1) Titul

Ilegální demokracie

2) Podtitul

-

3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce

Neuvedeno[51]

4) Náklad

neuvedeno

5) Cena a financování

neuvedeno

6) Periodicita / Roční počet vydání

9x – 25 vydání

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

Poslední dostupné číslo je 76/1993, celkem dle dostupných údajů vychází 71 porevolučních vydání

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

„Tzv. ´sametová revoluce´ nám přichystala i další horké chvilky.. Proto bude v nejbližší době zřejmě svolána schůze na nejvyšší úrovni, kde by se měla s konečnou platností rozhodnout otázka vlastního názvu našeho listu, který některým žurnalistům z našich řad připadá již nyní jako anachronismus.“ (Č.8/1989, nečíslováno)

Dále se v průběžně objevují pouze humorné vsuvky či úvodníky, jež nelze z našeho pohledu brát jako směrodatný materiál. Např. v č. 19/1990: „*Během tříměsíční odmlky jsme se totiž pokoušeli postavit na vlastní nohy, protože naše původní zaměstnání příliš časově omezovala aktivitu věnovanou přípravě časopisu. Hodlali jsme radikálně zvýšit náklad, prodávat I.D. ve větších městech a tak si vydělávat na živobytí nezávisle na dosavadních zaměstnavatelích. (...) Šlo o to, sehnat alespoň jediného kamelota, člověka odvážného, ochotného riskovat pro zdar I.D. i vlastní krk, jelikož distribuce tak kontroverzního listu mohla snadno vyvolat v lidech nejrůznější nálady. (...) Přišla však osudná pařba na autokempu a naše jediná akvizice byla nalezena ráno pod zhrouceným kolem..*

[51] Z obsahové analýzy však lze usuzovat, že jde o totožnou osobu jako před rokem 1989

4.2.5.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát
A4 (č.9/1990 výjimečně A5)
2) Rozsah
8-10 stran
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Průklep psací stroj
4) Grafická úprava
Text výhradně z psacího stroje, chybí jakékoli ilustrace i fotografie, jako poslední strana přiložen list s ručně kresleným komiksem.; postupně se objevují jednoduché grafické ilustrace, avšak pouze výjimečně.
5) Titulní strana
Stále pouze jednoduchý graficky titul – seskládán z písmen na psacím stroji, začátek prvního materiálu čísla, čistý text. Zcela výjimečně (např. č. 58/1992) zaplňuje titulní stranu černobílá fotografie či grafika.

4.2.5.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Recesistický občasník reagující na aktuální politické a společenské dění
2) Cílová skupina čtenářů
Užší okruh čtenářů se zájmem o recesistické materiály, pravděpodobná je i osobní vazba na autora či autory
3) Členění
Materiály ve volném řazení, obsah chybí, objevují se však rubriky: tentokrát na západě+
4) Autoři
Opakují se, jde však o pseudonymy: např. Atari, Horst, K. Krystýnek,
5) Žánrovost
Reportáž; úvahy, komentáře; poezie; komiks; křížovka, rozhovory
6) Témata

Komentativní recesistické materiály většinou souvisejí s aktuálním společenským a politickým děním; kromě glosování politických událostí se objevuje např. násilí ve společnosti; hnutí punk; divadlo; válečný konflikt v Izraeli; Jára Cimrman;
7) Zastoupení původních / převzatých textů
převažují až na výjimky původní materiály
8) Zvláštnosti stylu
Recesistické texty, humor
9) Doprovodná knižní edice
-
10) Průběžné odkazy na jiná periodika
-

4.2.5.2.4. Analýza transformace

Titul se v průběhu období transformace prakticky nijak nemění. Kromě reflexe společenské proměny v publikovaných textech nelze najít v případě Ilegální demokracie prakticky žádný posun, jímž by titul po roce 1989 prošel. Byť si zachovává anonymitu, je z velké části vydáván a vytvářen pravděpodobně pouze jedním autorem, jež příliš nezohledňuje případný úspěch periodika. Jde o sólový projekt s ambicí uspokojit především vlastní potřebu psaní.

Vzhledem k recesistické povaze titulu nelze s jistotou vycházet z uváděných redakčních poznámek či komentářů a nelze tak postihnout skutečné pozadí vydávání titulu. Lze však konstatovat, že možnosti přejít po roce 1989 do sféry oficiálně vydávaných tiskovin nijak nevyužívá a ani v náznaku se o přechod nesnaží.

4.2.6. Kritický sborník

4.2.6.1. Období do 17.11.1989

4.2.6.1.1. Vydavatelské údaje

1) Titul

Kritický sborník
2) Podtitul
Neuvedeno
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
František Kautman, Jan Vladislav a Jindřich Pokorný; Praha; Kontaktní adresa neuvedena; Redaktor: Josef Vohryzek; Jan Lopatka; Luboš Dobrovský,
4) Náklad
Neuvedeno
5) Cena a financování
Neuvedeno
6) Periodicita
4x ročně (1981 3x)
7) Celkový počet vydání; doba vydávání
31, 3 ročenky; vychází od r. 1981
8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky
Chybí jakékoli redakční texty či poznámky, po obsahu následuje okamžitě první text daného vydání.

4.2.6.1.2. Formální podoba

1) Formát
A4
2) Rozsah
79-145
3) Rozmnožovací a vazačská technika
průklep; xerox; sešito v polokartónu či polopevných deskách; volné listy
4) Grafická úprava
Jednoduchá strojopisná jednosloupcová úprava bez jakýchkoli grafických doplňků
5) Titulní strana
Pouze polokartonové desky bez označení, první list označen jednoduše strojopisně uvedeným jménem titulu a číslem vydání

4.2.6.1.3. Obsahová charakteristika

1) Základní obsahové vymezení

Literárně-kritická revue

2) Cílová skupina čtenářů

Čtenáři s hlubším zájmem o literaturu a kritickou diskusi

3) Členění

Obsah; rubriky ve volné kombinaci: Články, studie, eseje; recenze, zprávy; Recenze, referáty, glosy; Diskuse, polemiky; Operní hlídka; Publicistika; Filmový obzor, Televize; Divadlo; Výtvarné umění; O knihách; Dokument; Rozhovor, Hudba; Knižní zpravodaj.

4) Autoři

Objevují se různí autoři, Většinou plná jména, také šifry, pseudonymy; a) V.Benda, J.Brabec, M.Červenka, I.Dubský, P.Fidelius, B.Fučík, V.Havel, M.Hübl, J. Chalupecký, M.Jungmann, E.Kantůrková, V.Karfík, F.Kautman, B.Komárková, K.Kraus, J.Lopatka, R.Palouš, P.Rezek, J.Rolek, R.Starý, J.Vohryzek; b)S.de Beauvoir, J.Brodskij, E.Canetti, W.Gombrowicz, Cz.Milosz, P.Ricoeur.

5) Žánrovost

Statě, studie, eseje, recenze, kritiky, glosy, polemiky, anotace, dokumenty, referáty, rozhovory.

6) Témata

Témata na sebe volně navazují, prolínají se a často opakují. Převažuje literární teorie a kritika, obecné úvahy k samizdatu; dále kritiky a recenze jednotlivých děl (samizdat, exil), recenze divadelních her, filmů, televizních seriálů, operních vystoupení, trendy v populární hudbě; jazykověda, filozofie, teologie, dějiny, recenze. Tematické zaměření textů je většinou nadčasové, lze však vysledovat vazbu na aktuální společenské dění a kritičnost vůči oficiálním společenským strukturám – konkrétně např. texty o Vlastě Chramostové,

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Většinou původní příspěvky; několik překladů; některé texty převzaty (samizdat, exilové publikace)

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

Edice Kritického sborníku (EKS) od r.1988.

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.6.2. Období po 17.11.1989

4.2.6.2.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Kritický sborník
2) Podtitul
Revue pro literaturu, umění a filosofii; literatura – jazyk – filozofie (od 1995)
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Sdružení na podporu vydávání časopisů; Praha; Národní 11, Praha 1, 100 00; od r. 1995: Jindřišská 5, Praha 1, 110 00; vedoucí redaktor / editor: Jan Lopatka; od r. 1995 Karel Palek
4) Náklad
Neuvedeno
5) Cena a financování
17 kčs; od r. 1993: 35 kč; Od r. 1996: 49 kč. Celoroční svazek (2000, 2001) 180 kč.
6) Periodicita / Roční počet vydání
1-4x ročně; v r. 1990 pouze jedno číslo (reprint 4/1989); r. 1996 pouze 2 čísla, r. 2000, 2001 souhrnné vydání 1-4
7) Celkový počet vydání a doba vydávání
Vychází do r. 2001, celkem 35 vydání
8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky
Na zadní straně obálky č.1/1990 celostránkový editorial: „*Zahajujeme takto novou etapu, v níž se KRITICKÝ SBORNÍK vynořuje z hlubin samizdatu a bude se nadále ucházet o přízeň čtenářů v soutěži s existujícími i nově vznikajícími časopisy. V roce 1990 vyjdou z technických důvodů pouze dvě čísla*[52]*, od dalších ročníků bychom KS rádi vydávali přinejmenším zase jako čtvrtletník. Nemůžeme se bohužel vyjádřit určitěji než v kondicionálu, neboť na každém kroku zjišťujeme, že naše snahy budou tvrdě limitovány nelehkou situací ve sféře výrobně administrativní (zdá se kupříkladu,*

[52] Dle fondů NK vyšlo v r. 1990 pouze jedno číslo.

že jak dnes věci stojí, vytištění jednoho čísla bude trvat déle než kdysi jeho strojopisné rozmnožení). Co se týče obsahového zaměření, situace, v níž se teď KS ocitá, není úplně nová. V jeho historii můžeme zhruba rozlišit dvě období. V prvních letech, kdy byl jediným periodikem věnujícím se kritice a esejistice, měl doslova povahu sborníku, neboť musel mít na zřeteli vše, co komentovalo rozmanité obory umění, jazyka a myšlení. Se vznikem dalších periodik (paraf, Střední Evropa, Jednou nohou – RR atd.) byly z něho různé úlohy sběrné a zástupné postupně snímány. Mohl se proto víc orientovat na vlastní původní východisko: na slovo v jeho rozmanitých polohách a úlohách, tedy především na kritiku literární a jazykovou. A v tom také vidíme do budoucna smysl jeho existence." (č.1/1990, nečísl.)

Další redakční poznámky, které se objevují, nejsou z pohledu celkového kontextu časopisu a jeho polistopadové transformace zásadní, titul prakticky neprošel žádnou skokovou změnou a po celou dobu si držel obsahovou i formální linii. Klíčový problém periodika, totiž neuspokojivou finanční situaci, vystihuje nejlépe editorial z čísla 1/2001, které je v podstatě i posledním publikovaným: „*...tentokrát se nemohu vyjádřit stejně nadějně jako před rokem. Zázraky se neopakují. Skutečnost je taková, že sponsoři letos v celkovém součtu projevili ne stejnou, nýbrž podstatně menší štědrost než loni, což se mimo jiné odráží v tom, že dávajíce tento svazek do tisku, nemáme tiskárně čím zaplatit. To se dosud nikdy nestalo. Nebýt vzácného porozumění p. Grégra, který je ochoten vytisknout KS XX na úvěr, nedostal by se vám tento svazek vůbec do rukou. Objem finančních prostředků, o které tu běží, dělá letos tohoto tiskaře naším největším sponsorem. Rozumí se ovšem, že tímto způsobem nelze dále pokračovat. Při dvoutřetinové ekonomické závislosti na subvencích prostě za daných podmínek již v další vzkříšení doufat nemůžeme. Rozhodli jsme se proto dvacátým ročníkem vydávání KS ukončit. Není na tom zajisté nic mimořádného ani nepřirozeného. Časopisy vznikají a zanikají, jako vše živé, a možná je nejlepší právě v nejlepším přestat. Zvolit ten správný okamžik k odchodu ze scény, to je umění potřebné nejen v politice. Smíme snad věřit (teď mluvím za všechny, kdo se na produkci KS nějak podíleli), že jsme v devadesátých letech splnili jakousi kulturní úlohu a že ji snad v budoucnu do jisté míry převezmou jiná periodika*." (č. 1/2001, s.3-4)

4.2.6.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát
25x17cm; od r. 1993 24x17; od r. 1995 23x16 cm
2) Rozsah
65-280 stran
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Profesionální tisk, sešito v polokartónu
4) Grafická úprava
Velmi jednoduchá grafická úprava, jedno a dvousloupcový zlom textu zcela bez ilustrací
5) Titulní strana
Jednoduchá grafická úprava se jménem titulu, jeho graficky zpracovanými iniciály KS a výčtem autorů obsažených v daném čísle. Původně v r.1990 černobílá, v dalších letech černobílý potisk na barevném papíře.

4.2.6.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Revue pro literární kritiku, filozofii a jazykovědu
2) Cílová skupina čtenářů
Úzká skupinka vysoce vzdělaných čtenářů specializujících se v oblastech literatury, filozofie či jazyka.
3) Členění
Obsah; rubriky se průběžně proměňují, základní: články/studie, dokument, o knihách; dále: operní hlídka, hudební okénko, knihy/autoři, z bibliografie samizdatu, knižní zpravodaj
4) Autoři
Nejde o klasický autorský časopis, byť se na jeho obsahu podílí především několik opakujících se autorů: B. Blažek, R. Grebeníčková, J. Gruntorád, F. Karfík, K. Palek, M. Špirit; titul přetiskuje materiály širokého okruhu spolupracovníků, opakovaně texty například: a) B. Blažek, I. Efraim, M. Cieslar, V. Černý, R. Grebeníčková, J. Gruntorád, A. Haman, M. Havelka, I. Chvatík, R. Jakobson, M. Jelínek, F. Karfík, P. Kofroň, S. Komárek, J. Kouba, J. Kroutvor, J. Kříž, J. Lopatka, Z. Neubauer, J. Patočka, K. Palek, F. Peroutka, M. Petříček, A. Stich, M. Špirit, Z. Vašíček; b) J. Adler, R. Barthes, H. Bergson

5) Žánrovost

Literární kritika, polemiky, úvahy, eseje, recenze, dokumenty, články, studie, rozhovor, dopisy

6) Témata

Témata jsou v drtivé většině případů nadčasová, titul se nijak nevztahuje k aktuálnímu společenskému či politickému dění, průběžně se opakují a prolínají. Konkrétně se vyskytuje: literární kritika a její česká a československá tradice, literární kritika a literární tvorba obecně; filozofie, filozofické úvahy a polemiky; historie Evropy; česká a československá literatura v období komunismu a samizdatová literatura vycházející paralelně; profily hudebních skladatelů; studie, eseje, výjimečně také recenze filmové a televizní tvorby; bibliografie; psaný i mluvený jazyk a jeho proměny; tendence ve výtvarném umění; trend: Titul se z prvotního širšího nastavení směrem k hudbě, výtvarnému umění či filmu postupně soustředí výhradně na literární, filozofickou a jazykovědnou tematiku

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Převažují původní materiály.

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

4.2.6.2.4. Analýza transformace

Titul se v průběhu 80. let kvalitativně vyvíjel, a to jak po obsahové tak formální stránce. Kontinuitu s touto érou zachovává i po roce 1989. V průběhu transformace nedochází k žádné zásadní proměně periodika, evidentní je důraz na obsahovou hloubku publikovaných materiálů. Po grafické stránce jde o velmi strohý a jednoduše vypravovaný titul.

Prakticky po celou dobu je vydávání titulu spojeno s finančními problémy a ani přes průběžně zvyšovanou cenu vydavatelé nejsou schopni po roce 2001 ve vydávání titulu pokračovat. V rámci obsahového zaměření na náročnější a intelektuálně zaměřené nenacházejí vydavatelé způsob, jak titul zatraktivnit pro širší okruh čtenářů a tím mu zajistit ekonomickou stabilitu. I tak je však titul vydáván po

dobu celých jedenácti let, často díky finančním darům, oceňujícím jeho obsahovou kvalitu.

4.2.7. Lázeňský host

4.2.7.1. Období do 17.11.1989

4.2.7.1.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Lázeňský host (č.1/1977-č.2/1979, od č.[3]/1981); Kašpar (č.[3]/1979-č.2/1981)
2) Podtitul
Neprofesionální oběžník zabývající se výhradně netradičními formami životního stylu
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Regula Pragensis (Bez uvedení podrobností o organizaci); Praha; Neuvedeno; Neuvedeno
4) Náklad
4 -6 ks
5) Cena a financování
Neuvedeno
6) Periodicita / Roční počet vydání
2-8x ročně (roku 1988 nevycházel[53])
7) Celkový počet vydání a doba vydávání
42 vydání**,** první číslo 1977.
8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky
První číslo uvozeno statí „Řád a hry“, která v jistém smyslu osvětluje záměry vydavatelů: „*Regula Pragensis vznikla jako výsledek celého tuctu let existence a proměn skupiny kolem časopisu Lázeňský host, zaměřené převážně na rozpravu a sledování vnějších projevů žití – životního stylu*.“ (č.1/ 1977, s.3). A dále „*Došli jsme k podstatnému rozhodnutí zabývat se přednostně pozorováním a pojmenováním jevů*

[53] Důvod neuveden

a vlivů napodobitelných hrou. Hratelnost byla zvolena za nejpřijatelnější způsob nevyhnutelné deformace skutečnosti.“ (tamtéž). Zde rovněž uvedeno vysvětlení, proč v každém vydání věnován značný prostor tzv. „řeholním deníkům“, tedy záznamům o turistických a poutnických cestách po Československu. „*Záznam, umění záznamu, cvik a systém sdělitelného svědectví za všech okolností, tedy i těch nejméně příznivých, je povinností k výsostné pozornosti, povinností osobní i kolektivní. I pouhý záznam je již formou pozornosti*.“ (tamtéž). Vyhranění autorů vůči aktuálním politicko-společenským podmínkám naznačuje i věta: „*Záznam je též osobní ochranná nit, znesnadňující nevědomý, nekontrolovatelný únik (například do blázince) a zároveň umožňující návrat (například z objevných cest). Anonymita zpráv řeholníků vně i uvnitř řádu vylučuje zištné motivy*.“ (tamtéž)

Zmíněna hierarchie sdružení Regula Pragensis, která je uvozena jako „Rada“, jež „*určuje skladbu pohyblivého kalendáře řádu (programu úkonů pozornosti a her) pro následující období*“ (č.1/ 1977, s.5), „Mistr“, jež „*reprezentuje řád. Dohlíží na dodržování kázně řádu, zejména týkající se plnění úkolů stanovených fixní částí kalendáře řádu*.“ (tamtéž), „Hlavní host“, jež se „*zabývá především hrami řádu a variabilní částí kalendáře*.“ (tamtéž) a konečně „Prokurátor“, který „*spravuje finance a nemovitosti řádu ve smyslu skutečném i fiktivním. V časopise vede rubriku „Zlato a pozemky*“. (tamtéž). Dále „Kustod“, který „*spravuje mobilní majetek řádu. V časopise vede rubriku Inzerce*“, (č.1,/1977, s.6), „Urgent“, který „*třídí informace poskytované členy řádu. V požadovaném čase podává zprávu o stavu těchto informací. Vymáhá informace nedodané*.“ (tamtéž). Dále „Host“, jež „*není členem řádu, ale nezištným způsobem se podílí na jeho činnosti a hrách, poskytuje časopis řádu a na požádání i jiné informace.*“ (tamtéž). A konečně zde uveden samotný časopis Lázeňský host, jež „*je časopis vydávaný řádem. Příspěvky lze poskytovat: a) jako dar řádu. Takový příspěvek bude signován řádem a je pokládán za majetek řádu. B) anonymně – není majetkem řádu. C) pod vlastním jménem nebo pod pseudonymem*.“

Tato hierarchie tak odpovídá jakému redakčnímu řádu, který naznačuje samizdatovou povahu celého titulu.

4.2.7.1.2. Formální podoba periodika

1) Formát

A4

2) Rozsah

[22] - zhruba 120

3) Rozmnožovací a vazačská technika

Průklep (částečně xerox); sešito v polopevných deskách či kartónu

4) Grafická úprava

Titul jednoduše graficky upraven, vyplňuje jej z většiny pouze samotný text. Postupně stále častěji využívány ilustrace a černobílé fotografie

5) Titulní strana

černobílá papírová obálka

4.2.7.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Časopis pro literaturu a alternativní formy života

2) Cílová skupina čtenářů

Intelektuálněji založení čtenáři se zájmem o literaturu, filosofii, aktuální společenské dění a odpočinkovou četbu

3) Členění

Obsah; rubriky ve volné kombinaci (ne vždy k dispozici): Zpravodajství z domova; Zpravodajství ze zahraničí; Praktický rádce; Lázeňská zdravověda; Překrásná literatura; Fejetony; Překlady; Doporučená literatura; Výtvarné umění; Divadlo; Náboženství a věda; Naléhavá sdělení; Inzerce; Recepty a návody; Štvanice na rozum; Stížnosti; samostatné přílohy (č.5/1977, č.1/1978 [2x]).

4) Autoři

Jde o autorský časopis; uváděna většinou plná jména, někde šifry; a) J.Brzorád, V.Faktor, Z.Fügner, J.Koubek, E.Mařík, M.Schelinger, P.Vitera; b)G.Bernanos, A.Buchwald, C.Castaneda, M.Eliade, M.Heidegger, K.Jaspers, C.G.Jung, R.M.Pirsig, A.M.Ripellino, A.Schopenhauer, J.Steinbeck, P.Steiner, D.T.Suzuki, A.Toynbee, A.Watts, C.Wilson.

5) Žánrovost

Próza, články, reportáže, studie, eseje, fejetony, poezie, sdělení, recepty, myšlenky, kritiky, inzeráty.

6) Témata

Témata odpoutána od aktuálního politického a společenského dění, pravidelná tematická pestrost. Konkrétní témata: Literatura včetně původních příspěvků (V.Faktor, M.Schelinger, J.Koubek), literární tipy, kritiky, překlady (J.Steinbeck, C.Castaneda, W.S.Burroughs, poezie Ch.Morgensterna, holandská literatura); filozofie: čínská a indická filozofie, texty A.Schopenhauera, Z.Neubauera, M.Heideggera; historie: náboženství: křesťanství, zen-buddhismus, židovství, taoismus; psychologie (C.G.Jung); mystika: kabala, grafologie, jasnovidectví; pedagogika; happeningy: zprávy ze společných akcí, oslav, her; na okraji i výtvarné umění, divadlo, film, sport, semiotika, ruský formalismus; praktické rady, recepty, inzeráty, cestopisy.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Asi polovina původních příspěvků, polovina překlady (většinou z angličtiny), některé texty převzaté (samizdat, oficiální tisk).

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.7.2. Období po 17.11.1989

4.2.7.2.1 Vydavatelské údaje

1) Titul

Lázeňský host

2) Podtitul

Neuveden

3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce

Regula Pragensis (další podrobnosti neuvedeny); Praha; Poštovní přihrádka č.31, Praha 6, 16900; Neuvedeno; Od 1995: Hládkov 13, Praha 6; Ještě v r. 1995, stejně jako v pozdějších vydáních zpravidla není v tiráži uveden šéfredaktor či odpovědný redaktor. Od č. 1/1997 uveden jako odpovědný redaktor Richard Borovský.

4) Náklad

Dlouhodobě udržována na úrovni 200 / 300 číslovaných exemplářů. Od

5) Cena a financování

„Lázeňský host vychází za podpory Městské části Prahy 6“ (č. 1 / 1995, nečíslováno). Deklarovaná podpora ministerstva kultury mizí v roce 2002. Lze usuzovat, že s tímto souvisí i omezení nákladu z tří set na dvě stě a postupně pouze devadesát výtisků. Doporučená cena poprvé uvedena v čísle 1. z roku 1997 ve výši 85 kč. V č. 1-2 / 1999 doporučená cena 125 kč. č. 1, č.2/2000 cena 95 kč.

6) Periodicita / Roční počet vydání

2x ročně; od r.2002 pouze 1x, nepravidelně; vychází do r. 2007

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

Poslední vydání číslo 66/2007, datované do května roku 2007.

Nejisté datum vydání prvního porevolučního čísla, vzhledem k dramatické proměně vzhledu časopisu v č. 1/1989 a faktu, že je v jeho úvodu osloven čtenář v rámci představení nového časopisu a jeho budoucí podoby, předpokládáme, že jde o výtisk související s listopadovými politickými změnami roku 1989. V žádném z následujících čísel o nich jiná zmínka není a první následující je datováno již do roku 1990. Celkem 14 porevolučních vydání

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

V čísle 1 /1995 vložen leták upozorňující na organizační strukturu spojenou s vydáváním časopisu. „*Regula Pragensis je volné společenství příznivců hravosti a pozornosti. Je otevřeno osobám různých povolání, zkušeností a věku. Nabízí osobní účast a znalost věcí a vzájemnost v širokém spektru zájmů. Společenství vzniklo v roce 1977 kolem časopisu Lázeňský host, jednoho z nejstarších českých samizdatů*.“ (1/1995, nečíslováno). Dále je zde uveden Řád Regula Pragensis, což „*je služba mužů vázaných slavnými řeholními sliby k danému způsobu a zaměření pozornosti k projevu kázně a etiky hry*.“ (tamtéž) Či například, že „*Řeholníci a novici žijí občanským životem a nic z jeho rozmanitosti jim řehole neodpírá*.“ (tamtéž). Upozorňuje také na činnost Nadace Regula Pragensis, která např. „*podporuje stará řemesla, pohostinnost, obnovu a zřizování pousteven, poutních a kontaktních míst, pořádání slavností, obřadů, poutí, misií a původních her*.“ (tamtéž), či „Podporuje práci postižených v chráněných dílnách, výrobu a prodej předmětů hravé povahy. Spojuje osoby různých profesí.“ Jak je v letáku rovněž uvedeno, „*Lázeňský host je vydáván měsíčně pro potřeby Společenství. Řádu a Nadace. Obsahuje záznamy z řeholních deníků z průběhu řeholního roku, texty seminářů, zprávy o činnosti*

nadace, kontaktní informace. Příloha časopisu je určena pro překlady a původní texty. Vítány jsou srozumitelné zprávy podivínů a důmyslných rytířů, svědectví osob, které nenalezly způsob, jak něčemu sloužit. Některé texty poskytuje LH přátelským redakcím, jiné, z oboru kulinářství, filosofie, historie, karetní a deskové hry vydává samostatně. Roční číslo LH vychází vyšším nákladem a je distribuováno v dílech RP.“ (č.1/1995, nečíslováno)

V roce 2003 vychází velmi zjednodušená podoba titulu, obsahující prakticky pouze jednu z dříve zahrnutých obsahových položek, totiž řeholní deníky (viz Lázeňský host 1/2003). Titul je uveden na přebalu jako „Lázeňský dost 2003/1“ (Lázeňský host 1/2003), chybí zde tiráž a vydání uvozuje pouze stručné oznámení, že „*Deníky a záznamy k pouti vyšly v roce 2003 pro poutníky a přátele pouti k pramenům*“. (č.1/ 2003)

4.2.7.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát
A4
2) Rozsah
Zhruba 120 stran
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Profesionální tisk, pevná katalogová vazba - sešito v papíru
4) Grafická úprava
Profesionální tisk; jednoduchá grafická úprava v dvousloupcovém zlomu; z většiny pouze samotný text; TREND: stále častěji využívány ilustrace a černobílé fotografie, zachována však jednoduchost grafiky, trend pouze mírný.
5) Titulní strana
Již od č.1/1989 titulní strana potištěna černobílou grafikou a tvořena tvrdším kvalitnějším papírem. Dále různé druhy papíru různě barevné; TREND: barevné nápadité obálky při zachování jednoduchosti, důraz na barvu a druh papíru, připomínající knižní vazbu.

4.2.7.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Mírně recesistický a intelektuálně náročný časopis tíhnoucí k náboženské tematice
2) Cílová skupina čtenářů
Titul zaměřený na intelektuálnějšího čtenáře se vztahem k náboženství, těsná vazba na sdružení Regula Pragensis.
3) Členění
Obsah; Řeholní deníky; nejsou dány pevné rubriky, materiály ve volné kombinaci.
4) Autoři
Autorský časopis, autoři však blíže nespecifikovaní, uvádějící se pouze jako členové spolku Regula Pragensis.
5) Žánrovost
Velkou část každého vydání tvoří řeholní deníky, tedy zápisky z cest; záznamy z pobytů v poustevnách, z poutí a různých slavností; drobné literární útvary, především povídky; eseje, filosofické úvahy; poezie, recenze a komentáře literárních děl; rozhovor; recenze gastronomických zařízení. texty z veřejných seminářů či přednášek, původní literární texty a překlady. Pravidelná obsáhlá příloha; trend: Především v letech 2002 a 2003 se žánrovost velmi omezuje, nosnou částí titulu se stávají řeholní deníky, dalších žánrů ubývá.
6) Témata
Témata se volně kombinují a opakují, konkrétně: Náboženství, víra; základní otázky lidské existence; historie; architektonické památky; historické filosofické texty; filosofické úvahy současných autorů. Chybí vazba k aktuálnímu společenskému a politickému dění.
7) Zastoupení původních / převzatých textů
Převažují původní materiály, především v případě filosofických úvah některé texty přebírány
8) Zvláštnosti stylu
Občas výrazněji patrný recesistický přístup.
9) Doprovodná knižní edice
Nezjištěno.
10) Průběžné odkazy na jiná periodika

4.2.7.2.4. Analýza transformace

Po celou dobu fungování titulu v jeho porevoluční éře je snaha zachovat si plnou obsahovou, ale také formální nezávislost na komerčním trhu. Titul vychází ve velmi omezeném nákladu a není patrné, že by v některém okamžiku jeho vydavatelé uvažovali o zásadním přechodu k formě klasického periodika – po celou dobu je Lázeňský host dostupný pouze ve vybraných knihkupectvích a sídle spolku Regula Pragensis. Titul by pravděpodobně nemohl fungovat bez podpory Ministerstva kultury ČR. Ve chvíli, kdy tuto v roce 2002 ztrácí, dochází k dramatickému propadu nákladu, ale také obsahové kvality periodika.

Jediná zásadní změna, jakou prochází Lázeňský host v porevolučním období, je tak proměna grafické úpravy, přičemž ani tato nespočívá v zásadní změně přístupu, jako spíše profesionálnější technice při výrobě periodika a využití nákladnější a přitažlivější obálky. I ta však, stejně jako časopis celý ve své podstatě, zůstává po dobu porevolučního fungování decentní.

4.2.8. Lidové noviny

4.2.8.1. Období před 17.11.1989

4.2.8.1.1. Vydavatelské údaje

1) Titul
Lidové noviny
2) Podtitul.
Nezávislý měsíčník (Nulté číslo)
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Neuvedeno; Praha; Kremelská 15, 100 00 Praha 10-Vršovice; red.Jiří Ruml (od Druhé nulté číslo)
4) Náklad
350 (dalším rozmnožováním údajně až cca 10 000[54])
5) Cena a financování

[54] Viz www.lidovky.cz

Neuvedeno

6) Periodicita / Roční počet vydání

1x měsíčně, 1987: 2 čísla, 1988: 11 čísel, 1989: 11 čísel

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

23 čísel; nulté číslo v září 1987, poté téměř pravidelně každý měsíc

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

„Opatrní si jistě myslí, že nám to asi jen tak lehce neprojde, a profesionálové kroutí hlavou, co na to tradice. (...) Jsme tady po pětatřiceti letech. (...) Jestliže je nyní chceme vydávat zatím jako měsíčník, mnohé to irituje. Soudíme však, že aktuální je stále i to, co se čtenář jinde dovídá zkresleně, anebo co se jinak vůbec nedoví. Proto jsme tady.“ (č.0/1987, s.1)

„První dvě nultá čísla – první v míře značné, druhé naštěstí už v míře podstatně menší – nesla zřetelné stopy právě toho, čeho stopy nést nechtěla. Překročit svůj vlastní stín se ukázalo být v některých případech těžší, než se v prvotním nadšení zdálo. Nejde jen o osobní sklony toho či onoho autora. Jde o problém hlubší a širší: kde se tu mohly – bez dlouhého a každodenního styku se skutečnými a skutečně nezávislými novinami a bez životodárného klimatu otevřené společnosti – vzít najednou nové generace Čapků, Peroutků a Bassů? Kdo tu vůbec má v nezávislém prostředí nějakou minimální zkušenost s novinami – mimo generace reformně komunistických novinářů šedesátých let?“ (...) Co z toho všeho vyplývá? V podstatě dvě věci: 1) Lidové noviny mají dobrou vůli být skutečně nepokřiveným zrcadlem doby v duchu tradice, k níž se svým jménem hlásí. 2) Tímto zrcadlem se nemohou stát ihned a svrchovaně, protože nejsou vrcholem sebeosvobozovacího zápasu našeho novinářství, ale jen jeho počátkem.“ (č.1/1988, s.1)

„Kdo by si pomyslel, když jsme loni v lednu začínali, že to ´vydrží´celý rok. Ne kvůli nedostatku vůle, chuti nebo sil, ale proto, že to někdo zhatí mocí silnějšího. (...) To, že jsme vydrželi celých dvanáct měsíců není zajisté pouze dílem náhody, hříčkou osudu či dokonce milostivým darem vrchnosti; určitá souhra příznivých okolností tu patrně taky působila, ale největší zásluha přece jen patří tomu, že se ve společnosti cosi pohnulo směrem užitečným. Jestli jsme tomu trochu pomohli i my, budiž nám tato víra zachována i pro rok letošní. (...) Jsou, pravda, i jiní, kteří nám už tolik nepřejí, nejraději by nás nějak sprovodili ze světa. Proto se chceme s Vámi poradit, zda by se tomu dalo společně čelit třeba tím, že bychom s vaší pomocí založili

sdružení přátel Lidových novin nebo dokonce družstvo s právy vydavatelskými. Napište, co si o tom myslíte.“ (č.1/1989, s.1)

V titulu se v průběhu roku 1989 objevují zprávy o věznění redaktorů, členů redakční rady či spolupracovníků Lidových novin či a prohlášení či výzvy s těmito událostmi související. Tyto mají většinou mezinárodní přesah. Kromě komentáře k uvěznění jednoho z nejvýznamnějších redaktorů Lidových novin Václava Havla (poč. r. 1989) viz např. Prohlášení LN po uvěznění Miroslava Kusého a Jána Čarnogurského v Bratislavě. „*Vyzýváme novináře doma i v zahraničí, národní i mezinárodní novinářské organizace, aby vyjádřili svou solidaritu s pronásledovanými slovenskými autory a požadovali jejich osvobození*.“ (č.9/1989)

Dále například v předposledním předrevolučním čísle 10/1989: „*V pátek 13.10. byli obviněni z trestného činu pobuřování a posléze vzati do vazby redaktoři Lidových novin Jiří Ruml (vlevo) a Rudolf Zeman (vpravo). Za redigování 19 čísel Lidových novin jim hrozí trest odnětí svobody od jednoho do pěti let. (...) Desáté číslo druhého ročníku Lidových novin bylo sestaveno ve složité situaci. Policie totiž při domovních prohlídkách u obou redaktorů zabavila část rukopisů. Při rekonstrukci čísla mohlo z různých důvodů dojít k některým chybám, za něž se redakce čtenářům předem omlouvá.“ (*č.10/1989, s.1)

4.2.8.1.2. Formální podoba

1) Formát
A4; A5 (zmenšený A4, dotisky)
2) Rozsah
24-36
3) Rozmnožovací a vazačská technika
xerox; l x sešito
4) Grafická úprava
Třísloupcový zlom připomínající klasický deník. Výrazně převažuje text, zřídka černobílé fotografie a černobílé grafiky
5) Titulní strana
Velmi blízké titulní straně deníků vycházejících v daném období, třísloupcový zlom text, často jen minimálně zastoupena či zcela chybí grafika a fotografie.

4.2.8.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Časopis věnující se aktuálnímu politickému, společenskému a kulturnímu dění

2) Cílová skupina čtenářů

Potenciálně široká čtenářská základna hledající alternativu k oficiálním zpravodajským médiím

3) Členění

Rubriky ve volné kombinaci: Z domova; Komentář LN; Beseda LN; Justice (Právní poradna); Ekologie; Hospodářství; Ze zahraničí; Dokumenty; Kalendárium 1968; Kultura; Píseň měsíce; Anketa LN; přílohy

4) Autoři

Autorský časopis; Plná jména, výjimečně šifry; a)J.Danisz, J.Dienstbier, V.Havel, M.Jelínek, M.Jungmann, E. Kantůrková, J.Lopatka, S.Machonin, A. Marvanová, P.Pithart, Jiří Ruml, A.Stankovič, J.Šabata, F.Šamalík, M.Šimečka, T.Unzeitig, L.Vaculík, R.Zeman; b)Z.Bujak, A.Grybauskas, A.Michnik, A.Sacharov, A.Valton.

5) Žánrovost

Články, zprávy, komentáře, glosy, fejetony, dokumenty, recenze, dopisy čtenářů, rozhovory, ankety, analýzy, krátké informace

6) Témata

Témata se často opakují, především v případě vztahu k aktuálnímu politickému dění. Převládají domácí témata, konkrétně: aktuální politická rozhodnutí a události (domácí i zahraniční), ekonomický vývoj (domácí i zahraniční); ekologie, problematika lidských práv v ČSSR a s ní související organizace jako Charta 77, VONS; demonstrace; sport; kultura (divadlo, film, televize, literatura, hudba, výtvarné umění): ukázky z děl současných českých spisovatelů; recenze (samizdatová i oficiální produkce), recenze kulturních akcí; rozhovory s kulturními osobnostmi (domácí i zahraniční).

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Většinou původní příspěvky; několik překladů a převzatých textů.

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

Knihovna Lidových novin: od r.1988.

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

Návaznost na Lidové noviny (založené r.1893).

4.2.8.2. Období po 17.11.1989

4.2.8.2.1. Vydavatelské údaje

1) Titul

Lidové noviny

2) Podtitul

Nezávislé noviny; Nezávislý československý deník (od dubna 1990); Založeny 1893; Nezávislý deník od r. 1893 (od r.1993)

3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce

Lidové noviny; Ringier (od 1996); Praha; Václavské náměstí 47, Praha 1, 11000; Žerotínova 38, Praha 3 13000 (od 1996); Pobřežní 224, Praha 8 18000 (od 1999); Senovážná 4, Praha 1, 11000, Karla Engliše 519/11, Praha 5 15000; Šéfredaktor: Jiří Ruml (1988 – 1990), Rudolf Zeman (1990 – 1991), Jaroslav Veis (1991 – 1992), Tomáš Smetánka (1992 – 1993), Jaromír Štětina (1993 – 1994), Jiří Kryšpín (leden – březen 1994), Libor Ševčík (1994 – 1996), Jefim Fištejn (1996 – 1997), Pavel Šafr (1997 – 2000), Veselin Vačkov (2000 – 2009), Dalibor Balšínek (od 2009)

4) Náklad

500 000 (od mimořádného vydání č.2/1989); v průběhu let náklad osciluje okolo 100 000 výtisků[55]

5) Cena a financování

Již od r. 1990 inzerce, cena se průběžně navyšuje, od r. 1990 2 kčs; 1 kčs (od dubna 1990); 2,50 kč (1991); 3,50 kčs (1992); 3,20 kč (1993), cena se dále průběžně zvyšuje (např. 6 kč v r. 1997), až do aktuální výše ???, po celou dobu nutno rozlišovat i sobotní rozšířené vydání, případně páteční, doplněná magazínem, jejichž cena je o několik korun vyšší.

6) Periodicita / Roční počet vydání

Původně 2 x týdně (do března 1990), poté denně vyjma neděle.

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

[55] Více viz Unie vydavatelů (www.uvdt.cz)

Vychází dodnes, ročně zhruba 320 vydání.

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

„Přesně před dvěma roky jsem psal úvodník do prvního čísla Lidových novin. Hned na začátku jsem se vyznal z našich obav, že je to utopie a že na to nemáme. Kdyby mi byl tehdy někdo řekl, že za dva roky budu psát pár řádek na rozloučenou s érou samizdatových Lidových novin, myslel bych si, že nemá smysl pro humor, když může tak nejapně žertovat. A dnes je to tady: další číslo už vyjde tiskem. Ale nejen to: zcela nemístná byla zřejmě i má obava, že bude trvat dlouho, než nám vyrostou noví Bassové, Peroutkové a Čapkové. V posledních třech týdnech rostou všude kolem nás, i když opravdu, jsou mladí, ale dospívají a moudří každou chvíli. Ale abych nezdržoval: sbohem samizdatové Lidové noviny, sbohem konspirace, sbohem výslechy! Vítej tiskárno, vítejte noví čtenáři, vítej svobodo!“ (mimořádné vydání *2/1989)*

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, / Lidové noviny se dneškem mění. A zároveň zůstávají stejné. Po několikaměsíčních přípravách Vám naše redakce nabízí řadu novinek v obsahu i vzhledu novin. Jejich cílem je dále profilovat Lidovky jako seriózní deník s jasným názorem a výrazným stylem. Chceme také zvýšit čtenářský komfort a užitek z novin. V čem se Lidovky mění? To první, čeho jste si asi všimli, je jejich nový vzhled. Vytvářeli jsme ho velmi opatrně: novinky nemají rušit čtení, ale zpřehlednit noviny a podtrhnout jejich charakter. Rozhodující je ovšem vždy obsah. Vsadili jsme na posílení tradičně nejsilnějších stránek Lidovek. Chceme proto nabízet nejvíce kultury ze všech deníků. Pouze v Lidových novinách najdete denně stránku Věda. Posílíme důraz na komentáře - a to jak na redakční názory (nově je najděte na druhé straně), tak na texty renomovaných domácích a zahraničních autorů.

Změny doznávají i přílohy. Noviny budou mít každý den tři sešity. Ten poslední bude patřit pravidelným přílohám. Během jednoho týdne dostanete celkem 11 příloh a páteční magazín. Více o novinkách se můžete dozvědět ve speciální příloze, která je součástí dnešního vydání. A v čem zůstávají Lidovky stejné? Především v tom nejdůležitějším: budou i nadále nezávislými novinami s kritickým duchem. (vydání z 18.4.2005)

4.2.8.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát

Novinový, tzv. středoevropský formát (31,5x 47 cm)

2) Rozsah

8 – cca 50 stran (později rozděleno do několika samostatných sešitů)

3) Rozmnožovací a vazačská technika

Profesionální tisk

4) Grafická úprava

Již od počátku r. 1990 plnohodnotné deníkové rozvržení s pětisloupcovým zlomem textu, nejrůznějšími grafickými ozvláštněními, ilustracemi a fotografiemi. TREND: přibývá barevných fotografií na úkor černobílých

5) Titulní strana

Plnohodnotný novinový zlom s titulním článkem doplněným kresbou či fotografií (či samostatnou fotografií s popiskem) a několika dalšími drobnějšími materiály, často odkazujícími na další texty uvnitř vydání.

4.2.8.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Plnohodnotný deník s širokým tematickým i žánrovým rozsahem

2) Cílová skupina čtenářů

Masový čtenář se zájmem o veřejné dění

3) Členění

V detailech volné variace, setrvává však základní rozdělení: politika, události, zahraničí, názory, diskuse, ekonomika, kultura, sport, byznys, případně trhy cenných papírů, kulturní servis, inzerce.

4) Autoři

V průběhu dvaceti let se v titulu střídá velké množství redaktorů. Jako nejprestižnější prostor list dlouhodobě uvádí rubriku komentáře, kde pravidelně působí např. a) M. Čermák, P. Fischer, J. Fištejn, D. Kaiser, P. Kamberský, P. Máša, O. Neff, T. Němeček, L. Palata, Z. Petráček, J. Plesl, P. Procházková, V. Rynda, K. Steigerwald, F. Šulc, P. Šustrová, J. Štětina, J. Veis, P. Zídek, M. Zvěřina

5) Žánrovost

Zprávy, avíza, Články, reportáže, rozhovory, eseje, komentáře, úvodníky, polemiky, feature, recenze, tv program, kulturní přehledy, fejetony,

6) Témata

Jde o plnohodnotný deník, v němž se objevují veškerá témata související s aktuálním společenským a politickým děním, jak domácí tak zahraniční. Titul již od svého počátku v porevoluční době zahrnuje také kulturní a společenskou rubriku. Důležitým článkem jsou komentáře.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

-

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

Nakladatelství Lidové noviny - vznik během roku 1991, jako samostatná společnost od roku 1993. Od roku 1998 se od deníku odděluje.[56]

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.8.2.4. Analýza transformace

Již v období těsně před listopadem 1989 si Lidové noviny získaly poměrně důležité postavení na čtenářském trhu. Byť neoficiální a ilegálně vydávané, jejich řádově tisícové náklady, které byly dále kopírované a přepisované, sehrály v rámci předlistopadového období let 1988 a 1989 významnou roli. Šlo především o jejich otevřeně kritický postoj vůči politickému režimu, právě v Lidových novinách se navíc koncentrovala řada významných osobností českého disentu., z nichž se zároveň po listopadu 1989 rekrutovala i řada budoucích politiků včetně prezidenta.

Lidové noviny se velmi brzy po listopadové revoluci v roce 1989 přetransformovaly v plnohodnotný deník s širokým tematickým i žánrovým záběrem. Změna vydavatele v jejich případě v průběhu let znamenala i změnu majitele, jako jediný ze sledovaných původně samizdatových titulů se dostaly do zahraničního vlastnictví. V průběhu let procházely pouze dílčími změnami, prakticky po celé sledované období po roce 1989 si sehrávají roli významného nezávislého deníku.

4.2.9. Mašurkovské podzemné

[56] Viz např.: http://www.nln.cz/clanek/o-nas

4.2.9.1. Období do 17.11.1989

4.2.9.1.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Mašurkovské podzemné
2) Podtitul
Neuvedeno
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Pavel Komínek; Přerov; Neuvedeno, Pavel Komínek
4) Náklad
Neuvedeno
5) Cena a financování
Neuvedeno
6) Periodicita / Roční počet vydání
2-3x ročně
7) Celkový počet vydání a doba vydávání
celkem 7 čísel; První číslo vychází jako „1 / 87“, přesnější datum vydání nežli rok 1987 chybí.
8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky
Výzva uveřejněná pod obsahem druhého čísla charakterizuje způsob distribuce a dostupnosti periodika: „*Chraň časopis před poškozením, zcizením, špatnými lidmi a urychluj oběh!“* (č.2/1987, nečíslováno)

První číslo vydavatelé otevírají úvodníkem, kde naznačují svou zamýšlenou cílovou skupinu. „*Mašurkovské podzemné - Nový časopis pro koho? Jasně pro druhou a jinou kulturu. Bude přinášet zprávy z dění kolem, tj. převážně na Moravě. Takže si počtete jak se někde sešlo pár našinců, uvařili si guláš k tomu pivo a hráli tam ti, ti a ti.“ (*č.1 nečíslováno.). Záhy autor úvodníku dodává, že se čtenáři nemusí bát toho, že Mašurkovské bude „*nějaký kriticko-satirický plátek o undergroundu.*“ (č. 1, nečíslováno.) „*Budeme zveřejňovat recenze, zprávy, poezii i vědu /náš přínos bude obrovský!/, pokud možno srozumitelně pro čtenáře, takže zase články třeba o parapsychologii apod. zde nehledejte*.“ (tamtéž.).

Autor úvodníku zároveň odkazuje i na další dva samizdatové časopisy Vokno[57] a Sado Maso[58]. Ty už teď dle jeho slov díky vydávání Mašurkovského podzemného čtenáři „nemusí shánět“ (č. 1, nečíslováno).
Z textů uvnitř periodika je patrná jasně protirežimní linie. V čísle 4 například přetištěna část zprávy krajského výboru KSČ upozorňující na „negativní vliv na mladou generaci“ v případě Jazzové sekce[59] (č. 4, nečíslováno). Text následuje původní příspěvek kmenového autora periodika píšícího pod podtitulem Šavel Silvestr. „*Na základě pochybných informací teď po celém SM kraji je JS a její stoupenci vláčeni na schůzích bahnem lží a pomluv, lidé které dělají pro kulturu více než je čumění u televize, či řvaní na stadionech, jsou nazýváni závadnými*.“ (č. 4, nečísl.). Objevuje se zde i informace o blízkém propojení časopisu s Jazzovou sekcí, jejíž jsou vydavatelé dle textu členové.

V periodiku postupně přibývá poesie (nepodepsaná) a dopisy čtenářů. Titul se otevřeně staví proti politickému režimu a podporuje protestní aktivity. Snaží se v rámci undergroundu a své čtenářské obce i o jistou organizaci a poskytování instrukcí pro zacházení s undergroundovými tiskovinami, peticemi a dalšími materiály.

Titul se snaží v rámci své čtenářské obce i o jistou organizaci a poskytování instrukcí pro zacházení s undergroundovými tiskovinami, peticemi a dalšími materiály. „*Různá prohlášení, zprávy, petice apod. většinou neotiskujeme protože vycházíme nepravidelně a vy už to stejně znáte z lépe fungujících pramenů. Přesto vás znovu opět, ale asi marně prosíme, vše si půjčujte, upozorněte přátele na informace, nic si neschovávejte do knihovny. Pokud s něčím souhlasíte, tak to u toho piva aspoň podepište, vyjádřete svou solidaritu s těmi, kteří sedí za Vás – Magor, Čuňas a další. Také si už zapamatujte, že tento „časopis“ a jemu podobné jste, pokud by se Vás někdo ptal, nečetli, neviděli, neznáte a na nic si nepamatujete*.“ (č. 7, nečíslováno)

4.2.9.1.2. Formální podoba periodika

1) Formát

[57] Vokno – viz jiná kapitola práce
[58] Sado Maso – undergroundový časopis, který zanikl ještě před revolucí v roce 1989
[59] Co to byla jazzová sekce:

A4

2) Rozsah

Zhruba 10 – 50 stran

3) Rozmnožovací a vazačská technika

průklep; xerox; sešito v polokartónu

4) Grafická úprava

Text psán oboustranně v jednoduchém zlomu v jediném sloupci na psacím stroji, druh použitého papíru se i v rámci jediného čísla liší, většinou jde o slabý průklepový papír do psacího stroje. Součástí úpravy například i papír s ručně psaným textem a jednoduchými ručními kresbami.

5) Titulní strana

Na tvrdším papíře, tradičně černobílá fotografie či grafika se jménem titulu, číslem vydání, nemá souvislost s konkrétním textem uvnitř

4.2.9.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Kulturní revue

2) Cílová skupina čtenářů

Lidé fyzicky či ideově spojení s kulturou československého undergroundu

3) Členění

Obsah; není formálně členěn na stálé rubriky, jednotlivé materiály jsou v něm řazeny bez jasně čitelného principu.

4) Autoři

Pseudonymy: nejčastější Šavel Silvestr, dále Tesil, J. Hvězdář; b) K. Vonnegut

5) Žánrovost

Próza, poezie, recenze, reportáže a fotoreportáže, anotace, komiks. informační servis - jedno či dvouvětnými informacemi podávány různé informace, především o vzniku nových či zániku starých hudebních skupin, objevují se zde i avíza na budoucí hudební akce, ale také například zpráva o zdražení piva v nádražním bufetu[60]

6) Témata – opakují? Co nejvíc? Domácí / zahraniční? Vztah k dění?

[60] Č. 5, nečíslováno

Z textů periodika patrná jasně protirežimní linie, titul usiluje v rámci své čtenářské obce i o organizaci a poskytování instrukcí pro zacházení s undergroundovými tiskovinami, peticemi a dalšími materiály. Opakuje se především tematika československého hudebního undergroundu, těžiště je celkově na domácím dění, nikoli však oficiálnímu, ale k dění v undergroundové kultuře. Skladba témat obdobná, např.: Moderní hudba: zprávy z koncertů (rock, punk), festivalů, recenze desek, portréty zpěváků; literatura: próza a poezie začínajících autorů; výtvarné umění (výstavy); ekologie; (kulturní) dění v Polsku; reakce na aktuální politické a společenské události (těžiště Morava).
7) Zastoupení původních / převzatých textů
Většinou původní příspěvky; několik překladů (z polštiny a angličtiny).
8) Zvláštnosti stylu
mnoha textech hovorový jazyk, slang a expresiva; četné vsuvky, např.: *Nemusíte již shánět Vokno / ba ani Sado Maso ne / když teď máte / Mašurkovské podzemné*
9) Doprovodná knižní edice
-
10) Průběžné odkazy na jiná periodika
-

4.2.9.2. Období po 17.11.1989

4.2.9.2.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Mašurkovské podzemné
2) Podtitul
underground Revue (č.18)
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Vydavatelé se od devátého čísla zastřešují sdružením Hudba správných hochů – Artforum Tovačov; Troubky nad Bečvou; U Zavadilky 234, Troubky nad Bečvou 751 02; Pavel komínek (bez upřesnění pozice); Od č.17 změna: Vydavatel: Black Point; Místo vydání: Praha; Následující 18. číslo nese další změnu, namísto avizovaného Black Point je zde uvedeno jako vydavatel Nakladatelství Votobia. To však platí

pouze do čísla 20, kdy je jako vydavatel bez bližšího upřesnění uvedeno „vydavatelství Mašurkovské podzemné“.

4) Náklad

Pouze v č. 17 uveden náklad – 500 výtisků.

5) Cena a financování

Cena značně pohyblivá. V čísle 17, které jako první hlásí přechod od samizdatové formy ke komerční formě, jasně daná cena chybí, stejně tak v následujících číslech 18, 19, 20, 21 a 22. Číslo 23 je prodáváno za 99 kč, následující 24 za 55 kč, číslo 25 vychází dokonce s cenou 110 kč.

6) Periodicita / Roční počet vydání

Číslo 12 vychází dle uvedené tiráže v druhé půli října 1991, datum vydání č. 13 je specifikováno pouze jako jaro 1992. Periodicita titulu značně nestálá. Zatímco číslo 17 vychází v roce 1995, následující dvě vydání nejsou jasně datovaná a dvacáté číslo vychází už v roce 1997, jde tedy v podstatě o roční periodicitu.

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

Poslední vydání č.26. /2001, celkem 19 vydání.

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

Osmé číslo časopisu přináší rozsáhlý úvodní text, který reaguje na aktuální společenské události s podtitulem „Co teď? Mašurkovští podzemníci...?“ (č. 8/ nečísl). Autor textu na titulkem nastolenou otázku později v textu odpovídá: „*Spojme mozky – „starý nepřítel“ není ještě zdaleka poražen a již se k němu přidává nový nepřítel a bude jich víc, a na společné platformě omezenosti, krátkozrakosti a tuposti se opět řádně sešikuje do útvarů moderního maloměšťáctva.“* (č. 8, nečísl).

Plány na další fungování časopisu představují jeho vydavatelé následovně: „*Zatím zkusíme Mašurkovské vydávat tak jako do teďka, jako těžce nepravidelnou, kulturně politickou tiskovinu ventilující nevábný obsah mozků přispěvatelů, mezi které tímto zveme i další zrůdy. Opravdu nevíme, v tom množství nově se nabízejících kabátů jsme si ještě nevybrali a při cenách zdejší konfekce je nutno vybírat rozvážně... Ale abychom nebyli považováni za zpátečníky, upřímně prohlašujeme, že samozřejmě se současným vývojem naprosto souhlasíme /až na nepodstatné výhrady/, ho podporujeme, nic moc pro něj neuděláme a slibujeme, že i nadále budeme pít /nepít/, blít /neblít/ a BDÍT...*“ (č.8)

Jak vysvětlují vydavatelé v devátém čísle, nemají ambice přeměňovat svou činnost v komerční záležitost „*MP zůstává posledním časopisem, který je zdarma,*

přesto že se jeho technická /když už ne kulturní/ úroveň zvýšila, jak jsme si již mohli všimnout. Papír na kterém je MP tištěno stojí 50 Kčs za 500 archů a na to zatím máme.“ (č. 9, nečísl.). Dále: *„Když se podíváme kolem sebe na spřízněné časopisy, zjistíme, že některé zanikly úplně a jiné se zase zprofesionalizovaly a vycházejí ve velkých nákladech v tiskárnách. Takže jsme jedni z mála, kteří jedou skoro jako za stara i když se taky technicky zlepšujem chm, hmm*.“
Jedenácté číslo je první se stanovenou cenou. „*Vážení čtenáři, včera zadarmo, dnes za peníze. Taková je skutečnost dneška. Možná, že někteří z Vás kvůli tomu začnou volit komunisty*.“ (č. 11, nečísl). Úvodník následujícího dvanáctého čísla oznamuje, že časopis se sloučil s jiným periodikem Oslí uši. (č. 12, nečísl.)

Č. 17 přináší hlubší změnu v podobě změny vydavatele. Změna je v úvodu vydání vysvětlena následovně: „*Naposled vychází Mašurkovské podzemné jako samizdat. Sami si ho připravujeme a vyrábíme, nikdo nám ho nepovoluje ani nás bohužel nepodporuje.“* (č. 17, nečísl). A dle dodatku: *„poprvé vydal Mašurkovské podzemné jako neperiodický interní bulletin Black Point.*“ (č. 17, nečísl.) Adresa vydavatele je nově uvedena v Praze, adresa redakce však stále zůstává na soukromé adrese Pavla Komínka.

4.2.9.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát
A4
2) Rozsah
Zhruba 80-110 stran
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Xerox; profesionální barevný tisk
4) Grafická úprava
ručně psaný obsah doplněn drobnými kresbami. (např.č. 9). V dalších číslech přibývají pokusy o grafické ozvláštnění například ve formě zarámování stránek různými grafickými motivy či celostránkovými grafikami. Postupně koláže. Text upraven stále jako psaný na klasickém psacím stroji plus využití xeroxu; barevné listy vložené mezi klasické bílé. Text kombinací klasického strojového přepisu z psacího stroje a graficky zalomeného tištěného textu.
5) Titulní strana

Dvanácté číslo (1991) jako první na obálce klasickou černobílou fotografii, doplňuje ji trojice českých a trojice zahraničních jmen hudebníků a hudebních skupin, jimiž jsou věnovány texty uvnitř. Na titulní straně se postupně ustaluje obsáhlejší výčet hudebních skupin, jimž se věnují texty uvnitř daného vydání. Číslo sedmnáct jako první s barevnou fotografií na titulní straně. Tu doplňuje černý rám s tradičně vyvedeným názvem titulu a červený pruh s textem „10 let underground magazínu“ (č.17. Nečísl); trend: jasný posun ke stále atraktivnější grafice, využití barevných fotografií, lesklého papíru a dalších nových a náročnějších grafických prvků.

4.2.9.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Kulturní, především hudební revue věnující se českému hudebnímu undergroundu
2) Cílová skupina čtenářů
Sami vydavatelé i čtenáři ve svých ohlasech často definují jako příslušníky československého hudebního undergroundu.
3) Členění
Spolu s číslem 17 nové jasné členění do rubrik. To do dosud chybělo. Rubriky se objevují v následujícím složení: hudba; zvláštnosti; osobnosti; marihuana; ekologie; comics; odborná hudební kritika; literatura a výtvarné umění; životní styl; móda, kuchařka, ze společnosti a tak všelijak podobně (č. 17, s.1). V podobném složení, byť s některými úpravami, se tato skladba rubrik objevuje i v dalších číslech. Objevují se například rubriky věnované jednotlivým hudebním žánrům (např. punk v číslo 19). Například ve 20. čísle však opět klasické dělení do rubrik chybí.
4) Autoři
Autorský časopis úzkého kruhu autorů, stále i pseudonymy: a) R. Bezděk V. Drápal, P. Komínek, M. Mézl, M. Rozkošný, O. Šíma, P.Weiser; pseudonymy: Dikobraz, Gráf, Halfskin, Kobylka, Osel, Sypouš, Světašlápek,
5) Žánrovost
Recenze, články, rozhovory, próza, poezie, reportáže, fotoreportáže. mimořádný například několikastránkový materiál celostránkových černobílých fotografií aktů; TREND: snaha o maximální žánrovou pestrost
6) Témata

Autoři úvodního textu v č.8 (prvním polistopadovém čísle) nehodnotí samotné politické události a duch celého textu vyznívá spíše kriticky. Jedním z uváděných důvodů je také fakt, že hudba, na níže se autoři časopisu zaměřovali, se nestala běžně prezentovanou součástí polistopadové kultury. „*Kdepak bigbít, letí folk a country. Kde jsou ty stovky demokazet stovek skupin, že netrefí ani do inovované stanice Československo, ba ani do mládežnické stanice E+M, kde sedí tolik údajně osvícených hudebních režisérů a publicistů*.“ (č. 8, nečísl). Těžiště témat pravidelně na hudební kultuře undergroundu. V textech věnována pozornost i řadě dalších alternativních hudebních stylů jako je punk či hard core. V průběhu roku 1992 je pozornost věnována také marihuaně a dalším omamným látkám jako například peyot. Zmiňovaná pozornost lehkým drogám se objevuje například v čísle 20 přímo v podtitulu vydání: „časopis nejen o konopí“ (č. 20, nečísl.). V 22. vydání se opět vrací přehledné členění do rubrik, obsáhlá je opět rubrika věnující se omamným látkám, tentokrát nazvaná „houby v trávě“, nechybí poezie a tradiční články o zahraničních i českých hudebních skupinách (č. 22, nečísl.). V periodiku stále reportáže z koncertů a hudebních festivalů, profily hudebních skupin a přidružených organizací či rozhovory s jejich představiteli, zastoupena poezie.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Většina původních materiálů, řada zahraničních překladů (především z angličtiny)

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

Objevuje se zde již zmiňovaná zmínka o sloučení s časopisem Oslí uši. Tento fakt však nepřináší žádné dramatické změny v úpravě časopisu. Jak avizují v úvodníku vydavatelé: „Podoba jakou má MP dnes, zůstává zhruba i do budoucna“ (č. 12, nečísl.).

4.2.9.2.4. Analýza transformace

Jak už v prvních porevolučních vydání avizují vydavatelé a autoři, nehodlali po roce 1989 měnit formální ani obsahovou podobu časopisu spolu s proměnou společenského klimatu a tedy i vydavatelských možností. Časopis Mašurkovské

podzemné však prošel postupně výraznou proměnou. Už v průběhu 90. bezesporu úspěšné období, kdy i přes vydavatelské komplikace trvale posiloval svou vizuální atraktivitu i obsahovou pestrost. Není zde patrné podléhání komercializaci, titul přesto dynamicky přebírá trendy v grafické úpravě i obsahové náplni. Z grafické úpravy Mašurkovského podzemného se stává samostatná a klíčová charakteristika titulu.

Postupem času se vydavatelé snaží o stále pestřejší zlom textu i jeho grafické ozvláštnění, experimentují. Rozšiřuje se postupně i počet stran, 22. vydání zabírá například 110 stran. Zájem o alternativní hudbu se promítá i do ostatních oblastí jako dokonce omamné látky, kdy titul často těží z témat, která se ve středněproudových titulech zásadně v pozitivních souvislostech nevyskytují. Nejde však o primitivní podporu užívání drog, jako spíše zájem o tradiční rituály, indiánskou tradici a další podobné ovlivňující faktory u přírodních národů. Pro československý a český hudební underground se titul stává nosným periodikem, které ve své rozsáhlosti a náplní téměř nemá konkurenci, jediný srovnatelný, byť svým kulturním zájmem mírně odlišným titulem je Vokno.

4.2.10. Možnost

4.2.10.1. Období do 17.11.1989

4.2.10.1.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Možnost; dále jednorázová přejmenování: Setrvačnost (č.18), Setrvačnost II (č.19), Zvědavost (č.20)
2) Podtitul
Časopis pro vlastní potěšení
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Josef Štogr; Praha; Neuvedeno; Josef Štogr
4) Náklad
24 kopií

5) Cena a financování

Neuvedeno

6) Periodicita / Roční počet vydání

2-8x ročně

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

První číslo vychází na podzim 1980, do konce roku 1988 vydáno 56 čísel

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

Mezi texty se prolínají drobné vzkazy ve formě básní. Ty zde nefigurují jako pouhé nadčasové umělecké dílo, ale charakterizují také přístup k aktuální společensko-politické situaci. Výslechy státní bezpečností se zrcadlí například v krátké básni, kde je jako autor nadepsán Jan Lopatka: „*ptají se, já se kroutím, jak můžu, ale nakonec stejně vypovídám. /petru lamplovi/*“ (č. 1, nečísl.)

Č.6/1981 – odkaz na zaměření samotného titulu Možnost: text Výstava – *„výstava je především možnost -. Ať už u klasických výtvarných projevů, kde jde o to „pověsit na zeď“ nebo v novějších „instalovat v prostředí“, vždycky je to uvedení do života.“*

Č-7/1981-2: na první stránce jen holá věta: „*Upozorňuji, že vaše počínání je absurdní. Číst tento text nemá smysl*.“

Součástí osmého vydání je také seznam knih, které uvádí vydavatelé slovy: „*V letech 1969 až 1971 nemohla již vyjít řada knih, připravených do tisku nebo již vytištěných. Tento seznam uvádí pouze ty, jejichž sazba byla rozmetána (s), náklad z části zničen (č), náklad zničen úplně (bez označení za rokem). V žádném případě si nedělá nárok na úplnost*.“ (č. 8., zima 82 nečísl)

V čísle 9 je stěžejním materiálem anketa, která klade několik klíčových otázek ke stavu české (či československé) kultury dané doby. Např. „*Myslíš že je možné, aby se změnily kulturní podmínky u nás k lepšímu*?“ (č. 9, nečíslováno) či „*Myslíš, že český kulturní život v emigraci je bohatší než tady*?“ (tamtéž). „*Tato Možnost byla sestavena z odpovědí na otázky, které jsem kladl svým přátelům během února a března r. 1982. Použity jsou pouze dvě třetiny odpovědí, mírně upravené přepisy magnetofonového záznamu*.“ (č. 9, nečísl).

V čísle 17 se namísto obsahu objevuje stručné sdělení, charakterizující podmínky výroby daného titulu. „*Na přípravě této Možnosti a překladech do francouzštiny, angličtiny, němčiny, italštiny, polštiny, srbochorvatštiny a latiny se podílelo asi deset lidí*.“ (č. 17, jaro 1983, nečísl)

4.2.10.1.2. Formální podoba periodika

1) Formát
21x19 cm
2) Rozsah
Zhruba 20 – 45 stran
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Průklepem; sešito v polokartónu
4) Grafická úprava
Jednoduchá strojopisná úprava; Mezi listy vloženy fotografie. Autoři se pokoušejí o ozvláštnění podoby prolnutím klasických listů barevně odlišenými polovičními stranami.
5) Titulní strana
Prostá titulní strana s černobílou fotografií a názvem titulu

4.2.10.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Literární revue
2) Cílová skupina čtenářů
Vzdělanější čtenáři se zájmem o literaturu, především prózu a poezii
3) Členění
Obsah; rubriky nespecifikovány, materiály ve volném řazení; přílohy
4) Autoři

Autoři se opakují, nejde však o klasický autorský časopis, jde především o opakování prací vybraných spisovatelů. Konkrétně se objevují: plná jména, většinou šifry; a) E.Bondy, V.Černý, V.Havel, O.Janota, J.Kolář, J.Kořán, S.Moc, J.Štyrský, V.Třešňák, I.Wernisch;

b) Ch.Bukowski, A.Ginsberg, A.Kaprow, J.Lennon, Cz.Milosz, A.Toynbee.

5) Žánrovost

Próza, poezie, eseje, reflexe, dopisy, polemiky, rozhovory, písňové texty, recenze, ankety, meditace

6) Témata

Volně se prolínají, jednotlivá vydání nejsou monotematicky zpracovaná, témata nejsou jednoznačně rozčlenitelná na domácí či zahraniční v případě prózy a poezie, co se ostatních materiálů týče, převládají domácí témata. Vztah k aktuálnímu politickému dění chybí v přímé podobě, často však využíváno nepřímých anonymních materiálů jako anketa o možnostech zlepšení podmínek pro kulturu v Československu či například Č.16 nabízí dva rozhovory zaujímající obsah celého čísla: Zpovídaná osoba není jmenována. Autoři uvádí pouze některé z jeho osobních údajů. „Na otázky odpovídal absolvent university v Hamburku /němčina, francouzština, pedagogika/, narozený r. 1952. Pochází z průměrně situované rodiny, speciální zájmy – politika, člen SPD /soc.dem. strana/“ (č. 16/1983, nečísl.) Obdobně je uveden i druhý rozhovor. Konkrétně z dalších témat se nejčastěji vyskytují: Česká próza a poezie začínajících i zavedených autorů; přeložená beletrie: literární kritika: recenze časopisů (např. Lázeňský host), podstata časopisů (teorie); kultura obecně: esej o povaze české kultury; happeningy; křesťanství; filozofie a dějiny filozofie); výtvarné umění (land art, body art); jóga; hudba: Jazzová sekce.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Asi po třetině původních příspěvků, překladů a převzatých textů (samizdat, exilové publikace).

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

V roce 1981 se součástí titulu stává po dobu 3. vydání příloha, či lépe řečeno samostatný titul vycházející uvnitř Možnosti – Hurá. V podtitulu jeho druhého vydání

je například uvedeno „chladná rána ortodoxním trampům.“ Pod texty – vyprávěními či texty trampských písní, jsou uvedeny pseudonymy jako „Shorty“ či „Foča“.

4.2.10.2. Období po 17.11.1989

4.2.10.2.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Možnost
2) Podtitul
-
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Josef Štogr; Praha; Neuvedeno; Josef Štogr
4) Náklad
-
5) Cena a financování
„Toto číslo Možnosti vychází za podpory necírkevního řádu REGULA PRAGENSIS“ (rok 1993, číslo nesignováno)
6) Periodicita / Roční počet vydání
4x ročně, někdy nepravidelně
7) Celkový počet vydání a doba vydávání
Vychází dosud; Vychází od r. 1993. Od podzimu2003 do roku 2006 přerušeno vydávání (důvod neuveden).
8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky
„*Možnost jako poznaná jistota / Před šestnácti lety vyzvala redakce časopisu Možnost redakci časopisu Ječmínek, aby zvážila možnost oslav milénia zmizení krále Ječmínka v ječmeni nedaleko Chropyně. Na tuto výzvu navázala korespondenční diskuse, která se snažila dobrat podstaty věci, a vlastně podstaty všech věcí. (...) Časopis Možnost se, na rozdíl od zmizení krále Ječmínka, zjevil v okamžiku přesně datovaném. Při nejlepší vůli tudíž nelze uvažovat o pomyslném miléniu, přesné dvacetiletí za to nesnese odklad, v tom je jeho přednost. Není to však na úkor inspirace? Není možnost oslavy krále Ječmínka víc než jistota oslavy Možnosti? Nehrozí Možnosti, že se oslavováním nechá spoutat okovy přízemních*

životních jistot? / (Text projevu nepředneseného při slavnostním shromáždění příznivců Možnosti v Praze 11.11.2000).“ (č. 73/2000, s.3)

„Původně prezentována jako ´domácí časopis´ , vydávána v 12 exemplářích – strojopisných kopiích s fotografiemi, grafikami, ale i s použitím různých materiálů, objektů apod. / Byla určena pouze na půjčování a tak přes malý náklad měla v různých obdobích cca 50 až 100 čtenářů. Od poloviny osmdesátých let vycházela v 24 exemplářích /rozepisována 2x/, obě opsané verze se od sebe mohou mírně lišit. Způsob půjčování se nezměnil, jen ke konci osmdesátých let byla starší čísla vždy 1x ročně prodávána v ´antikvariátu samizdatů´ za čtyři koruny kus (rozpočítané materiálové náklady na výrobu). Převážný většina exemplářů však při kolování postupně ´mizela´ z dohledu, není výjimkou, že kdosi vrátil Možnost po 5 letech a možná ji někdo vrátí nyní po 20 letech. Možnost nebyla rozšiřována mezi ´špičky´ ineditní literatury a disentu, kromě dvou osob výjimečně blízkých. / Do r.1989 šlo o 54 vydání časopisu, číslovaných roztodivně (půlčísla, jedenapůlčísla, dvojčísla, čísla s jinými názvy než Možnost, nečíslované nebo shodně číslované exempláře, přílohy neexistujících čísel atd.).k, poslední z nich nese číslo 56. Časopis měl formát přibližně 18,5 – 19 x 21 cm. Po r. 1990 vyšlo do tohoto čísla (včetně) 15 vydání, z toho jedno dvojčíslo. Časopis je po r. 1990 rozmnožován kopírkou v cca 35-45 kopiích, formát A4. Pro sběratele a bibliomany: Máte-li (i s tímto) 69 různých exemplářů, je vaše kolekce úplná.“ (č. 73/2000, s.3)

4.2.10.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát
A4, od č. 61/2006 20x22 cm
2) Rozsah
Zhruba 30 stran; od r. 2004 změna – až zhruba 50 stran.
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Elektronický psací stroj / počítačový tisk, xerox; Od r. 2004 sešito v papíru
4) Grafická úprava
Jednoduché bílé strany – obyčejný kancelářský papír potištěný textem v různém zlomu. Text bohatě doplňován drobnými ilustracemi a grafikami, byť jen velmi jednoduchými. Po znovuobnovení titulu a změně formátu v r. 2006
5) Titulní strana

Černobílá kopírovaná grafika, bez uvedení titulu. Od změny v r. 2004 hladší tvrdší papír přebalu, zůstává pouze černobílá grafika bez dalších údajů.

4.2.10.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Literární časopis volně svázaný s náboženskou tematikou.
2) Cílová skupina čtenářů
V podstatě neveřejný projekt pro užší okruh čtenářů.
3) Členění
Obsah; texty ve volném řazení; příloha
4) Autoři
Jména autorů zpravidla neuváděna, v případě otiskovaných beletristických dopisů pouze křestní jména. Texty: a) P. Jakubíček, J. Kolář, J. Kořán, M. Knížák, J.Lukeš, Z. Neubauer, P. Tichák, I. Wernisch b) A. Ginsberg, A Kaprow, O. Mandelštam, G. Marcel, C. Milosz, A.J. Toynbee ; Příloha různí autoři, např. Vladimír Pavlovič,
5) Žánrovost
dopisy, próza, poezie, úvahy, eseje, deníkové zápisky,
6) Témata
Jednotlivá čísla jsou tematicky i žánrově velmi různá. Některá čísla jsou čistě prozaická a poetická, některá jsou zaplněna drobnými slovníkovými útvary; dále beletristické dopisy na nejrůznější témata, především literární a filozofická, deníkové záznamy. Velmi často texty spojeny s náboženskou a křesťanskou tematikou, filozofické úvahy. Konkrétně: historické momenty českých zemí, biblické osobnosti, současná literární produkce, hlavní město Praha. Témata se volně opakují, chybí vztah k aktuálnímu dění.
7) Zastoupení původních / převzatých textů
Nelze jednoznačně určit, zastoupeny však jak původní, tak převzaté texty, především přednášky, dopisy.
8) Zvláštnosti stylu
Spolu s česky psaným textem v druhém sloupci anglický překlad.
9) Doprovodná knižní edice

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

4.2.10.2.4. Analýza transformace

Možnost si i v porevolučním období zachovává povahu neziskového periodika. Jde v podstatě o neveřejný projekt pro užší okruh spřátelených čtenářů, původně je titul ostatně prezentován jako „domácí časopis“. Co se grafické podoby týče, zaznamenává periodikum po roce 1989 několik dílčích proměn, žádnou z nich však nelze označit jako jednoznačný krok ke komercializaci periodiky. Chybí zde jakýkoli zřetelný pokus o proniknutí titulu do širšího čtenářského povědomí.

Intelektuálně zaměřený časopis však nabízí poměrně pestrou skladbu textů, vyznačujících se značnou obsahovou hloubkou. V titulu se objevují texty uznávaných zahraničních spisovatelů i původní příspěvky. Přes svoji charakteristiku „soukromého projektu“ se mu daří ctít jistou periodicitu i rozsah jednotlivých čísel. Přesto, že dle dostupných informací je Možnost sestavována většinou jediným člověkem, daří se titulu nést (po obsahové stránce) prvky profesionálního zpracování a redakční práce.

4.2.11. Prostor

4.2.11.1. Období před 17.11.1989

4.2.11.1.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Prostor
2) Podtitul.
Nezávislý časopis
3) Vydavatel, místo a čas vydání, kontaktní adresa, redakce
Aleš Lederer; Hradec králové, Šéfredaktor: Lomikar Drábek
4) Náklad
5) Cena a financování
Všechny výtisky zdarma.
6) Periodicita

1-4 krát ročně (v roce 1985 nevychází)

7) Celkový počet vydání

11 čísel

8) Redakční záznamy a poznámky

Hned v prvním čísle je vydavatelé vyzývají k nápomoci při šíření titulu: „*Každé číslo PROSTOR přečtěte pokud možno v nejkratší době a předejte co největšímu okruhu přátel a známých. Přátelé nechť udělají totéž. Časopis je určen pro širokou veřejnost*.“ (č.1/1982, nečísl). Na stejném místě pod tiráží je rovněž uvedeno: „*Články a příspěvky zveřejněné v časopise PROSTOR nemusí nutně vyjadřovat stanovisko redakce, proto za ně redakce nenese odpovědnost. Pouze příspěvky redakce jsou závazné.“* (Prostor 1/1982) nečísl)

V prvním čísle chybí úvodník, kde by vydavatelé ozřejmili své motivy k vydávání titulu. Do jisté míry jej však supluje hned první materiál uvedený v čísla, úvaha Pokus proti srsti. „*Publicistika je pro veřejnost. Proto musí být veřejná a především svobodná. V československých podmínkách je ovšem nutné dodat, že ne veškerá publicistika je pro veřejnost. Některé snahy a pokusy o svobodnou publicistiku zde narážely a stále narážejí na mnohé problémy a dá se říct i nepřekonatelné potíže*.“ (Prostor 1/1982, str. 3) A dále uvádí: „*Jako nastupující generace chceme říct své slovo na obranu svobody, humanity, pravdy – pojmů zásadních pro existenci člověka. Svůj názor vyslovujeme sice v atmosféře plné nejistot, avšak s plným porozuměním a zároveň obavami o budoucnost důstojného lidského života*.“ (Prostor 1/1982, str. 3). Další odkaz pak směřuje k titulu periodika: „*Prostor, který dnes tolik hledáme a který chápeme jako tužbu, jako konkrétní, historicky určený pocit, je třeba smysluplně vyplnit. Tento prostor bude naší ideou, která nás povede do zápasu o smysl života, do nepřetržitého procesu sebepoznávání. Naším úkolem bude zachovat vědomí o dnešním světě, o tomto věku a naší situaci, našich životech a celé generaci*.“ (Prostor 1/1982, str. 4)

4.2.11.1.2. Formální podoba periodika

1) Formát

A4 (1-5); A5 (od č.6)

2) Rozsah

48-190

3) Rozmnožovací a vazačská technika
cyklostyl (1-4); xerox (od č.5); sešito v papíru
4) Grafická úprava
Text je zřídka doplňován jednoduchými černobílými grafikami. V roce 1987 se do časopisu dostává i černobílá fotografie (viz Prostor 10/1987, nečísl)
5) Titulní strana
Stejný papír jako použit pro ostatní strany uvnitř periodiky. Velkým grafickým písmem uveden titul a číslo vydání, na psacím stroji heslovitě psaný obsah čísla.

4.2.11.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Politická a kulturní revue
2) Cílová skupina čtenářů
Širší čtenářská základna se zájem o kulturní a politické dění
3) Členění
Rubriky ve volné kombinaci, příklady rubrik: *Poznámky k událostem; Poznámky; Úvaha; Esej Reportáž; Náš rozhovor; Fejeton; Povídka; Ze zahraničního tisku; Anketa;Inzerce;Recenze;Dopisy,názory, polemiky; Literatura; Film; Ekologie; Sport.*
4) Autoři
Objevuje se široké spektrum autorů, vydavatelé se drží především editorského přístupu a vybírají z blíže neomezeného množství autorů, vztahujících se k aktuálním společenským a politickým trendům. Konkrétně se objevují: a) V.Benda, J.Boleslav, A.Fiala, J.Horváth, B.Hrabal, M.Kopecký, V.Kořán, P.Pithart, K.Samohrd, A.Tvrdym b) G.Anders, H.Arendt, P.Johnson, C.G.Jung, G.Orwell, R.Scruton, A.Toynbee.
5) Žánrovost
Eseje, komentáře, fejetony, recenze, kritiky, reportáže, rozhovory, anotace, glosy, polemiky.
6) Témata.
Titul pravidelně nabízí témata vztažená k aktuálnímu politickému dění, jde o domácí i mezinárodní události, ale také dlouhodobé perspektivy. Klíčová jsou politická témata: stav společnosti, vzdělání, výchova; reformy; Gorbačovovy reformy a perspektivy v Československu, Pražské jaro a důsledky; občanské iniciativy (Charta 77); hranice demokracie; řada témat z historie: střední Evropa, I.republika (T.G.Masaryk);

náboženství; rozhovory; ankety (především k politickým tématům jako vlast, emigrace,, ale také zábava, výchova); kultura: literatura; poezie, próza; statě o undergroundu a druhé kultuře; anotace samizdatových a exilových publikací; polemiky s oficiálním tiskem.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Převážně původní příspěvky; několik překladů; některé texty převzaty (samizdat)

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice.

Edice Prostor, od r.1987.

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.11.2. Období po 17.11.1989

4.2.11.2.1. Vydavatelské údaje

1) Titul
Prostor
2) Podtitul
Nezávislý časopis; společensko-kulturní revue
3) Vydavatel, místo vydání, kontaktní adresa, redakce
Prostor, soukromé nakladatelství a vydavatelství, od r. 1999: Sdružení pro vydávání revue Prostor; Praha; Sudoměřská 13, Praha 3, 13000, od r.1999: Politických vězňů 15, 11000 Praha 1 (od 1999); redaktor: Aleš Lederer, od č. 18/1991: řídí redakční kruh: Aleš Lederer, Rudolf Starý, Milan Hanuš, od č. 22/1992 výkonný redaktor: Milan Hanuš, od 23/1992. Od následujícího čísla 23/1992 šéfredaktor Rudolf Starý. 31/1996 redaktor: Milan Hanuš
4) Náklad
Neuvedeno
5) Cena a financování
25 Kčs, od č. 15/1991 cena 29, 90 kčs, od č. 22/1992 cena 39 kčs. V čísle 22/1992 několik graficky jednoduše provedených inzerátů, v úvodníků redakce uvádí: „Za nezištnou pomoc patří velký dík firmám: kancelářské stroje, LCS International, Fischer Reisen a OMEGA.“ (Prostor č. 22/ 1992, s.4). V čísle 31/1996 již cena 69 Kč, dále uvedeno: „Toto číslo vychází s podporou Harvardského dividendového investičního fondu, a.s., České televize a Českého rozhlasu. (Prostor 31/1996, nečísl). Od 2004 cena 139 kč, dvojčíslo 199 kč. Od č. 71 /2006 uvedena cena v digitální podobě 90 kč / 120 kč dvojčíslo; Od č. 77/2008 cena 160 kč, dvojčíslo 230, v digitální podobě 100 kč / 140 kč.
6) Periodicita
4 x ročně, od 2004 častá dvojčísla.
7) Celkový počet vydání a doba vydávání
82 čísel, titul je stále vydáván.
8) Redakční záznamy a poznámky
Jak je uvedeno v úvodníku, časopis se s prvním číslem roku 1990 dostává ke čtenářům ve všech krajích země prostřednictvím oficiální distribuce. (Prostor č.11,

rok 1990, s.2). Druhý porevoluční ročník autoři zahajují odkazem na vstup do nových podmínek na trhu: „*Loučili jsme se s neradostným konstatováním, že v příštím roce dojde pravděpodobně k zdražení časopisu na dvojnásobnou cenu. Tyto chmurné předpovědi se díky Bohu nenaplnily, takže věříme, že si tím uchováme přízeň co nejširšího okruhu čtenářů*.“ (Prostor, č.11 / 1990., s.2)

V prosinci roku 1994 vydavatelé bilancují v úvodníku prvních pět let porevoluční existence: „*Vážení čtenáři, otevíráte již dvacátý svazek revue Prostor (oficiálně jsme začali až číslem 11). Za oněch pět let se nám podařilo: 1) vycházet pravidelně každého čtvrt roku, 2) získat úctu a oblibu u čtenářů, 3) stabilizovat náklad, 4) zkvalitnit celkovou úroveň časopisu po obsahové i formální stránce, 5) nenaštvat žádného z čelných politiků, 6) ani jednou neobtěžovat Ministerstvo kultury s žádostí o podporu, 7) držet cenu v přijatelných mezích, 8) zkrachovat. Nepodařilo se nám: 1) získat zájem těch čtenářů, u nichž jsme ho předpokládali zejména, 2) mít dvakrát vyšší náklad, než je ve skutečnosti, 3) vytvořit síť předplatitelů, kteří by pokrývali alespoň osmdesát procent celkového počtu výtisků, jak je to běžné u podobných periodik na Západě, 4) udržet si trvalou přízeň bohatých sponzorů a mecenášů, 5) pořádně naštvat nějakého politika, 6) sehnat sekretářku, která by se starala o chod redakce od A do Zet, 7) získat finanční prostředky na celý příští ročník, 8) nezkrachovat*.“ (Prostor, č.30, 1994, s.4). Zároveň s tím oznamují s odkazem na finanční problémy přestávku s vydáváním, zamýšlenou v daný okamžik na půl či celý jeden ročník. (Prostor, č.30, 1994, s.4)

Číslo 31 se nakonec objevuje po více než jeden a půlleté přestávce. „*Ve hře je do určité míry narušená důvěra a přízeň čtenářů. O ty půjde především. Důležitým faktem je, že kromě grafické podoby se na tváři časopisu nic nezměnilo. Vše pozitivní z minulosti zůstalo v časopise zakonzervováno. Tradiční rubriky se nacházejí na svém místě. Časopis bude i nadále pěstovat esejistický styl psaní, snažit se čtenářům předkládat to, co pokládáme za nejdůležitější z myšlenkových proudů tohoto století, informovat o nejvýznamnějších jevech v kultuře a umění.*“ (Prostor 31, 1996, nečísl.). Na stejném místě autoři oznamují, že Prostor již nebude distribuován v klasické distribuční síti, ale pouze prostřednictvím knihkupectví.

V č.79/2006 uvádí šéfredaktor: „*Ukazuje se, že pro nekomerční kulturní časopisy typu revue PROSTOR je nejschůdnějším způsobem, jak přežít záplavu bulváru, vytvoření ostrova ´spřízněných volbou´ – vybudování dostatečně široké*

základny předplatitelů, kteří se tím zároveň stanou i soukromými podporovateli kultury.“

Č. 80 / 2008: „*Vedle už tradiční podpory Ministerstva kultury ČR, které pečuje o zachování i ostatních kulturních časopisů, jsme získali grant vypsaný Úřadem vlády ČR u příležitosti našeho předsednictví v Radě Evropské unie. Věříme, že polemické ladění tohoto rozšířeného čísla přispěje k oživení debaty na evropské téma*.“

4.2.11.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát
A5
2) Rozsah
Zhruba 180 až 230 stran; dvojčísla cca 320 stran
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Profesionální tisk, knižní vazba
4) Grafická úprava
Jednoduchá grafika, jednosloupcový zlom, některé materiály dvousloupcový, hustě zalomený text připomínající knižní zpracování, celkově odpovídá knižnímu a sborníkovému zpracování, texty zřídka doplňovány černobílými grafikami a fotografiemi
5) Titulní strana
Zalaminátovaný papír, graficky vyvedené jméno titulu v barevném rámečku, který se liší barvou v různých číslech, drobná grafika znázorňující tři prostorové osy a výčet jednotlivých rubrik; Od r. 1996 jiný papír a grafická úprava titulní strany. Zabarvení papíru mírně modifikováno v jednotlivých ročnících. Namísto výčtu rubrik figurují na titulní straně příjmení osobností, jimž jsou věnovány texty uvnitř vydání či jednotlivých autorů. Přetrvává jednoduchá grafika.

4.2.11.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Kulturně politická revue
2) Cílová skupina čtenářů
Určeno vzdělanějším čtenářům se zájmem o kulturu a veřejné dění.

3) Členění

Obsah; Rubriky: Názor; Poznámky a komentáře; Diskuse; Stati a úvahy; Myšlenkové proudy 20. století; Náš rozhovor; Fejeton; Anketa; Recenze; Dopisy, názory, Polemiky; Slovník politického myšlení; Povídka; Reportáž; Přednáška, Excerpta, Výročí

4) Autoři

Autoři se opakují, nejde však o klasický autorský časopis, titul i nadále stojí na různých textech autorů působících mimo redakci (čeští a zahraniční spisovatelé apod.) Konkrétně se vyskytují jména: a) L. Bass, H. Brejanoski, T. Formánek, M. Hanuš, A. Hromádková, R. Chlup, P. Chudožilov, M. Churaň, J. Jirásek, R. Joch, J. Jůn, S. Komárek, J. Kroutvor, A. Lederer, P. Lisý, E. P. Martin, Z. Mejzlíková, Ž. Neubauer, A. Novotný, J. Putík, J. Sirotek, R. Starý, J. Štern, O. Ulč, J. Vávra, R. Zaoral, P. Žáček,

b) A. Camus, V. Flusser, J. Locke, S. Schoen, R. Scruton.

5) Žánrovost

Úvaha, esej, rozhovor, fejeton, recenze, reportáž, anketa, poezie

6) Témata

Témata se průběžně prolínají a rozšiřují, funguje zde silná vazba na aktuální dění - aktuální společenské a politické proměny; objevuje se i řada historických témat: totalitní režimy, rok 1968 a další historické události československých dějin, různé myšlenkové směry filosofie, literatura, poezie, mezinárodní vztahy; Témata jsou spíše mezinárodního charakteru, v případě českých – domácích – témat, pravidelně doplňován jistý přesah na mezinárodní dění.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Převažují původní texty, v případě textů z oblasti filosofie a myšlenkových proudů 20. století časopis nezřídka využívá překladů zahraničních autorů.

8) Zvláštnosti stylu

9) Doprovodná knižní edice.

Vydavatelství Prostor.

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.11.2.4. Analýza transformace

Titul je zástupcem skupiny periodik, která prošla transformací pouze s mírnými vnitřními a strukturními změnami, přesto se dokázala v nových tržních podmínkách etablovat. Prakticky po celou porevoluční existenci titulu je jeho vydávání závislé na vnější podpoře třetích osob, sponzorských darech či grantech. Přesto se vydavatelům daří titul držet při životě bez známek komercializace. To se však projevuje i v poměrně příkrém nárůstu ceny. Revue se v tomto ohledu profiluje jako exkluzivní materiál zaměřený na poměrně úzkou skupinu čtenářů.

Komercializace Prostoru by zřejmě byla problematická už vzhledem k nastavení titulu jako náročnější politické revue. Je zde patrná snaha o zachování linie s předrevoluční érou, ale především snahy držet se konzervativního pojetí a vyhnout se aktuálním trendům v oblasti vydávání tištěných periodik. Titul jen minimálně klade důraz na obrazovou atraktivitu či práci s obrazovými materiály obecně, výhradním těžištěm jsou intelektuálně náročnější materiály a jistá formální strohost s tímto důrazem na text rovněž souvisí.

4.2.12. Revolver Revue

4.2.12.1. Období před 17.11.1989

4.2.12.1.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
l.Jednou nohou (č.1-4); Revolver Revue/Jednou nohou (č.5,6); Revolver Revue (od č.7); zkr.JN; RR/JN; RR; "Ererka"; "Revolverová revue"; "Revolver"
2) Podtitul.
Kulturní revue - tzv. "nezávislý" tiskový orgán (1, 2); Tzv. nezávislá kulturní revue (3-4); Nezávislé kulturní periodikum (6); Off ghetto magazine (7); Colorama - profesionální a nezávislý magazín (8); Femme fatale - nezávislý magazín (9); Nezávislý magazín (č.10-11);
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Vydavatel neuveden; 4.Praha (8-11); Kontaktní adresa Nachtasyl, Stumperg. 53-56, Wien 6 (9); SWEET JANE & nevadský plyn, Kontakt: Ivan Lamper, Rybalkova 27,

Praha 10, Jáchym Topol, Pod Klikovkou 9, Praha 5, Saša Vondra, Trojanova 1, Praha 2 (č.11); Mato, Saran-wrap, Tajemný EM (či pouze iniciály, č. 1-4); Mladý Muž Který Se Vyzná s redakční radou (5); S.W. a M.A. s redakční radou (č.6); SWEET JANE a nevadský plyn (RR makers) (č.7-10);

4) Náklad

Údaj z č. 12 a 13: 500 výtisků

5) Cena a financování

25 kčs

6) Periodicita / Roční počet vydání

2-3x ročně;

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

13 čísel, první vychází v roce 1985.

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky61

Č. 1/1985 uvozeno tiráží: nová revue, „tzv. 'nezávislý' tiskový orgán", "vychází extrémně nepravidelně“, „příspěvky jsou přebírány výhradně z kolujících samizdatů a přetiskovány bez vědomí autorů“. Reklamní slogan hlásá: „Čtěte JEDNOU NOHOU! ; č1 je dedikováno vězněnému Ivanu Jirousovi a uvozuje jej citát z románu Samuela Becketta: „Murphy by nikdy nebyl připustil, že je mu třeba bratří. Ale bylo mu jich třeba. V konfliktu mezi životem, od něhož se odvrátil, a životem, s nímž neměl žádnou zkušenost, leda zárodečnou, leda naději v něj, se nutně musel přimknout k tomu druhému.Přebírání textů z RR JN je možné pod podmínkou, že bude uveden pramen (a to i u překladu, pokud byl pořízen speciálně pro nás, respektive je-li takto označen) (č.6); Přebírání textů psaných přímo pro RR je možné pouze s uvedením pramene (č.7, 8);

4.2.12.1.2. Formální podoba periodika

1) Formát

6.A4; A5 (dotisky);

2) Rozsah

66-[400];

3) Rozmnožovací a vazačská technika

[61] Využívány též poznámky k jednotlivým číslům z archivu RR na www.Revolverrevue.cz

cyklostyl (částečně xerox, průklep, jehličková tiskárna); sešito v (polo)kartónu (1-9); brožováno (10, 11)
4) Grafická úprava
Převážně strojopisný text v mnoha variantních zlomech doplňují Černobílé ilustrace a fotografie. Vzhledem k povaze vydávaného titulu a omezeným možnostem je grafická úprava velmi nápaditá, působí až profesionálním dojmem
5) Titulní strana
Původně černobílá grafika, od č. 5/1986, kdy se zavádí nové jméno Revolver Revue kolorované fotografie; postupně a grafiky. Vždy uveden pouze název titulu a číslo vydání.

4.2.12.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Literárně-společenský časopis
2) Cílová skupina čtenářů
Potenciálně poměrně široká základna vzdělanějších čtenářů se zájmem především o kulturní dění, ale také aktuální společenské problémy
3) Členění
Obsah; bloky ve volné kombinaci (od č.6): Zahraniční autoři; Překlady; Čeští autoři; rr-interview; Články - recenze - úvahy - rr reports - dopisy čtenářů; Resumé; přílohy: Příběh Garáže (6), kalendáře, samolepky, plakáty, pytlíky.
4) Autoři
Někteří autoři se opakují, titul však využívá širokého okruhu autorů. Většinou plná jména, také pseudonymy, šifry; a)J.Beneš, E.Bondy, V.Brabenec, V.Havel, Z.Hejda, I.M.Jirous, M.Knížák, J.Kolář, V.Kremlička, J.Orten, F.Pánek, P.Placák, Jáchym Topol, Josef Topol, I.Wernisch; b) A.Achmatova, H.Arendt, S.Beckett, Ch.Bukowski, L.F.Céline, W.Gombrowicz, G.Greene, G.Konrád, H.Krall, E.Limonov, A.Marčenko, H.Miller, J.Novák, G.Orwell, H.Pinter, D.Savickij, P.Schneider, S.Sheppard, I.B.Singer, T.Waits, A.Warhol, P.Wilson.
5) Žánrovost
a)Próza, poezie, dramata, rozhlasové hry, eseje, články, recenze, kritiky, polemiky, reportáže, rozhovory, komentáře, glosy, písňové texty, čtenářské dopisy, anotace.
6) Opakující se témata.

Zpočátku především domácí témata a autoři, postupně se revue stále více otevírá zahraničním, především literárním autorům. Byť jde primárně o kulturní revue, časté jsou přímé či nepřímé komentáře, články, či pouhé zmínky reagující na aktuální politické dění.Česká beletrie a esejistika autorů, jež nemohou oficiálně publikovat, např.: V.Havel, J. Wernisch, I.M.Jirous, E.Bondy; tvorba začínajících autorů: J. Topol, A. Wágnerová, V. Kremlička; texty undergroundových skupin (především Plastic People of the Universe, Garáž); rozhovory s osobnostmi kulturní scény a politiky (A.Michnik, S.Devátý); literárněkritické eseje; statě o výtvarném umění a jeho moderních směrech, klíčových představitelích; kritiky a recenze samizdatové a exilové literatury; polemiky s oficiálním zpravodajstvím a oficiálními publikacemi; reportáže vč. zahraničních; články na různá v oficiálním tisku nediskutovaná témata: drogy, glasnosť, rasismus (antisemitismus, protiromské cítění), židovská problematika, lidská práva (Rumunsko, SSSR, ČSSR), rocková hudba, underground; překlady: próza (např. povídky Ch.Bukowského; P.Schneider); poezie (A.Achmatovová); dále též drama, literatura faktu, rozhovory se zahraničními osobnostmi kultury (např. T.Waitsem, L.Reedem, I.Ratušinskou, M.Laskym, Ch.Bukowskim).

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Asi třetina původních příspěvků; dvě třetiny (prvních) překladů (většinou z angličtiny, polštiny, ruštiny); některé texty převzaty (samizdat)

8) Zvláštnosti stylu

V několika textech použit hovorový jazyk, obecná čeština a slang; přímé výzvy čtenářům, vsuvky typu Profesionálové to mají rádi ve stylu Revolveru.

9) Doprovodná knižní edice

Souvislost: Edice Mozková mrtvice: od r.1984; RR editions (někdy také: Edice RR): od r.1987.

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

Předchůdce: Violit.

4.2.12.2. Období po 17.11.1989

4.2.12.2.1 Vydavatelské údaje

1) Titul

Revolver Revue

2) Podtitul

...stran pro literaturu a výtvarné umění; od r.2002: Časopis pro literaturu a výtvarné umění

3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce

Praha : Sdružení na podporu vydávání časopisů; od r. 2002: Společnost pro Revolver Revue; Praha; Jindřiška 5, Praha 1, 110 00; šéfredaktor: Jáchym Topol (od č.15/1991), Od č. 23/1993 šéfredaktorkou Terezie Pokorná.

4) Náklad

Dostupné údaje: č.14 v nákladu 10000, č.15.v nákladu 15000 od č.25 už jen 1500ks

5) Cena a financování

Od č. 14: 43 kčs, postupný nárůst až na 178 kč. v r. 2009; V r. 1994 pozn. o kritické finanční situaci, která hrozí zánikem revue – řeší ji mimořádná podpora Nadace Anny Fárové. Na internetových stránkách titulu uveden přehled 25 sponzorů z řad institucí a dalších 20 fyzických osob[62].

6) Periodicita / Roční počet vydání

3-6x ročně, od r.2005 pravidelně 4x ročně

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

Vychází dosud, po r.1989 celkem 67 vydání.

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

Č. 14/1990: ústup od drobné publicistiky, která se přesouvá do týdeníku Respekt, s RR v té době úzce spřízněného[63].

Další vydavatelské a redakční poznámky se v rámci pravidelných editorialů objevují jen zcela výjimečně a z mého pohledu nemají skutečnou vypovídající hodnotu. Klíčové momenty historie titulu, týkající se především rozšiřování aktivit vydavatelů, jsou k dohledání na internetových stránkách periodika.[64] Jde však spíše o faktografickou evidenci.

4.2.12.2.2. Formální podoba periodika

[62] Viz http://www.revolverrevue.cz/mecenasi
[63] Viz http://www.revolverrevue.cz/rr-c-14-1990
[64] http://www.revolverrevue.cz/historie

1) Formát

A4

2) Rozsah

Zhruba 100 – 380 stran

3) Rozmnožovací a vazačská technika

Profesionální tisk i vazba, sešito v kartonu

4) Grafická úprava

Již v prvním porevolučním čísle 14/1990 se objevují bohaté ilustrace – souvisí i se pozorností k časopisu k výtvarnému umění obecně. Stejné číslo např. 20 stránkový monografický blok o Pavlu Brázdovi, bohatě ilustrovaný reprodukcemi jeho děl. Podobné bloky se opakují.

5) Titulní strana

Prakticky od počátku velmi kreativní barevné titulní strany, zhruba od č. 25/1994 snaha o jednotnou podobu obálky v podobě jednoduššího zlomu s názvem titulu, drobnou grafikou uprostřed a výčtem obsahu po stranách, laminovaný barvotisk střídá přírodní kartón s ručně vlepovanou barevnou reprodukcí, která souvisí s obsahem svazku; od r.2001 opět volnější a záhy od 52/2003 a 65/2006 další inovace, zůstává však odklon od fotografické titulní strany, nadále staví na různém grafickém zpracování textu.

4.2.12.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Kulturní magazín

2) Cílová skupina čtenářů

vzdělanější čtenáři se zájmem o literaturu a umění

3) Členění

Obsah; rubriky se volně proměňují, základní: Čeští autoři; Překlady; Zahraniční autoři; rr-interview; Články - recenze - úvahy - rr reports - dopisy čtenářů; Resumé; bibliografie; přílohy; z dílen grafiků. V č. 58 např. couleur (soustřeďující kritiky, úvahy a glosy věnované aktuálním kulturním událostem a jevům).

4) Autoři – a) abecedně jména cz a sk autorů b) abecedně zahraniční

Revue využívá svých kmenových autorů, klíčovým pro její chod jsou však převzaté materiály, především literární, z domácí i zahraniční tvorby. Mezi opakující se autory patří např.: a)
J. Balabán, V. Binar, P. Borkovec, T. Brídl, J. Cieslar, M. Červenka, M. Doležal, A. Drda, V. Fischerová, J. Formánek, T. Glanc, V. Gruša, M. Hála, I. Chvatík, L. Jasanský, I. M. Jirous, V. Karlík, E. Kriseová, R. Krumphanzl, M. Krupa, F. Kudelová, I. Lamper, I. Lutterer, B. Mazáčová, S. Machonin, V. Nárožník, P. Onufer, J. Pelán, M. Pitlach, R. Pitrass, V. Pivovarov, P. Placák, J. Poláček, T. Pokorná, Z. Primus, M. Ryšavý, R. Silverio, A. Stankovič, L. Šlezarová, K. Štindl, O. Štindl, M. Špirit, J. Šťourač, P. Šustrová, Z. Vašíček, J. Vohryzek, P. Vosáhlo, J. Zemina
b) H. Arendtová, I. Baabel, Y. Bonnefoy, C. Brooks, R. Carver, G. Catelli, V. Flusser, J. Rudnicky, K. Jaspers, W. Kayser, A. Kröper, W. Kuczok, I. Malijevský, G. Xing-jiang, V. Sorokin, E. Steiger,
5) Žánrovost,
Próza; poezie; rozhovory; glosy; kritika; komentáře; obrazové matreriály;
6) Témata
Postupně mizí pozornost k aktuálnímu společenskému a politickému dění. Témata se volně opakují a prolínají, platí zde úzké sepjetí s literaturou a aktuální knižní produkcí. Čísla jsou pravidelně polytematická, často však se však věnují jednomu tématu zevrubněji v několika materiálech. Především literární témata se opakují, konkrétně se objevuje: současná česká a světová próza; trendy v umění, především současná grafika, malba; biografické studie – především týkající se významných spisovatelů, ale také výtvarníků; prvotiny – próza i poezie – začínajících českých autorů; Charta 77; Stb; Válečná literatura, 2. světová válka; antikváři a antikvariáty; kulturní revoluce v Číně, čínská literatura a Čína v širších souvislostech, současná ruská literatura; filozofie a filozofická literatura; skauting a junák v Československu a České republice; Kuba a kubánská disidentská próza; ankety věnující se aktuálním trendům v literatuře a umění
Literární kritika: od r. 1995 součástí titulu Kritická příloha Revolver Revue – končí 30. číslem v r. 2004
7) Zastoupení původních / převzatých textů
Převažují převzaté, především literární texty.
8) Zvláštnosti stylu
-

9) Doprovodná knižní edice
Edice Revolver Revue
10) Průběžné odkazy na jiná periodika
V listopadu zakládá Revolver Revue spolu se samizdatovým časopisem Sport Nezávislé tiskové středisko (NTS), které mj. vydává Informační servis, posléze týdeník Respekt a také Revolver Revui (tu do roku 1993).

4.2.12.2.4. Analýza transformace

Revolver Revue lze bezpochyby označovat za příklad úspěšné transformace původně samizdatového titulu. Titul se již před rokem 1989 vyznačoval značnou profesionalitou, tematickou šíří i nápaditostí v grafickém zpracování. Toto po roce 1989 dále rozvíjí a bez viditelných problémů či radikálních změn vynucených potřebou komercializace přechází na komerční povahu fungování. Nedochází přitom k výrazné simplifikaci obsahů ani bulvarizaci formální podoby titulu.

Přes své jednoznačné zaměření na soudobou literaturu si Revolver Revue zachovává i jistý tematický přesah a nadhled. Ačkoli mu chybí přímý vztah k aktuálnímu dění, reflexe soudobých trendů v kultuře jej v jistém smyslu nahrazuje.

4.2.13. Sklepník

4.2.13.1. Období do 17.11.1989

4.2.13.1.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Sklepník
2) Podtitul
Neuvedeno
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Pavel Frait; Východní Čechy; Neuvedeno; Pavel Frait
4) Náklad

Neuvedeno

5) Cena a financování

Neuvedeno

6) Periodicita / Roční počet vydání

6x ročně (nepravidelně po 1-2 měsících)

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

První číslo vychází v dubnu 1988. Celkem 11 výtisků.

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

Za obálkou vložen bílý papír s poznámkou „*Používejte k podložení hůře čitelných stran*“. (č.1/1989).

4.2.13.1.2. Formální podoba periodika

1) Formát

A4

2) Rozsah

120-140 stran

3) Rozmnožovací a vazačská technika

Průklep

4) Grafická úprava

Čistý text v klasickém zlomu z psacího stroje, papír popsán pouze jednostranně; postupně Použity jednoduché černobílé grafiky a černobílé fotografie (nekvalitní přetisk).

5) Titulní strana

Jednoduchý papír tvrdší než vnitřní strany s uvedeným titulem periodika (psáno na psacím stroji); celkově minimální grafická úprava.

4.2.13.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Kulturní revue

2) Cílová skupina čtenářů

K režimu kritičtí čtenáři se zájmem o aktuální politické a společenské dění, ale také literaturu a umění.

3) Členění

Obsah; stálé rubriky: K současnosti; Próza; Poezie; Rozhovor; Historie; Hudba; Divadlo;

Film; A jiné

4) Autoři

Nejde o autorský časopis, objevují se texty různých autorů v blíže nespecifikovaném vztahu k redakci. Častěji zastoupeni např. a) V.Benda, V. Havel, L. Hejdánek, M. Rudolf, J. Šabata.

5) Žánrovost

Próza, poezie, rozhovory, eseje, komentáře

6) Témata

Často se opakující témata: literatura, historie, Charta 77; dále: Další próza, Poesie, Rozhovor s literárními osobnostmi, Historie, Hudba, Divadlo. Téměř výhradně domácí témata; Vztah vůči politickému dění v podobě vymezování se vůči němu, především prostřednictvím podpory iniciativ jako Charta 77: V úvodní sekci časopisu „K současnosti“ uveden např. materiál „3. fórum Charty 77“ jak píše redakce: „*požádali jsme tři signatáře Charty 77, Ladislava Hejdánka, Jaromíra Šabatu a Václava Bendu, aby se vyjádřili písemně k tématu Fóra: -Možnosti zlepšení politické situace resp. Možnosti překonání politického systému a jakou roli v tom může či nemůže sehrát Charta 77 a další nezávislá hnutí-. Očekáváme, že publikované články vzbudí pozornost a že se k nim vyjádří další chartisté – písemně či ústně. (F. Stárek a P. Uhl)*.“ (č.1/1988). Snaha o objektivní analýzu aktuálního dění v širším než pouze politickém kontextu: např. k ekologii, chovu hospodářských zvířat.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Původní příspěvky i převzaté materiály ze samizdatu a exilu.

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.13.2. Období po 17.11.1989

4.2.13.2.1. Vydavatelské údaje

1) Titul
Sklepník
2) Podtitul
kulturně-politická revue
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Pavel Frait; Hořice v Podkrkonoší; Žerotínova 1553, Hořice v Podkrkonoší 508 01; šéfredaktor: Pavel Frait
4) Náklad
2000 výtisků, od č. 3 pouze 200 výtisků
5) Cena a financování
27 kčs; Ve druhém čísle na zadní straně obálky jednoduchá reklama. V čísle 2/92 – „toto číslo vyšlo díky finanční pomoci Miloše Müllera“ (stejně jako 1/93). V čísle 3/92 – „díky finanční pomoci Okresního úřadu v Jičíně“. Do 1/91 20kčs, pak hned 30 kčs a dále od r.1993 30 kč.
6) Periodicita / Roční počet vydání
V r. 1990 3 čísla;
7) Celkový počet vydání a doba vydávání
Poslední dostupné vydání je 1/94
8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky
V úvodu č.1/1990: je „*Místo předmluvy: Časopis jako hra a výzva /*
Milí přátelé, / Když jste před téměř dvěma lety pojali úmysl vydávat vlastní časopis, mnohý z nás si pomyslel, že je to pokus jak se vyvázat z nudných návyků a fádní každodennosti života na českém maloměstě. Bystřejší po prvním čísle zjistili, že vaše revue vůbec není pouhou obranou a dokonce ne jen -. Vzhledem k počtu výtisků – pitoreskním informačním kanálem, nýbrž zdařilým uchopením života v jeho plnosti a mnohoznačnosti, čili HROU. V té době jste se, mládenci, vrátili k hrám svého dětství neopouštěje však zodpovědnost dospělých, která k vaší hře pojí VÝZVU. Výzvu jako výraz pokusu o překonání vlastních vžitých představ a přejatých názorů, v tomto případě překonání hranic undergroundu a jeho ´tajných věd´. / Šťastným spojením hry a výzvy se číslo od čísla lepšila kultura jazyka, myšlenková úroveň příspěvků a tříbil vkus při výběru materiálů. Výhružně Ti, milý Pavle, klapal psací stroj v žáru

letního podvečera za zavřeným oknem, aby Tě nebylo slyšet, lehký byl běh vašich myšlenek, vážení přispěvatelé, píšící skryti pseudonymy a značkami...

Doba pokročila a vy čelíte mnohem závažnější výzvě, neboť vězte, že tištěné slovo žije vlastním životem, nezávisle na svém původci. V této době vzedmutých vášní a prudkých formulací mi nezbývá, než vám všem popřát trpělivosti v cestě za vyjádřením, odvahu k smělému uchopení tématu a myšlenkovou svěžest, čili dostatek vůle ke hře.

A čtenářstvu, aby vám a ni chlup neodpustilo. / V úctě váš dříve Dušan Pátečník, nyní Jiří Bičiště ml.“ (č.1/1990, str. 3)

V čísle 3/90 vychází vzkaz čtenářům: „V*ážení přátelé, máte v rukou poslední číslo letošního, prvního oficiálního ročníku revue Sklepník. Zřejmě již víte, jaké problémy nastaly ve vydavatelské činnosti a tisku / zdražení papíru apod./. Z těchto důvodů jsme i my nuceni změnit tvář našeho časopisu, počínaje již tímto číslem, které se nám nakonec přece jen podařilo vytisknout, byť se značným zpožděním a úpravou obsahu. / Jak dál? Při rozpadávající se distribuční síti, přesyceném knižním trhu, zhoršením finančních podmínek a tím i zmenšeném /někdy až nulovém/ zájmu o kulturu vůbec, jsme museli snížit také náklad a je dosti možné, že další číslo budeme nuceni již tisknout na xeroxu, aby cena zůstala pro Vás přijatelná. V tomto ohledu není naše situace zatím příliš jasná. / Celoroční předplatné proto zavádět nebudeme. Chcete-li si zajistit další číslo /a nám finance, potřebné k vydání/, stačí nám zaslat složenkou 30 Kčs + poštovné a do zprávy pro příjemce vyznačit 1/91. / Děkujeme za vaše dopisy, připomínky i příspěvky a těšíme se na další. Doufáme, že nám i nadále zachováte svou přízeň, pozornost i trpělivost. / Redakce*“

4.2.13.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát

Již od prvního vydání změna velikosti na A5, od č. 3/1990 zmenšen rozměr o zhruba 1cm na obou stranách

2) Rozsah

Zhruba 70 – 100 stran.

3) Rozmnožovací a vazačská technika

Profesionální tisk, sešito v papíru; xerox

4) Grafická úprava

Oboustranný tisk, kvalitnější papír, profesionálnější grafická úprava včetně občasné grafiky a fotografie

5) Titulní strana

Velmi jednoduchá grafika s názvem titulu, seznamem rubrik a údaji o čísle a roce daného vydání, liší se pouze barva použitého písma.

4.2.13.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

kulturně-politická revue

2) Cílová skupina čtenářů

Náročnější čtenáři se zájmem o aktuální dění, osud předlistopadových občansko-právních aktivit, ale také výrazným zájmem na kulturu.

3) Členění

Obsah; zůstává předrevoluční členění: K současnosti – próza – poesie – rozhovor – historie – a jiné. Zvláštní nová sekce: křesťanství.

4) Autoři

Řada jmen se opakuje, nejde však o klasický autorský časopis. a) K. Bartoš, M. Bělík, J. Bičiště, J. Brožek, T. Mazal, J. Moravčík, I. Némethová, M. Rudolf, J. Vacek

5) Žánrovost

Próza, poesie, rozhovory, eseje, články, recenze, úvahy

6) Témata

Témata se opakují, převládají domácí témata především z kulturního a společenského života; Próza a poezie variující na různá témata; úvahy, články a eseje vázající se k historii Československa i dalším historickým událostem a obdobím, k historii obecněji: např. Poznámky k sovětskému vývoji 1917 – 1920; křesťanství, Články reagující na listopadový politický převrat; vztah k aktuálnímu dění není příliš patrný.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Převládají původní materiály, výjimečně zastoupeny překlady (většinou z angličtiny)

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.13.2.4. Analýza transformace

Sklepník je zástupcem titulů, které se ihned po roce 1989 pokusili o přechod ke komerční bázi fungování. První číslo roku 1989 vychází ve vysokém nákladu 2000 výtisků, již velmi brzy se v porevoluční historii časopisu objevuje reklama. Ta se však co do množství nerozšiřuje a jak uvádějí vydavatelé, časopis začíná velmi brzy trpět finančními problémy, což jej mimo jiné dovádí k řadě grafických úprav a tiskových zjednodušení. Je však důležité zjištění, že tento tlak finanční udržitelnosti projektu prakticky nijak nezasahuje do obsahu titulu. Ten zůstává v prakticky nezměněné struktuře, v jaké vycházel před rokem 1989, vydavatelé se buď vědomě bránily hlubším obsahovým změnám ve snaze o udržení poměrně vysoké intelektuální kvality periodiky, či jen chyběl smysluplný koncept, který by dosavadní a finančně nerentabilní provoz nahradil. Porevoluční vývoj titulu lze označit z provozního hlediska a transformace za neúspěšný, titul končí v roce 1994 bez výraznější snahy o jeho záchranu.

4.2.14. Strážná věž

4.2.14.1. Období před 17.11.1989

4.2.14.1.1. Vydavatelské údaje

1) Titul
Strážná věž
2) Podtitul.
Hlásající Jehovovo království
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Svědci Jehovovi – Watch Tower Bible And Tract Society Of Pennsylvania; Rakousko, 117 Adams Street, Brooklyn N.Y. 11201, U.S.A., od r. 1980 uváděna pouze rakouská

pobočka – Wachtturm Bibel – Und Traktat-Gesellschaft A – 1130 Wien, Gallgasse 44.

4) Náklad

Neuvedeno

5) Cena a financování

Neuvedeno

6) Periodicita

1 x měsíčně, 1x za 2 týdny

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

Neznámo, nejméně 200[65], Vychází od roku 1978

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

„STRÁŽNÁ VĚŽ každému umožňuje, aby se podíval do velké dálky a oznámil druhým, co viděl. Stejně tak tento časopis, vydávaný svědky Jehovovými, pomáhá čtenáři, aby spatřil, co přináší budoucnost. Od doby, co se v roce 1879 začalo s jejím vydáváním, přidržuje se „Strážná věž“ pevně Božího slova jako autority. Zachovává si svou čistotu, protože se nezaplétá do žádné politiky. Poukazuje na biblická proroctví a ukazuje, že Ježíš Kristus je Božím prostředníkem k obnovení míru a souladu na této planetě. Připomíná, že tento Boží Syn osvobodí na základě své prolité krve lidstvo od hříchu a smrti, aby se pak mohlo radovat z věčného života ve štěstí na rajské zemi. Vzhledem k tomu, že Jehova Bůh uskuteční brzy všechny tyto věci prostřednictvím svého království v rukou Ježíše Krista, „Strážná věž“ oznamuje, že toto království je jedinou skutečnou nadějí lidstva.“ (opakující se úvodní motto. Např. č.1/1980)

Obdobně pak např. : „*ÚČELEM STRÁŽNÉ VĚŽE je vyvyšovat Jehovu Boha jako svrchovaného vládce vesmíru. „Strážná věž“ sleduje světové události, které jsou splňováním biblických proroctví a utěšuje všechny národy dobrým poselstvím, že Boží království brzy zničí všechny ty, kteří utlačují druhé, a změní tuto Zemi v ráj. Posiluje víru v krále Ježíše Krista, který již panuje a jehož prolitá krev otevírá lidstvu cestu k věčnému životu. „Strážná věž“, kterou vydávají svědkové Jehovovi od roku 1879, je apolitická. Přidržuje se Bible jako své autority.“ (*č.12/1983)

4.2.14.1.2. Formální podoba

[65] Posset, J. 1991

1) Formát
A5, A6 (fotoreprodukce)
2) Rozsah
19-40
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Profesionální tisk, kopie - cyklostyl; ofset; průklep; fotoreprodukce; sešito v papíru; sešit; volné listy
4) Grafická úprava
Černobílé ilustrační grafiky, černobílé fotografie, jednosloupcový zlom, v podstatě profesionální tisk – jde o reprint v zahraničí vydávaného titulu. Od č. 1/1989 drobná změna grafické úpravy, namísto jednosloupcového dvousloupcový zlom, využití různých fontů písma či například šedého podbarvení titulků.
5) Titulní strana
Černobílá jednoduchá kresba pokrývající celou plochu titulní strany spolu se jménem titulu spolu s titulkem se vždy vztahuje k hlavnímu tématu daného čísla.

4.2.14.1.3. Obsahová charakteristika

1) Základní obsahové vymezení
Časopis sekty Svědci Jehovovi
2) Cílová skupina čtenářů
Příslušníci náboženské sekty Svědci Jehovovi či její potenciální příslušníci
3) Členění
Obsah, volně řazené texty
4) Autoři
Autoři neuvedeni
5) Žánrovost
Články, polemiky, citáty z Bible a dalších náboženských textů, proroctví a poselství, historické články
6) Opakující se témata.
Výklad Bible, Jehova, Ježíš Kristus, biblické citáty s interpretací, modlitby, zprávy o sektě Svědci Jehovovi z celého světa, návody a rady pro společné studium Bible,

společenské problémy a jejich řešení, fenomény doby, otázky k náboženským textům.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Protože všechny biblické citáty pocházejí z anglického překladu Bible, naskýtá se domněnka, že jde vlastně o překlad amerického časopisu Watch Tower.[66]

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

Sesterské periodikum Naše služba království

4.2.14.2. Období po 17.11.1989

4.2.14.2.1. Vydavatelské údaje

1) Titul

Strážná věž

2) Podtitul.

Hlásající Jehovovo království

3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce

Wachtturm Bibel – Und Traktat-Gesellschaft A – 1130 Wien, Gallgasse 44., dále většinou uváděna Watch Tower Bible And Tract Society Of Pennsylvania. Neuváděna kontaktní adresa ani redakce v ČR, pouze odkazy na místní spolky Svědků Jehovových.

4) Náklad

Neuvedeno

5) Cena a financování

Neuvedeno

6) Periodicita

1-2 x měsíčně (vyšší periodicita od r.1991)

[66] Posset, J, 1991

7) Celkový počet vydání a doba vydávání
Vychází dosud
8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky
Shodné uvození jako před r.1989: „*ÚČELEM STRÁŽNÉ VĚŽE je vyvyšovat Jehovu Boha jako svrchovaného vládce vesmíru. „Strážná věž“ sleduje světové události, které jsou splňováním biblických proroctví,k a utěšuje všechny národy dobrým poselstvím, že Boží království brzy zničí všechny ty, kteří utlačují druhé, a změní tuto Zemi v ráj. Posiluje víru v krále Ježíše Krista, který již panuje a jehož prolitá krev otevírá lidstvu cestu k věčnému životu. „Strážná věž“, kterou vydávají svědkové Jehovovi od roku 1879, je apolitická. Přidržuje se Bible jako své autority.“ (např.* č.1/1999)

4.2.14.2.2. Formální podoba

1) Formát
A5; od č.1/1992 18x23
2) Rozsah
Zhruba 20-40
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Profesionální tisk
4) Grafická úprava
V Průběhu r.1990 drobné změny v grafické podobě, poté dále obdobná grafika jako před r. 1989. Od r. 1991, a především v průběhu r. 1982 přibývají fotografie a barevné grafické prvky, postupně sílí tendence k vizualizaci obsahu. Titul využívá dvousloupcového zlomu, text podbarven často jednolitými barevnými plochami, využití netradičního zlomu.
5) Titulní strana
Původně obdobná podobna jako před r. 1989, v průběhu r. 1990 drobné úpravy. Od r. 1992 barevná fotografie na obálce. Zachován vztah k hlavnímu tématu daného vydání.

4.2.14.2.3. Obsahová charakteristika

1) Základní obsahové vymezení

Časopis sekty Svědci Jehovovi

2) Cílová skupina čtenářů

Příslušníci náboženské sekty Svědci Jehovovi či její potenciální příslušníci

3) Členění

Obsah, volně řazené texty

4) Autoři

Autoři neuvedeni

5) Žánrovost

Články, polemiky, citáty z Bible a dalších náboženských textů, proroctví a poselství, historické články

6) Opakující se témata.

Témata totožná s obdobím před r. 1989. Chybí jakákoli vazba na aktuální politické dění. Výklad Bible, Jehova, Ježíš Kristus, biblické citáty s interpretací, modlitby, zprávy o sektě Svědci Jehovovi z celého světa, návody a rady pro společné studium Bible, společenské problémy a jejich řešení, fenomény doby, otázky k náboženským textům.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Protože všechny biblické citáty pocházejí z anglického překladu Bible, naskýtá se domněnka, že jde vlastně o překlad amerického časopisu Watch Tower.[67]

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

Sesterské periodikum Naše služba království

4.2.14.2.4. Analýza transformace

Titul je již od počátku vydáván jako překlad celosvětově vydávaného bulletinu náboženské sekty Svědci Jehovovi. Jde o českou odnož, dováženou před rokem 1989 již vytištěnou z Rakouska, teprve na území Československa docházelo

[67] Posset, J, 1991

k dalšímu rozmnožování a přepisům. Stejný princip, pouze bez tohoto ilegálního dovozu a přepisu, ctí periodikum i po roce 1989.

S postupem času lze sledovat výrazné tendence k vizualizaci obsahu. Děje se tak přitom velmi krátce po listopadu 1989. Je však obtížné posuzovat, nakolik produkce titulu byla ovlivňována měnícími se poměry na českém mediálním trhu, či snahami samotných zahraničních vydavatelů. Povaha titulu zůstává po celou dobu vydávání ryze nekomerční, což úzce souvisí s jeho zaměřením.

4.2.15. Střední Evropa

4.2.15.1. Období před 17.11.1989

4.2.15.1.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Střední Evropa
2) Podtitul
Sborník na dané téma (č.1)
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Rudolf Kučera, Praha (uvedeno v č.1-4,č.7-11);
4) Náklad
Neuvedeno
5) Cena a financování
Neuvedeno
6) Periodicita / Roční počet vydání
1-3x ročně;
7) Celkový počet vydání a doba vydávání
Od r. 1984, celkem 13 vydání
8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky
„*Taková je předběžná topografie terénu, kterému se hodlá věnovat sborník, jehož první část otevíráte. Jak naznačeno, nespatřujeme Střední Evropu v žádných rigorózních hranicích. (...) Nemáme na počátku k dispozici žádnou syntetizující ideu*

Střední Evropy – sborník se uchýlí nejprve k definici výčtem: cítí se být platformou nejrůznějších, třeba protichůdných pojetí, na nichž by mohlo být založeno kvalifikovanější uchopení celého fenoménu. Neomezuje se žánrově, přijímá aktuální komentáře i odborné, faktograficky založené expertízy, budující studium tématu. A nakonec: omlouváme se tímto, že sborník nezůstává samozásobitelem, že se neptá a drancuje „bez svolení autorů" co mu přijde k tématu pod ruku – včetně textů zahraničních či tuzemských oficiálních. Má pro tento široký záběr omluvu v samotné podstatě jevu, který se rozhodl zkoumat: Střední Evropa je přece také integrálem tisíců polarizujících fazet." (č. 1/1984)

4.2.15.1.2. Formální podoba periodika

1) Formát
A4
2) Rozsah
76-206 stran
3) Rozmnožovací a vazačská technika
průklep; xerox (od č.10); sešito v polopevných deskách
4) Grafická úprava
Jednoduchý strojopisný test v jednosloupcovém zlomu, listy jednostranně popsány, postupně – byť zcela zřídka – jednoduché černobílé grafiky a fotografie na samostatných listech.
5) Titulní strana
Titulní strana bez označení – sešito v polopevných deskách bez označení – pouze na vnitřním přebalu jednoduše uvozený titul a číslo vydání s domicilem.

4.2.15.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Časopis pro dějiny a kulturu střední Evropy
2) Cílová skupina čtenářů
Náročnější čtenáři se zájmem o historii a politiku.
3) Členění

Obsah; Rubriky nemají pevnou strukturu, proměňují se. Úvodní poznámka; Recenze, komentáře, glosy; diskuse, polemiky; Rozhovor; Dokumenty; Reakce; Příloha; dále texty ve volné kombinaci

4) Autoři

Nejde o autorský časopis, autoři různí – souvislost s tematickou zaměřeností jednotlivých čísel. Plná jména, výjimečně pseudonymy, postupně stále méně šifer (Andreas, Slawkenbergius aj.); a) V.Bělohradský, V.Benda, J.Budaj, L.Feierabend, Z.Hejda, J.Hradec, J. Chalupecký, L.Jedlička, R.Malý, Z.Neubauer, P.Pithart, P.Rezek, J.Vrána; b)T.G.Ash, N.Djordjevic, F.Fejtö, A.Glucksmann, P.Heumos, Gy.Konrád, L.Kolakowski, A.Michnik, Cz.Milosz, R.Scruton, A.Wandruszka, G.Wilflinger.

5) Žánrovost

Eseje, studie, pojednání, komentáře, polemiky, recenze, kritiky, dokumenty, rozhovory, ukázky z literatury

6) Témata

Čísla pravidelně tematicky zaměřená; témata reflektují aktuální politické a společenské dění, jde především o širší a historické souvislosti. Převažují domácí témata nad zahraničními. české dějiny 20.stol.; místo Čechů v Evropě; sudetoněmecké otázky a česko-německé vztahy; úloha ostatních středoevropských národů v Evropě; Charta77; Solidarita v Polsku; menšiny v Československu; portréty zapomenutých osobností českých dějin; dějiny Habsburků***;*** židovská problematika: dějiny, kultura, role Židů pro duchovní klima střední Evropy, stav kulturních památek v Československu; politika: Gorbačov a reformy v Sovětském svazu; recenze oficiálně vydávaných a zahraničních knih k danému tématu čísla; informace o zahraničních akcích na téma střední Evropa; náboženství (také petice o církevních svobodách): katolická církev; Jan Hus

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Asi polovina původních příspěvků a polovina textů převzatých ze samizdatových a exilových publikací i překladů.

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

Knihovna Střední Evropy (K/S/E): od r.1987

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

Sesterský časopis, přebírající obsah titulu Střední Evropa a doplňující jej o regionální témata: Střední Evropa (brněnská verse, vychází do r.1989)

4.2.15.2. Období po 17.11.1989

4.2.15.2.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Střední Evropa
2) Podtitul
Revue pro středoevropskou kulturu a politiku
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Institut pro středoevropskou kulturu a politiku; Praha; Vyšehradská 2, 128 00 Praha 2; Šéfredaktor: Rudolf Kučera.
4) Náklad
neuvedeno
5) Cena a financování
30 kčs, 33 kčs (od. Č. 24/1992) „*Vychází s podporou Central and East European Publishing Project (Oxford) Union Paneuropéenne Internationale a Českého literárního fondu (č.24/1992).* 42 kčs (od 42/1992). *Vychází s podporou Ministerstva kultury ČR“ (č.30/1993). 47 kč (od č. 36/1994), 60 kč (od č. 66/1997), 70 kč (od č.76/1998); „Vychází s podporou: Ministerstva kultury ČR, Evropského společenství Fund for Central and East European book projects a Zürich pojišťovny v ČR, Nadace Český literární fond.“ (např. č. 84/1998); 80 kč (od č.86/1999), 96 kč (od 96/2000), 106 kč. (od č. 106/2001), 95 kč. (od 111/2002)*
6) Periodicita / Roční počet vydání
4x ročně, od r. 1992 6 x ročně, od 1993 10 x ročně.
7) Celkový počet vydání a doba vydávání
Vychází dosud
8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky
„*Vážení čtenáři, dostáváte do rukou poprvé legálně vydané číslo revue Střední Evropa. Založili jsme tuto revui před šesti lety a vydávali ji v samizdatu za podmínek, o nichž jste již dnes informování. Vydali jsme třináct čísel a toto číslo jsme měli*

připraveno k vydání na konci listopadu minulého roku. Události po 17. listopadu radikálně změnily podmínky pro naši práci, avšak, jak jsme zjistili, na obsahu čísla jsme nemuseli nic měnit. Zčásti je to dáno tím, že jsme v minulých letech psali stejně otevřeně, jako chceme psát i dnes." (...) *O co nám, naší revui, šlo a jde? Chceme zkoumat z nejrůznějších pohledů středoevropskou kulturu a politiku a vytvářet podmínky pro vznik nového středoevropského vědomí a tím nového evropanství vůbec. Chceme, milí čtenáři, spolu s vámi usilovat o nové demokratické středoevropanství, tj. o demokratičnost, která nezůstane stát u hranic vlastního národa nebo vlastního státu.*" (č.14/1990)

„*Třicátým číslem časopis Střední Evropa mění jednak svůj vnější vzhled, jednak periodicitu. (...) Náplň Střední Evropy se nezmění: chceme se i nadále věnovat středoevropským historickým, politickým a kulturním otázkám a publikované texty, které se týkají přechodu od komunistického systému a problémů evropského sjednocení.*" (č. 30/1993)

*„Revue prošla mnoha protivenstvími a to nejen ze strany tehdejší StB, která ji registrovala jako ostře protisocialistické a protirežimní periodikum. Nebyla po chuti ani opozičním skupinám tzv. reformních komunistů, osmašedesátníků, kteří se na ni snažili přilepit nejrůznější pejorativní nálepky a tak se vypořádat s něčí, čemu absolutně nerozuměli. Nikdy jsme s nimi nepolemizovali, protože jsme je pokládali za jevy minulostní. Naše snahy o formulaci nového českého evropanství nebyla ovšem akceptována ani ze strany těch lidí, kteří spatřovali vrchol českých dějin v „národním" československém státě." (*36/1994)

4.2.15.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát
16 x 25 cm, od č. 30/1990 16x22 cm, od č. 110/2002 A5
2) Rozsah
Cca 150 – 270 stran
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Profesionální vazba a tisk
4) Grafická úprava
Jednoduchá grafická úprava bez využití vizuálních prvků, jedno či dvousloupcový zlom textu (od r.1993 výhradně jednosloupcovém).

5) Titulní strana
Jednoduchá černobílá obálka se jménem titulu a stručným výčtem autorů daného čísla. Od č. 30/1990 obálka vždy v jiném barevném provedení – namísto dosavadní bílé střídání výrazných barev. Další úprava od č. 110/2002 – pouze jiné grafické prvky, obálka nyní pouze šedá decentně doplněna různými barvami, další drobná změna od 123/2006.

4.2.15.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Časopis pro dějiny a kulturu střední Evropy
2) Cílová skupina čtenářů
Intelektuálně náročnější čtenáři se zájmem o historii a politiku.
3) Členění
Obsah; Dokumenty; portréty; rozhovory, reakce, recenze, literatura, zecher; rubriky dle témat: např. antisemitismus; panevropa; Litva, česká zemská šlechta, české dějiny, středoevropské osudy,
4) Autoři
Nejde o autorský časopis, objevují se domácí i zahraniční autoři, většinou zastoupeni pouze jediným textem, výjimečně se opakují. Souvislost s tematickým vymezením jednotlivých čísel. Objevuje se např.
a) R. Beran, P. Březina, M. Buben, P. Břicháček, V. Černý, M. Čižinská, B. Doležal, D.Duka, J. Forbelský, J. Fučík, J. Gruša, P. Hampl, R. Hilf, J. Hradec, J. Chalupecký, F. Chocholatý, M. Churaň, L. Jílek, Z. Kalista, P. Kohout, O. Krulík, R. Kučera, D. Líbal, P. Lukáč, V. Malý, C. Nečas, E. Mandler, L. Martínek, R. Mikulec, W. Pfeifer, P. Pithart, P. Příhoda, M. Semín, L. Šonka, M. Voslenskij, F. Weiner,
b) S. Beller, A. Besancon, A. Bohman, R. Bragues, M. Carr, Ch. Cviić, A. Czerniakow, I. Deák, F. Fejtö, M. Feldstein, Ch. Gati, P. Glotz, A. Göncz, A. Grybauskas, R. Herzog, P. Kende, H. Kohlenberger, I. Kristol, G. Löwenthal, T. Mann, C. Milosz, T. Molnar, D. Novak, C. Orwin, B. Posselt, M. Posselt, R. Pipes, F. Prinz, J. Le Rider, J. Rifkin, F. Schlik, H. Singbartl, T. Sowell, L. Szarka, H. J. Veen, P. M. Wagner, G. Watson, G. Weigel, E. Wiesel, G. Wettig, A. Wolfson
5) Žánrovost
Komentáře, eseje, články, analýzy, rozhovory, paměti, polemiky,

6) Témata

Témata jsou vztažena k aktuálnímu politickému dění, volně rozšiřují diskurz paralelami z historie, často též na aktuálních událostech nezávislá. Témata se volně opakují a prolínají, každé číslo se vždy alespoň v části textů věnuje jednomu vybranému tématu. Objevují se česká, československá i ryze zahraniční témata, související s regionem střední Evropy. Konkrétně se často opakují: evropské dějiny, Židé, antisemitismus, první a druhá světová válka, studená válka, různé historické konference, historické osobnosti (E. Beneš, T.G. Masaryk), česko-německá deklarace, vstup České republiky do NATO, historie a role NATO, teologie v moderní společnosti a v různých historických etapách, role náboženství obecně. Křesťanská církev, mezinárodní právo, vojenská intervence a válka v bývalé Jugoslávii; objevují se i obecnější společenská témata jako např. důchodová reforma, ideologie a umění; Evropská unie a vstup České republiky do Evropské Unie, Visegrád.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Převažují převzaté texty, hojně zastoupeny i původní, především komentáře pravidelně redakční (šéfredaktor)

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.15.2.4. Analýza transformace

Titul se již ve své předrevoluční éře snaží o kritickou reflexi aktuálních obecnějších politických procesů, které se váží ke středoevropskému regionu. V této ambici setrvává i po roce 1989. Jde o tematické vyhranění, jež nemá ambici zasáhnout širší okruh čtenářů a také obsahová hloubka textů odkazuje k jasnému zacílení na vzdělanější čtenáře s intenzivním až odborným zájmem o danou problematiku. Snahy o komercializaci se neobjevují, případná grafická ozvláštnění se odehrávají jen ve velmi komorní formě.

Titul funguje v průběhu porevolučního období především díky grantům a zachovává si neziskovou povahu. Lze jej považovat za příklad úspěšné transformace do sféry neziskového provozu, v níž vychází dosud.

4.2.16. Teologické texty

4.2.16.1. Období po 17.11.1989

4.2.16.1.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Teologické texty
2) Podtitul
-
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
Oto Mádr, Radim Hložánka; neuvedeno; neuvedeno; neuvedeno
4) Náklad
Až 1000 výtisků
5) Cena a financování
Neuvedeno
6) Periodicita / Roční počet vydání
2-3 čísla ročně
7) Celkový počet vydání a doba vydávání
Vychází od roku 1978 původně jako Teologický sborník (od r.1978 5 čísel) a Texty (3 čísla); Jako Teologické texty od r. 1980; celkem 22 vydání.
8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky
-

4.2.16.1.2. Formální podoba periodika

1) Formát
A4 (29-30 x 20,5-21 cm)

2) Rozsah

33-87 stran

3) Rozmnožovací a vazačská technika

Průklep, xerox, sešito v polokartónu

4) Grafická úprava

Pouze strojopisný text v jednoduchém jednosloupcovém zlomu, chybí jakékoli grafické prvky v podobě ilustrací či fotografií

5) Titulní strana

Pouze nepotištěný polokartonový přebal, titul začíná obsahem

4.2.16.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Teologická revue zaměřující se na katolickou církev

2) Cílová skupina čtenářů

Především duchovně a církevně činní lidé se zájmem o filozofii a teologii

3) Členění

Obsah; články ve volné kombinaci

4) Autoři

a) V. Dědic, O. Mádr, V. Raňků, J. E. Urban, V. Ventura, J. Zvěřina, b) D. Emeis, P. Gasagne, A. Görres, W. Kasper, N. Lobkowicz, H. de Lubac, E. Iserloh, K. Rahner, M. Seckler, R. Schutz, P. Valadier, B. Welte

5) Žánrovost

Studie, úvahy, portréty, eseje, články, recenze

6) Témata

Církev a její vnitřní fungování, Bible, moderní náboženské myšlení, křesťanství, konkrétní náboženská a biblická témata, náboženská literatura, katolictví

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Převažují překlady, především zahraničních teologických textů, zastoupeny však i původní příspěvky

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.16.2. Období po 17.11.1989

4.2.16.2.1 Vydavatelské údaje

1) Titul

Teologické texty

2) Podtitul

-

3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce

Oto Mádr / České katolické nakladatelství Zvon; od r. 2000 Vyšehradská kapitula; Praha; Spálená 8, 11121 Praha 1, od 1992 Londýnská 4, Praha 2 12000; šéfredaktor: Oto Mádr, od 2005 odpovědná redaktorka: Johanna Poláková

4) Náklad

Neuvedeno

5) Cena a financování

8 kčs; od č.1/1991 12 kčs. „*Nemohli jsme jinak než zvýšit cenu čísla na 12 Kčs, ale i tak skončíme finančním schodkem... (...) Při té příležitosti chceme vyjádřit vřelý dík čtenářům, kteří už loni dobrovolně přispěli částkami o třech i čtyřech místech, a anonymní skupině, která nám právě poslala sbírku 1170 kčs. Dále prosíme kněze, aby vhodně nabízeli naši revui vzdělanějším farníkům, zvláště prostřednictvím tiskového důvěrníka.*“ (č.1/1991, nečísl.); „*Přešli jsme na vyšší techniku a tiskneme TT v tiskárně VIA. Úprava tím získá, ale náklady se zvýší. Přesto bychom neradi zvýšili předplatné a spoléháme se na věrné čtenáře, že nás finančně podepřou podpůrným předplatným a zejména získáváním předplatitelů.*“ (č. 4/1992, nečísl); od č. 1/1993 15 kč; od č.1/1997 19 kč. od č. 101999 23 kč., od 1/2000 30 kč,; od 2005 40 kč; od 2006 50 kč.

6) Periodicita / Roční počet vydání

Do r. 1998 6x ročně, v letech 1999-2005 5 x ročně, od r. 2006 4x ročně

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

První polistopadové číslo (č.23) vychází v dubnu 1990. Vychází dodnes.

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

*„Už v roce 1978 jsme začali vydávat svobodný teologický časopis s názvem Teologický sborník (5 čísel), potom Texty (3 čísla) a dále Teologické texty. Bylo to vůbec první samizdatové katolické periodikum v Československu. Těch dvanáct let neveřejné existence TT bylo spojeno s neobyčejnými obtížemi, trvalým rizikem a také s výslechy, rozsudky a vězením. To byl důvod nepravidelné periodicity a omezené účasti domácích autorů, většinou pod pseudonymy. Jako dosud hodláme i nadále přebírat dobré materiály a významná jména z cizojazyčných zdrojů, abychom měli čím poměřovat svou teologickou práci. Jako významné pojítko s církví budeme v nějaké podobě tlumočit důležité dokumenty. (...) Hodláme sledovat co možná široce myšlení a život církve a jejího okolí. Občas se na určité téma zaměříme intenzivněji.“ (*č.1/1990, nečísl.)

„Naplnil se čas, aby po dvanácti letech samizdatové existence začal svobodný časopis pro teologii a život církve vycházet veřejně. (...) S čím přicházejí teologické texty? Chtějí pomáhat plnit poslání české katolické církve. (...) Dosavadní samizdatová linie byla samizdatovým čtenářům do té míry přijatelná, že v ní hodláme pokračovat. S tím rozdílem, že si na 240 stranách ročně budeme moci dovolit nabídnout mnohem více. Dvouměsíční periodicitu jsme zvolili proto, že 40 stran jednoho čísla pojme i rozsáhlejší pojednání. / Nejnaléhavější úkol je dán čtyřicetiletým putováním naší duchovní pouští. Hlad katolické, ale i mimocírkevní veřejnosti dokládá potřebu postupného doškolování nejen soustavnými kursy, ale i pravidelnými dávkami sond a rozhledů, jak je to vlastní periodikům. Chceme meditovat Boží slovo ve spojitosti se znameními doby. Chceme sledovat život církve u nás, ale i v celé KATHOLIKÉ a OIKÚMENÉ, z hloubky teologických analýz. Nebudeme zavírat oči před skutečnostmi tohoto světa, neboť byl stvořen dobrý, byl vykoupen ke spáse a potřebuje být posvěcován.“ (č.1/1990, s.1)

„Redakce uvítá nové autory, české i slovenské. Vzhledem k dosti širokému spektru úkolů musejí být Teologické texty časopisem „pro teologii a službu církve“, službu slovem i činem, kněžskou i biskupskou, řeholní v její rozmanitosti a laickou ve všech variantách. To vše především ze zásadních hledisek. Budeme podporovat české křesťanské myšlení vtělené do původních přínosných statí, ale (zatím) rozsahově ukázněných . Populární články i výtečně psané jsme nuceni předávat jiným redakcím. Naproti tomu předem děkujeme za všechny odezvy, podněty, zkušenosti, rady a kritiky na úrovni dialogu v duchu bratrského porozumění, ale bez zábran.“ (č. 2/1991, nečísl.)

„*V době velkých koncilů prvního tisíciletí do nich byli zapojeni, až vášnivě, nejen biskupové, ale i kněží a věřící. Nejvážněji je víra ohrožena teprve netečnou lhostejností. / Teologické texty hodlají o dnešní teologické a církevní dynamice referovat i dále.*“ (č. 6/1996, s.181)

„V novém tisíciletí pokračují Texty v podstatě dále na dvojí rovině. Ve studiích i jinak poskytují prostor naší nové teologické generaci – částečně i slovenské a nekatolické – k potřebnému publikování odborné práce. Četné odkazy a citace nejen v katolických publikacích potvrzují, že jsme bráni vážně jako katoličtí partneři nejen v oblasti teologie, ale i v jiných. Druhá rovina nabízí, podobně jako kdysi samizdatové TT., doškolování kněžím a jiným církevním pracovníkům.“ (č.1/2001)

4.2.16.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát
A4
2) Rozsah
Zhruba 40-60 stran
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Profesionální tisk
4) Grafická úprava
Pouze textová úprava v dvousloupcovém zlomu bez jakýchkoli grafických doplňků či ilustrací
5) Titulní strana
Od prvního porevolučního čísla beze změn až do současnosti. Jednoduché grafické rozvržení s obsahem čísla a drobnou barevnou modifikací jména titulu u jednotlivých čísel.

4.2.16.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Teologická revue zaměřující se na katolickou církev
2) Cílová skupina čtenářů
Především duchovně a církevně činní lidé se zájmem o filozofii a teologii
3) Členění

Obsah; články, dokumenty, lexikon, ekumena, praxe, dialog, panorama, recenze, osobnosti

4) Autoři

Titul vykazuje prvky autorského časopis, jednotliví přispěvatelé se však kolem něj shromažďují pouze volně. Autoři se rekrutují především z řad osobností české katolické obce a jejích funkcionářů. a) R. Baláž, J. Bílý, M. Černý, T. Halík, O. Jelínek, J. Klimeš, F. Klostermann, E. Krumpholc, T. Machula, A. Mandl, O. Mádr, M. Matějek, A. Opatrný, P. Piťha, J. Poláková, F. Polášek, P. Příhoda, K. Rahner, J. Saller, M. Slavík, K. Šprunk, Š. Šrobár, J. Tischner, J. Zvěřina, M. Vlk, A. Vykopal, G.B. Winkler, P. Žůrek; b) F. Arinze, V. Bajsić, A. Häussling, Jan Pavel II., W. Kasper, J. Kremer, P. Jarecki, M. Lobkowicz, J. Reinsberg, H. Vöcking, H. Waldenfels

5) Žánrovost

Studie, úvahy, portréty, eseje, články, recenze

6) Témata

Církev a její vnitřní fungování, Bible, moderní náboženské myšlení, křesťanství, konkrétní náboženská a biblická témata, náboženská literatura, katolictví

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Zastoupeny původní i převzaté (především zahraniční texty). Postupně mírně přibývá původních textů.

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

Volná návaznost na Časopis katolického duchovenstva, dále VIA, časopis pro teologii

4.2.16.2.4. Analýza transformace

Titul se s ohledem na svou roli – jde v podstatě o odborné teologicko-filozofické periodikum vycházející v rámci české katolické obce – nesnaží ani po roce 1989 o zaujetí širší čtenářské skupiny, výslovně odmítá publikování „populárních článků“.

Jedinou výraznou změnou jeho charakteristiky je polistopadové vystoupení vydavatelů i některých autorů z anonymity.

V případě Teologických textů je tak zcela zásadním znakem kontinuita. Formální podoba i obsahové zaměření se nemění prakticky po celou jeho samizdatovou éru, navíc také všechna polistopadová vydání nesou shodné prvky. Drobnou úpravou prochází v prvním vydání po roce 1989 grafiky titulní strany a vnitřní zlom textu, první porevoluční od posledního vydání po dvaceti letech provozu titulu se však vyjma konkrétní obsahové náplně prakticky nijak neliší.

Polistopadová éra periodika je doprovázena problematickou finanční situací. I přes snahu o rozšiřování čtenářské základny (v titulu vychází čtenářské výzvy k oslovování dalších předplatitelů) jsou vydavatelé nuceni využívat také finančních darů.

4.2.17. Vokno

4.2.17.1. Období do 17.11.1989

4.2.17.1.1. Vydavatelské údaje

1) Titul
Vokno
2) Podtitul
Časopis pro druhou i jinou kulturu (č.7-14)
3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce
František Stárek, Ivan Jirous; Praha; Čuňas, František Stárek, U Zvonařky 15, Praha 2 (č.13, 14); Magor, Ivan Jirous, Stará Říše 33 (č.13, 14), František Stárek, Ivan Jirous
4) Náklad
Neuvedeno
5) Cena a financování
Neuvedeno
6) Periodicita / Roční počet vydání

1-3 výtisky ročně (1982-1984 nevychází); „*Právě jsi otevřel sešit, kterému můžeme říkat noviny, občasník nebo časopis.*“ (č.1/1979, nečíslováno)

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

13 vydání; vychází od roku 1979. (1982-1984 nevychází[68])

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

„*Za jeden z největších zločinů současného estabilishmentu považuji informační blokádu, kterou obklopuje mladé lidi... Magor*“. (Vokno 1, nečísl). A dále tamtéž: „*Právě jsi otevřel sešit, kterému můžeme říkat noviny, občasník nebo časopis /dále jen časopis/, jehož další čísla budou /jak doufáme/ nepravidelně vycházet, a který je určen jak už napovídá v záhlaví užitý citát z Magorovy Zprávy, především lidem žijícím v onom otevřeném společenství, kterému většinou říkáme důvěrně androš a jehož hlavním cílem je tuto informační blokádu prolomit a znemožnit*.“ (Vokno č.1, nečíslováno)

Vydavatelé vybízejí k zasílání autorských příspěvků: „*cestou, kterou časopis dostal.*“ (Vokno 1, nečísl)

„*VOKNO je možnost podívat se i jinam, než kam tě vhání a nutí současná společnost, jejíž stav se podobá oné vykouřenosti hlavy, důvěrně ti tak známé po celonočním tahu*.“ (Vokno č. 2, s.1).

„*Nakonec se chceme zmínit o záležitosti, kterou nemůžeme přímo ovlivnit: Je to nedostupnost časopisu vzhledem k jeho malé pohyblivosti. Tak si ho – do prdele – půjčujte, není to žádná ozdoba do knihovny!*“ (Vokno č.4, s.1)

„*Jak vidíte, Vokno nastupuje ke druhému kolu. Přestávka byla až příliš dlouhá /téměř 4 roky../. O její příčině bude řeč v příštím čísle. Pokud jste četli minulých pět čísel /šesté, které bylo zaměřeno na divadelní tématiku, bylo zabaveno/, dovedete si představit, v čem chce Vokno pokračovat. Pro ty, kteří se s ním setkávají poprvé, zopakujeme ve stručnosti hlavní body formulované poznámkou „pár slov úvodem“ z 1. čísla: ... snaží se narušit informační blokádu ...dává možnost veřejného vyjádření ... je pirátským plátkem /v přístupu k autorským právům/ ...žádá o spolupráci / při tvorbě obsahu*.“ (Vokno č. 7, s.1.)

„*Možná se někomu bude zdát obsah tohoto čísla neaktuální nebo nepůvodní, ale samizdatem relativně dobře zásobená Praha často zapomíná na lidi v Horních*

[68] Důvodem bylo věznění dvou hlavních vydavatelů titulu Františka Stárka a Ivana Jirouse

Kotěhůlkách, kde je nové to, co na Malé straně zná už každý zpaměti.“ (Vokno č.7, s.1)

V čísle 9 otištěna celostránková fotografie ženy s natištěnými slovy „LENKA JE VE VĚZENÍ“ a čarami symbolizujícími mříže (Vokno č. 9, str. 1). Na následující straně ji doplňuje krátký text: „*Od 29 července 1985 do 29 prosince 1985 je v Liberci vězněna básnířka Lenka Müllerova – Marečková. K sedmi měsícům odnětí svobody /dva měsíce započtená vazba/ byla odsouzena pro veřejné přednášení svých prací, což soud kvalifikoval jako pobuřování*.“ (Vokno č. 9., s.2)
V úvodu č. 15 rámeček s informací o věznění Františka Stárka a Ivana Jirouse (Vokno 15, nečísl).

4.2.17.1.2. Formální podoba

1) Formát
A4
2) Rozsah
60 – 226 stran. Obvykle zhruba 130 stran, číslováno ručně, v některých vydáních číslování chybí.
3) Rozmnožovací a vazačská technika
cyklostyl (částečně xerox); sešito v papíru
4) Grafická úprava
Jednoduchý, strojově psaný text v jednosloupcovém, zřídka dvousloupcovém zlomu, černobílé grafiky a černobílé fotografie vložené na samostatných listech
5) Titulní strana
Tvrdší papír s černobílou grafikou doplněnou černobílou fotografií a názvem titulu. Od čísla výrazná černá strana s jednoduchými grafickými prvky.

4.2.17.1.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Revue věnující se aktuálnímu dění v české neoficiální kultuře.
2) Cílová skupina čtenářů
Lidé udržující si kontakt s kulturou československého undergroundu a dalšími neoficiálními kulturními aktivitami.

3) Členění

Obsah (od č.13); rubriky ve volné kombinaci (od č.11): Fejeton; Hudba; Literatura; Divadlo; Výtvarné umění; Můj kraj, stejně jako tvůj kraj, jde do prdele; Ohlasy; Aktuality; Film; Současné proudy myšlení; Z literární historie; Jak to bylo; Literární příloha; Přílohy

4) Autoři

Jde částečně o autorský časopis, autoři se koncentrují okolo ústřední vydavatelské dvojice. Objevují se pseudonymy, šifry i plná jména; a) E.Bondy, V.Brabenec, J.Hanč, V.Havel, J.Chalupecký, H.Chromý, I.M.Jirous, V.Jirousová, J.Kahan, M.Knížák, J.Kostúr, I.Kotrlá, D. Křehký, V.Linhartová, L.Marečková, D.Němcová, J.Pelc, R. Prášek, F.Stárek, V.Třešňák, E.Vacek, J.Vondruška, P.Zajíček; b) J.Brodskij, A.Ginsberg, J.Kerouac, T.Leary.

5) Žánrovost

Polemiky, zahraniční zpravodajství, próza, poezie, statě, studie, eseje, glosy, rozhovory, reportáže, recenze, kritiky, zprávy, anotace, dokumenty, dopisy, próza, poezie, polemiky, písňové texty, čtenářské dopisy.

6) Témata

Převažují domácí témata. Je z nich patrný vztah k aktuálnímu politickému a společenskému dění, byť nepřímo. Sami vydavatelé jsou režimem stíhání a toto se v nejrůznějších příspěvcích odráží. Témata se často opakují, konkrétně jsou častá tato: kultura undergroundu, hnutí undergroundu obecně, československý underground; alternativní kultura obecně; hudební směry a žánry; hudební skupiny a jednotliví hudebníci; zprávy z koncertů; aktuální česká a československá literatura a její proměny; diskuse k jednotlivým literárním dílům; anotace samizdatových publikací; současná domácí i zahraniční poezie, oficiální i alternativní filmová tvorba v Československu; výtvarné umění; divadlo; lidská práva; represe v rámci československého politického režimu.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Převaha původních příspěvků; přebírány příspěvky z jiných československých samizdatových periodik; překlady částí uměleckých děl i článků ze zahraničního tisku

8) Zvláštnosti stylu

Hovorový jazyk, obecná čeština a slang s mnoha expresivy.

9) Doprovodná knižní edice

Edice Vokno (od r.1981); od roku 1987 součástí periodika Voknoviny a Videomagazin.

10) Odkazy na jiná periodika

-

4.2.17.2. Období po 17.11.1989

4.2.17.2.1. Vydavatelské údaje

1) Titul

Vokno

2) Podtitul

Časopis pro druhou a jinou kulturu; sborník kulturního okraje (č.21), časopis kulturního okraje (č.22); časopis pro živé i mrtvé (od č. 23, 24)

3) Vydavatel; místo vydání; kontaktní adresa; redakce

Vydavatel F.Stárek[69], Nadace Vokna (od č.22), Sdružení na podporu vydávání časopisů. (od č.28[70]); Praha; Bolzanova 7, Praha 1 110 00; šéfredaktor František Stárek, od č. 21 Blumfeld S.M., Kotowski (pouze č.26);

4) Náklad

Neuveden

5) Cena a financování

V polovině roku 1991 (č. 22, srpen 1991) vůbec poprvé formálně uvedena cena – 40 kč.[71] V polovině roku 1991 (č.22 1991) vnitřní strana obálky poprvé s plnohodnotnou komerční reklamou – producentská společnost Popron. Ta se zřídka a nepravidelně objevuje i v dalších číslech. Od č. 25 cena 55 Kč.

6) Periodicita

čtvrtletník

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

[69] Šéfredaktor František Stárek uváděn v čísle 20 jako „nakladatel“, v následujícím č. 21 uvedeno pouze „společnost Stárek – Čuňas uvádí Vokno č. 21“

[70] („Sdružení na podporu vydávání časopisů je nezisková organizace podporující publikační aktivity. Je vydavatelem kulturněspolečenských a literárních periodik Iniciály, Konzerva / Nahudbu, Revolver Revue, Vokno a knižní řady zaměřené na soudobou prózu a poezii Edice 13 x 18. Pořádá literární večery, výstavy výtvarného umění a přednášky.“ (vokno 28, nečísl).

[71] Cena uvedena se slovy „opět za 40,-„ (vokno 22, nečísl). Z tohoto lze vyvozovat, že také alespoň některá předchozí čísla byla prodávána za tuto cenu.

Po 17. 11. 1989 celkem 15 vydání, 1 vydání Vokno 2000. Vydávání fakticky končí 1995, v roce 1997 pouze je 1 vydání Vokno 2000

8) Vydavatelské a redakční záznamy a poznámky

„*Vážení čtenáři, toto šestnácté číslo časopisu VOKNO se k vám dostává s určitým a vzhledem k rychlému sledu událostí, dosti značným zpožděním. Šestnácté Vokno bylo redakčně zpracováno ještě v době věznění dvou redaktorů – Magora a Čuňase, tedy ve značně vypjaté atmosféře. Jeho uzávěrka byla na konci měsíce října 1989. Šestnácté Vokno je tedy tím posledním „staré doby“, zároveň však, s ohledem na jeho technickou inovaci, i prvním náznakem Vokna „doby nové“ – porevoluční. Technika, kterou se podařilo loni zachránit z Čuňasovy redakční výbavy, sloužila v listopadu a prosinci k výrobě letáků a informačních materiálů studentů některých vysokých škol. To je také důvod našeho zdržení. Děkujeme vám za pochopení a za trpělivost. Pokud máte zájem odebírat Vokno i nadále, mate-li pro nás nějaké závažnější informace, nebo je požadujete od nás, obracejte se na redakci VOKNA: Bolzanova 7, PRAHA 1“* (Vokno č. 16, vložený leták)

„*Pokusíme se Vokno otevřít do všech směrů kulturně-společenského okraje a otevřít ho všem formám umění krajnosti*.“ (Vokno č.17, s. 1).

„*To, co nás zajímá spíš, je deviantní kultura. Kultura, která odbočila nebo odbočuje z hlavní cesty*.“ (Vokno č.17. s.1)

„*Zajímají nás spodní proudy kultury, ale zajímá nás i duch doby. Postmoderní vědomí, postindustriální společnost. Problémy této doby chceme reflektovat a vycházet přitom z vlastní tradice. Z tradice, kterou je duch undergroundu*.“ „*Chceme představovat na stránkách Vokna kulturní, ekologické, sociální, duchovní, psychedelické, ale i sexuální „disidenty*“. (Vokno č.17, s.1)

„*Pouhá vůle zasazená do brnění časopisu však již nestačí. Nestačí ani mně a nemůže stačit tomuto časopisu, jenž se – nechtě – stal časopisem jediného člověka (one man magazine). Ani sebevětší osobní ochota a vůle nemůžou navěky suplovat hmatatelný redakční tým a tvůrčí okruh spolupracovníků – tedy něco, čeho se Voknu z různých důvodů již dlouhou dobu nedostává, bez čeho se však žádný podobný typ časopisu na dlouho neobejde, má-li zachovat úroveň, má-li si zaručit kontinuitu vývoje, má-li se přibližovat ke své ideální představě. Přesto, že tato situace trvá již několik let, ani za těchto podmínek (Vokno s pouze jediným redaktorem a okruhem někdy až sedmi výtvarníků je skutečně bizarním útvarem), toto neobsazené brnění nepřestalo vycházet*.“ (Vokno č.30, s.2-3)

„*Při relativně značné pozornosti čtenářů /podobně zaměřené časopisy v USA s jejich 200 miliony obyvatel, mají podobný náklad!) a ekonomicky vyrovnané pozici končíme vědomě a dobrovolně*.“ (Vokno č.30, s.3)

„*Snad je to i tím, že Vokno prošlo během své historie daleko horšími situacemi (a dobami) – policejní stíhání, procesy, několikeré uvěznění vydavatele (F. Stárek) i jednoho z jeho redaktorů (I.M. Jirous); koneckonců ani v minulosti nebylo mnoho těch, kteří by byli ochotni a schopni s tehdy ilegálním Voknem jakkoli spolupracovat. Je známo, že Vokno undergroundu, bylo dílem pouhé vůle, snad bychom dokonce mohli říci osobního (rytířského) závazku několika málo lidí (dvou tří), kteří za takto projevenou vůli po svobodě i odpovědnosti museli zaplatit značnou cenu: F. Stárek čtyři roky, I.M. Jirous dokonce osm let ve vězení. Vůle Vokno dělat a udržet jej (navzdory době!) za jakkoli tvrdých podmínek provází tento časopis od samého jeho počátku (v r. 1979) a vlastně se stala běžnou součástí jeho provozu – stala se kořením této práce.*“ (Vokno č.30, s.3)

Vydavatelé uvádějí, že spolu se zánikem časopisu dosavadní manažer Vokna, respektive Sdružení pro vydávání časopisů, jež bylo jeho vydavatelem, pomáhá novému „kyber-popovému“ magazínu Živel (Vokno 30, s3). Šéfredaktor Blumfeld S.M. podpoří vznikající „časopis pro duchovní tradice a duchovní trendy“ Mana. (vokno 30, s3). Úvodník podepsán dosavadním šéfredaktorem Blumfeld S.M.; Homeless & Hungry; čaroděj, což jsou dle v textu obsažených náznaků pseudonymy téže osoby.

Na jaře roku 1997 vychází první číslo časopisu Vokno 2000. Jako šéfredaktor uveden blumfeld.2000, tedy pseudonym navazující na původní Blumfeld S.M..
V úvodníku vydání vysvětlen důvod opětovného navázání na tradici časopisu jako podpora nakladatelství Votobia, jehož představitel byl v dané době zažalován za vydání Konopné kuchařky. „*Napadlo mne jediné: znovu obnovit Vokno a jeho vydávání nabídnout tomuto stíhanému nakladatelství, pokusit se, aby nové číslo vyšlo pár dní před zahájením votobijského procesu. Stihnout šibeniční termín se ukázalo organizačně i technicky nemožným. Škoda. Přesto, i když je čtení knih o konopí znovu legální – tedy po osvobozujícím rozsudku - , bych si přál, aby i reinkarnované Vokno 2000 bylo chápáno jako jeden ze čtyř tisíc podpisů na podporu svobody slova v této zemi*.“ (Vokno 2000, č.1, nečíslováno).
Obnovené Vokno 2000 v roce 1997: ambice navázat na minulou tradici. „*Redakce si uvědomuje, že kultura, společnost i každý jednotlivý člověk, se na konci tisíciletí*

ocitají v prostoru netušené složitosti. Vokno 2000 nemá ambice stát se průvodcem po tomto mega-labyrintu, chce se však pokusit adaptovat své čtenáře na tuto složitost.“ (Vokno 2000, 1, nečíslováno).
„*Jednoduše: chceme vás jen s předstihem tří let připravit na pohled do nekonečné, závratí jímající výtahové šachty příštího tisíciletí*.“ (Vokno 2000, 1, nečíslováno).

4.2.17.2.2. Formální podoba

1) Formát
A4
2) Rozsah
132 – 164 stran
3) Rozmnožovací a vazačská technika
Profesionální tisk, sešito v papíru
4) Grafická úprava
Koncem roku 1990[72] zásadní přerod grafické podoby, zcela jiný přístup k využití grafiky a ilustrací i zlomu textu. Staví stále na černobílém tisku, text však často prolínán v provedení bílého písma na černém podkladu, nepravidelný a často chaotický zlom textu. V následujících vydáních tiskově i obrazově kvalitní černobílé fotografie, text je členěn v trojsloupcovém i dvousloupcovém zlomu na jedné straně A4. Obyčejný text nezřídka doplňují kresby či graficky ztvárněný text.
5) Titulní strana
Černobílá grafika doplňující samotný název periodika a podtitul. V polovině roku 1991 (č. 22) poprvé v historii časopisu barevná obálka, byť pouze doplnění černobílé grafiky o dvě barvy.
Vydání č. 25, datované do podzimu 1992 přináší na titulní straně plnohodnotnou barevnou fotografii. Fotografie souvisí s konkrétním tématem uvnitř vydání, to zároveň uvedeno i na titulní straně.
V roce 1993 (č. 27) obálka z kvalitnějšího lesklého papíru a jde o barevnou pestrou grafiku s fotografickými prvky. Podtitul čísla uveden v tučném černém pruhu na titulní straně. Následující čísla již tradičně titulní stranou odkazující k nosnému textu daného vydání, přibývá výčet dalších témat daného čísla.

[72] č.18, datum vydání není přesně specifikováno

4.2.17.2.3. Obsahová charakteristika

1) Základní obsahové vymezení
Časopis zaměřený na alternativní kulturu
2) Cílová skupina čtenářů
Postupně soustředění především na mladšího čtenáře a nové kulturní trendy, přetrvává však kontinuita s původním konceptem Vokno před rokem 1989.
3) Členění
Původně zachovány názvy rubrik z vydání před 17.11.1989. V polovině roku 1991 (č. 22) změna pojmenování rubrik, byť jejich rozložení zhruba odpovídá původnímu. Nové názvy: ucho vokna; oko vokna; vokno do filmu & divadla; vokno do literatury; host vokna.
Počet rubrik se postupně ustaluje na nižším počtu. V následujících číslech drobné modifikace složení rubrik. (Viz např. č.13: ucho vokna; oko vokna; vokno do filmu; vokno do literatury; host vokna; proti proudu; vize a trendy).
4) Autoři
Jde z převážné části o autorský časopis. Konkrétně autoři: a) E. Bondy, Z. Bálek, Blumfeld S.M., Čaroděj, M. Fendrych, M. Frind, K. Habal, I. M. Jirous, J. Kostúr
5) Žánrovost
Články, eseje, glosy, rozhovory, reportáže, recenze, kritiky, zprávy, próza, poezie, písňové texty, anotace, čtenářské dopisy.
6) Témata
Témata se průběžně opakují, jde o kompilaci domácích i zahraničních témat, domácí převažují. Chybí přímý vztah k aktuálnímu společenskému a politickému dění.
Z opakujících se témat: Zahraniční hudební skupiny, český kulturní underground, především tvorby skupiny Plastic People of the Universe (viz např. vokno 18, s. 28); ekologická témata, především témata soužití člověka s přírodou zahrnující i filosofičtější přesah; často přetiskovány rozhovory z jiných zahraničních periodik.
Tematičnost jednotlivých vydání: např. „šílenství & anarchie“ (č.25), „ironie & spleen“ (č.26), „psychedelie & cyberpunk“(č.27). Vztah k aktuálnímu politickému a společenskému dění zcela chybí, titul však rozšiřuje svůj tematický záběr – věnuje se alternativní kultuře v širším pojetí – rozvolňuje se vazba s českým undergroundem a

přibývají témata (nejen hudební) vyjadřující alternativní postoj ke společenskému zřízení a běžnému stylu života.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Přístup kombinující vlastní tvorbu a přetisky ze zahraničního tisku platí pro všechny rubriky, charakteristický je především pro interview, kde vycházejí obvykle dva rozhovory s českými a zahraničními osobnostmi[73].

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice

spolu s vydáváním periodika funguje od počátku sledovaného období Vokno také jako nakladatelství, v němž vychází poezie i próza.

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.17.2.4. Analýza transformace

Vydavatelé od počátku porevolučního fungování periodika dávají najevo svůj záměr udržet kontinuitu s předrevolučním titulem. Často je deklarována snaha o nekomerčnost a vymezení vůči kultuře středního proudu.

Struktura čísel vydaných po r. 1989 je vnitřně podobná předchozímu období, přibývá interview a některé další rubriky, jako například „vize a trendy“ či „proti proudu“. Jiné rubriky se svým zaměřením mírně modifikují.

Pro proměnu, jakou prochází titul v první polovině 90. let je charakteristický experimentální přístup ke grafické podobě periodika, který lze do značné míry vykládat i jako snahu zaujmout nové čtenáře a vymezit se vůči nastupující konkurenci dalších kulturních revue. Titul je vydáván ve výpravném, na zpracování náročném provedení a udržuje si poměrně vysoký standard co do pestrosti a množství publikovaných textů. Patrná je celková snaha o inovativnost.

Na Jaře roku 1995 (Vokno č. 30) Vokno přesto končí. Vydavatelé uvádějí jako důvod nedostatek redakčního personálu pro samotnou výrobu časopisu. Dle vysvětlení nejde o finanční problémy ani o problémy s nedostatečným zájmem

[73] U přetisku zahraničních textů uveden zdroj, nikoli konkrétní autor.

čtenářů (viz Vokno 30, s.3), ale výhradně problematičnost chodu redakce v omezeném počtu redaktorů. Důvod, proč v dané situaci redakce nepřibrala další spolupracovníky či stálé členy není uveden.

Obnovené Vokno 2000 v roce 1997 přichází s ambicí navázat na minulou tradici. Ta však zůstává nenaplněna. Technické zázemí časopisu bylo dle dostupných informací poskytnuto vznikajícímu časopisu Živel, jehož se ujal dlouholetý manažer Vokna a Sdružení na podporu vydávání časopisů Dalibor Kubík[74].

4.2.18. Informační zpravodaj – Československý helsinský výbor

4.2.18.2. Období před 17.11.1989

4.2.18.2.1 Vydavatelské údaje

1) Titul
Informační zpravodaj – Československý helsinský výbor
2) Podtitul
Neuvedeno
3) Vydavatel, místo vydání, kontaktní adresa, redakce
Československý helsinský výbor, Praha, Kosatcova 11, 10000 Praha 10, Předseda ČHV: Jiří Hájek
4) Náklad
Neuvedeno
5) Cena a financování
Neuvedeno
6) Periodicita
První číslo není přesně datováno, vychází 4x ročně
7) Celkový počet vydání a doba vydávání

[74] Viz např.: http://www.bigmag.cz/?page=casopis&id=83&lang=cs

První číslo není přesně datováno, uveden pouze rok 1989, druhé číslo vychází v červnu téhož roku, následující v září a poslední v roce 1989 v prosinci (viz následující kapitola). Periodicita je tak v podstatě čtvrtletní.

8) Redakční záznamy a poznámky

V úvodníku k prvnímu číslu je uvedeno: „*Bude Vás pravidelně informovat o činnosti Československého helsinského výboru, který se ustavil začátkem listopadu 1988. Jeho členové vycházejí z přesvědčení, že věc míru, bezpečnosti a spolupráce v Evropě se týká každého z nás, zejména v oblasti lidských práv a základních svobod*.“ (číslo 1 / 1989, s.1). v úvodníku nadále vydavatelé vysvětlují vztah zpravodaje ke vzniku a činnosti Československého helsinského výboru, které vzniku zpravodaje předcházely.

4.2.18.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát

A4

2) Rozsah

25-60 stran

3) Rozmnožovací a vazačská technika

Původně psací stroj rozmnožovaný zřejmě cyklostylem, třikrát sešito na hřbetu.

4) Grafická úprava

Vyjma graficky odlišeného názvu periodika na titulní straně se zde nachází výhradně text psaný na psacím stroji, v jednosloupcové úpravě, bez jakéhokoli grafického doplnění či ozvláštnění; postupem času se zřídka objevují grafy či tabulky.

5) Titulní strana

Titulní stranu zaplňuje kromě graficky ztvárněného názvu titulu a základních údajů o daném vydání pouze obsah daného vydání s názvy jednotlivých autorů a stranami, na nichž se daný materiál nachází. Doplněna stručným citátem, většinou známého spisovatele, odkazující k lidské svobodě.

4.2.18.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení

Zpravodaj organizace věnující se ochraně a dodržování lidských práv.

2) Cílová skupina čtenářů

Nelze jasně definovat. V daném období, kdy se velké množství lidí vyjadřuje k vysoké míře nesvobody ve společnosti může být potenciální cílová skupina poměrně široká a bez jasných omezení.

3) Členění

Nejsou stanoveny pevné rubriky, materiály jsou za sebou řazeny volně, dopisy čtenářů mají tradičně místo v zadní části periodika.

4) Autoři

Dokumenty a texty většinou nepodepsané. a) J. Hájek, K. Schwarzenberg

5) Žánrovost

Otevřené dopisy politikům, dokumenty, zprávy o činnosti, rozhovory, reportáže, pozvánky, dopisy, přednášky, polemiky, nekrology

6) Témata

Témata přímo odrážejí kritický vztah Helsinského výboru k aktuální politické a společenské situaci v Československu. Témata jsou prakticky neustále totožná: stav lidských práv v Československu, lidská práva ve světě a obecně, role politické moci v Československu,

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Objevují se zde především původní materiály, ale také nejrůznější převzaté materiály, především otevřené dopisy a další dokumenty

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice.

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.18.2. Období po 17.11.1989

4.2.18.2.1 Vydavatelské údaje

1) Titul

Informační zpravodaj – Československý helsinský výbor; Zpravodaj Českého helsinského výboru; Lidská práva (od r.1999)

2) Podtitul

Neuvedeno

3) Vydavatel, místo vydání, kontaktní adresa, redakce

Československý helsinský výbor; Praha; Kosatcova 11, 10000 Praha 10, Předseda ČHV: Jiří Hájek; od č.1/1999: P.O. Box 4, 119 01 Praha 012; vedoucí redakce: L.Šilhanová

4) Náklad

Neuvedeno

5) Cena a financování

Zdarma

6) Periodicita

Stejně jako v průběhu roku 1989, kopíruje více či méně čtvrtletní periodicitu

7) Celkový počet vydání a doba vydávání

Jak lze dohledat v sekundárních zdrojích, v roce 1999, se Zpravodaj přeměnil v tištěný časopis Českého helsinského výboru s názvem Lidská práva, který vychází (od roku 2003 pouze v internetové podobě) dodnes.[75]

8) Redakční záznamy a poznámky

V prvním porevolučním čísle, které vychází v prosinci roku 1989, se vydavatelé nijak nezabývají rolí samotného periodika, součástí vydání jsou materiály, týkající se činnosti Československého helsinského výboru jako takového. Pravidelný či alespoň občasný kontakt se čtenáři prostřednictvím úvodníků či jiných rubrik chybí. V roce 1999 je titul přejmenován na Lidská práva, od roku 2003 vychází pouze v internetové podobě.

4.2.18.2.2. Formální podoba periodika

1) Formát

A4

2) Rozsah

30-60 stran

[75] http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2008100205

3) Rozmnožovací a vazačská technika
Původně psací stroj rozmnožovaný zřejmě cyklostylem, třikrát sešito na hřbetu; od roku 1991 černobílý tisk, od r.2003 internetová podoba.
4) Grafická úprava
Vyjma graficky odlišeného názvu periodika na titulní straně se zde nachází výhradně text psaný na psacím stroji, v jednosloupcové úpravě, bez jakéhokoli grafického doplnění či ozvláštnění. Tato úprava zůstává i po roce 1990, kdy se tisk zpravodaje profesionalizuje. Postupně u některých materiálů uvnitř každého čísla přibývají grafické prvky jako tabulky či rámečky, objevuje se zlom v různém počtu sloupců. Grafická podoba je nadále mírně pozměňována, převažuje však jednoduchost a funkčnost bulletinu.
5) Titulní strana
Titulní stranu zaplňuje kromě graficky ztvárněného názvu titulu a základních údajů o daném vydání pouze obsah daného vydání s názvy jednotlivých autorů a stranami, na nichž se daný materiál nachází.

4.2.18.2.3. Obsahová analýza

1) Základní obsahové vymezení
Zpravodaj organizace věnující se ochraně a dodržování lidských práv
2) Cílová skupina čtenářů
Nelze jasně definovat. V daném období, kdy se velké množství lidí vyjadřuje k vysoké míře nesvobody ve společnosti může být potenciální cílová skupina poměrně široká a bez jasných omezení.
3) Členění
Nejsou stanoveny pevné rubriky, materiály jsou za sebou řazeny volně, dopisy čtenářů mají tradičně místo v zadní části periodika.
4) Autoři
a) J. Hájek, J. Chalupová, P. Kouba, V. Pavlíček, A.Srholec, T. Sunardi, L. Šilhánová, J. Štern, J. Vondrouš,
5) Žánrovost
Otevřené dopisy politikům, dokumenty, přednášky, zprávy o činnosti, rozhovory, reportáže, pozvánky, dopisy,
6) Témata.

Témata se úzce drží základního lidskoprávního tematického rámce. Průběžně se opakují a prolínají, konkrétně: Stav lidských práv v Československu, lidská práva ve světě a obecně, role politické moci v Československu[76], činnost Československého a Českého helsinského výboru, reakce na klíčové události ve světě ve smyslu jejich lidskoprávního rozměru.

7) Zastoupení původních / převzatých textů

Objevují se zde především původní materiály, ale také nejrůznější převzaté materiály, především otevřené dopisy a další dokumenty.

8) Zvláštnosti stylu

-

9) Doprovodná knižní edice.

-

10) Průběžné odkazy na jiná periodika

-

4.2.18.2.4. Analýza transformace

Titul je v průběhu roku 1989 ustaven jako informační bulletin lidskoprávní organizace, který nemá ambici na samostatnou činnost, jakožto se spíše pokouší o zachycení činnosti této organizace. Jak formální, tak obsahová podoba je maximálně zjednodušena, v podstatě chybí klasické členění na rubriky i další atributy nespecializovaných periodik. Transformace, kterou periodikum prochází po listopadové revoluci, je stěží postřehnutelná. Formální podoba zůstává po dobu jeho existence plně podřízena poslání praktičnosti a poskytnutí jednoduchého prostoru pro informace týkající se Českého helsinského výboru. Jednoduchost a účelnost přetrvává i po přejmenování titulu na Lidská práva v roce 1999. Fakt, že od roku 2003 vychází titul pouze na internetu souvisí s jeho nekomerční povahou, a především rozvojem a dostupností internetového informačního prostoru. Titul z logiky svého fungování neměl jiné ambice, než informovat zájemce o dění a práci Českého helsinského výboru.

[76] V čísle 14/1992 vychází namísto klasického obsahu přepis materiálů k tématice federativního uspodářání Československa.

5. Vyhodnocení analýzy

V následující části práce přistoupím k syntéze získaných údajů. Pro potřeby následného hodnocení při ní rozčleňuji tituly do pěti podskupin vycházejících z jejich základního tematického zaměření. Jsou to podskupiny Politické/Společenské, Literární, Hudební, Křesťanské a Ostatní. Do první zmíněné řadím tituly zaměřující se na aktuální či nadčasové společenské a politické problémy, do druhé tituly věnující se literatuře a kultuře, do třetí tituly, které mají rovněž kulturní zaměření, avšak středem jejich zájmu je hudební scéna. Do poslední konkrétně vymezené podskupiny zahrnuji tituly spjaté s křesťanstvím, do poslední pak všechny ostatní. Pro potřeby snazší identifikace v tabulkách tituly následně barevně odlišuji:

Politické/Společenské
Literární
Hudební
Křesťanské
Ostatní

V rámci mé analýzy identifikuji jako klíčový faktor skutečnost, zda titul v porevolučním období přešel do čistě komerčního režimu vydávání, nebo zda se stal alespoň z části dotovaným periodikem. Podle mé hypotézy právě tento faktor úzce souvisí i s většinou ostatních sledovaných charakteristik. Uvádím jej proto samostatně spolu se všemi ostatními sledovanými charakteristikami.

Uvádím, zda se v daném případě jedná o přechod ke komerčnímu fungování periodika (K), či zda je dotováno (D). Ve druhém případě může jít o dotace samotných vydavatelů, ale především granty a dotace třetích subjektů, sponzorů, Ministerstva kultury ČR apod.

5.1. Vydavatelské údaje

Sleduji, zda se v porevoluční éře objevuje u daného titulu shodný vydavatel jako před rokem 1989. V tomto případě uvádím A (ano), v opačném případě N (ne). V předrevolučním období nejde většinou o vydavatele a vydavatelství v pravém slova

smyslu, jde o amatérsky organizovanou činnost. O shodném vydavateli hovořím v takových případech, kdy je konkrétní osoba spojená s vydáváním titulu spojená i s případným nově vzniklým vydavatelstvím. Jde-li o okruh několika osob, soustředíme se na ústřední osobu vydavatelského okruhu (uvádíme ji u vydavatelských údajů na první pozici), případně na to, zda se na vydávání titulu i nadále podílela většina zúčastněných (např. alespoň dva z jedné trojice). Pokud se v průběhu porevolučních let vydavatel proměňuje, uvádíme v závorce rok. Shodně označuji analyzovaný fakt, zda se měnilo místo vydání. Dále sleduji, zda titul změnil po roce 1989 svého šéfredaktora (případně vedoucího redaktora apod.; jde mi o ústřední postavu redakce). V případě jeho výměny uvádím rok této události, v případě, že původní šéfredaktor setrval v titulu po celou dobu jeho porevolučního fungování, uvádím „A“ a v závorce rok zániku časopisu, případně „dosud“, pokud titul stále vychází.

	Shodný vydavatel	shodné místo vydání	původní šéfredaktor	*financování*
Ilegální demokracie	A	A	A (1993)	*D*
*Lidové noviny **			1990	*K*
Prostor	A (1994)	A (1994)	1992	*D*
Sklepník	A	A	A (1994)	*D*
Střední Evropa	A	A	A (dosud)	*D*
Haňťa press	A	A	1992	*D*
Host	A (1995)	A	1993	*K*
Kritický sborník	A	A	1995	*D*
Možnost	A	A	A (dosud)	*D*
Revolver Revue	N	A	1991	*K*
Mašurkovské podzemné	A	N	A (2001)	*K*
Vokno	A	A	1991	*K*
Akord	N	A	1990	*D*
Lázeňský host	A	A	-	*D*
Teologické texty	A	A	2005	*D*
Strážná věž	A	A	-	*D*
Zpravodaj Helsinského výboru	A	A	-	*D*

5.2. Periodicita

Uvádím ano (A) pokud se periodicita změnila, ne (N) pokud zůstala v zásadě shodná (či měla jen mírné výkyvy). Pokud se v porevolučním období periodicita (roční počet vydání) měnila vícekrát, uvádím poslední známou periodicitu.

	nová periodicita	změna periodicity	*financování*
Ilegální demokracie	N	24	*D*
*Lidové noviny **			*K*
Prostor	N	4	*D*
Sklepník	A	6x / 1-3x (neprav.)	*D*
Střední Evropa	A	1-3x / 10x	*D*
Haňťa press	N	4	*D*
Host	A	2x / 12x	*K*
Kritický sborník	N	4	*D*
Možnost	A	2-8x / 4x	*D*
Revolver Revue	A	2-3x / 4x	*K*
Mašurkovské podzemné	A	2-3x / 1x	*K*
Vokno	A	1-3x / 4x	*K*
Akord	A	2x / 10x	*D*
Lázeňský host	A	2-8x / 1x	*D*
Teologické texty	A	2-3x / 4x	*D*
Strážná věž	A	12x / 24x	*D*
Zpravodaj Helsinského výboru	N	4	*D*

5.3. Existence titulu

Uvádím rok zániku titulu, v případě, že titul vychází dodnes, respektive nezanikl do stanoveného data 31.12.2009, uvádím pomlčku

	Rok zániku titulu	*financování*
Ilegální demokracie	1993	*D*
Lidové noviny	-	*K*
Prostor	-	*D*
Sklepník	1994	*D*
Střední Evropa	-	*D*
Haňťa press	1995	*D*
Host	-	*K*
Kritický sborník	2001	*D*
Možnost	-	*D*
Revolver Revue	-	*K*
Mašurkovské podzemné	2001	*K*
Vokno	1995	*K*
Akord	-	*D*
Lázeňský host	2007	*D*
Teologické texty	-	*D*
Strážná věž	-	*D*
Zpravodaj Helsinského výboru	-	*D*

5.4. Změna rozsahu a formátu

U změny rozsahu uvádím ano (A) pouze pokud jde o zásadní změnu rozsahu, nikoli pouze v řádu jednotek stran. Platí, že spolu s „A“ uvádím v závorce „+“, máme-li na mysli rozšíření rozsahu, při redukci počtu stránek uvádím v závorce „-“. Stejné znaky používám i v případě formátu.

	změna formátu	změna rozsahu	*financování*
Ilegální demokracie	-	-	*D*
*Lidové noviny **	A (+)	A (+)	*K*
Prostor	-	-	*D*
Sklepník	A (-)	A (-)	*D*
Střední Evropa	A (-)	A (+)	*D*
Box	-	-	*K*
Haňťa press	-	A (+)	*D*
Host	A (-) (1999 zpět)	A (-)	*K*
Kritický sborník	A (-)	A (+)	*D*
Možnost	A (+) (2006 zpět)	-	*D*
Revolver Revue	-	-	*K*
Mašurkovské podzemné	-	A (+)	*K*
Vokno	-	-	*K*
Akord	-	-	*D*
Lázeňský host	-	-	*D*
Teologické texty	-	-	*D*
Strážná věž	A (+)	-	*D*
Zpravodaj Helsinského výboru	-	-	*D*

5.5. Profesionalizace tisku

Rozmnožovací a vazačskou techniku v tomto sledovaném kritériu zjednodušuji do specifikace „tisk“ a sleduji pouze, zda šlo po roce 1989 nadále o profesionální tisk (P) či amatérsky vydávanou tiskovinu (A).

	tisk	*financování*
Ilegální demokracie	A	*D*
*Lidové noviny **	P	*K*
Prostor	P	*D*
Sklepník	P	*D*

Střední Evropa	P	*D*
Box	P	*K*
Haňťa press	P	*D*
Host	P	*K*
Kritický sborník	P	*D*
Možnost	A	*D*
Revolver Revue	P	*K*
Mašurkovské podzemné	P	*K*
Vokno	P	*K*
Akord	P	*D*
Lázeňský host	P	*D*
Teologické texty	P	*D*
Strážná věž	P	*D*
Zpravodaj Helsinského výboru	P	*D*

5.6. Proměna grafiky

V obou těchto sledovaných charakteristikách sleduji především trendy, související s případnou komercializací periodika. V prvním případě lze tento trend charakterizovat především výraznou vizualizací obsahů, nahrazováním textu fotografiemi a obrázky, celkovým ústupem textu na úkor grafiky. Pokud byla grafika měněna, opačným směrem, uvádíme toto v poznámce. V rámci charakteristiky sledující proměnu titulní strany hodnotíme obdobným způsobem. U obou charakteristik nebereme v potaz drobné úpravy, ale pouze zásadní a na první pohled výrazné změny v uvedeném směru. Uvádíme ano (A) či ne (N).

	Proměna grafické úpravy	Proměna titulní strany	*financování*
Ilegální demokracie	N	N	*D*
*Lidové noviny **	A	A	*K*
Prostor	N	N	*D*
Sklepník	N	N	*D*
Střední Evropa	N	N	*D*
Box	A	A	*K*
Haňťa press	A	A	*D*
Host	A	A	*K*
Kritický sborník	N	N	*D*
Možnost	N	N	*D*
Revolver Revue	A	A	*K*
Mašurkovské podzemné	A	A	*K*
Vokno	A	A	*K*

Akord	N	N	*D*
Lázeňský host	N	N	*D*
Teologické texty	N	N	*D*
Strážná věž	A	A	*D*
Zpravodaj Helsinského výboru	N	N	*D*

5.7. Změna zaměření

Uvádím změnu základního obsahového vymezení, která úzce souvisí i s další sledovanou charakteristikou z předchozí části mé práce, totiž s cílovou skupinou čtenářů. Obě tyto charakteristiky spojuji do jedné, kterou označuji „Proměna zaměření“. Pro potřeby své práce využívám čtyř základních rozdělení, které jsme stanovily v počátku, tedy Politika/společnost, Literatura, Hudba, Křesťanství, Ostatní. Uvádíme, zda dochází k zásadní proměně obsahu periodika (ano – A), či nikoli (ne – N). V případě, že ano, uvádím zároveň nové vymezení periodika.

	změna zaměření	*financování*
Ilegální demokracie	N	*D*
Lidové noviny *	N	*K*
Prostor	N	*D*
Sklepník	N	*D*
Střední Evropa	N	*D*
Box	N	*K*
Haňťa press	N	*D*
Host	N	*K*
Kritický sborník	N	*D*
Možnost	N	*D*
Revolver Revue	N	*K*
Mašurkovské podzemné	N	*K*
Vokno	N	*K*
Akord	N	*D*
Lázeňský host	N	*D*
Teologické texty	N	*D*
Strážná věž	N	*D*
Zpravodaj Helsinského výboru	N	*D*

5.8. Autorské působení

V případě, že se v titulu objevují v porevolučním období převážně materiály shodných autorů jako v předrevolučním období, uvádím ano (A), v opačném případě

ne (N). Pro první možnost přitom stačí, aby v práci pro dané periodikum pokračovali alespoň někteří z autorů. Porevoluční chod redakcí s sebou velmi často nesl jejich rozšíření. Nelze-li jednoznačně identifikovat zastoupení shodných autorů (např. kvůli používání pseudonymů v době před r.1989, uvádím pomlčku). Tato charakteristika se vztahuje kromě obsahové analýzy titulu také k samotnému redakčnímu chodu. Naznačuje, zda se původní redakční okruh po revoluci v roce 1989 zachoval či zcela změnil. Spolu s ní uvádím další ze sledovaných charakteristik v rámci obsahové analýzy, totiž zastoupení původních či převzatých textů. Uvádím, pokud titul nově začal využívat převážně původních materiálů (P), přičemž dříve tak nečinil, či převzatých (Př). Pokud nenastala proměna, uvádím v daném místě pomlčku.

	Shodní autoři	Změna poměru p. / př. Textů.	*financování*
Ilegální demokracie	A	-	*D*
*Lidové noviny **			*K*
Prostor	N	-	*D*
Sklepník	N	P	*D*
Střední Evropa	N	-	*D*
Box	N	-	*K*
Haňťa press	A	-	*D*
Host	N	-	*K*
Kritický sborník	A	-	*D*
Možnost	N	-	*D*
Revolver Revue	N	-	*K*
Mašurkovské podzemné	A	-	*K*
Vokno	A	-	*K*
Akord	A	P	*D*
Lázeňský host	-	-	*D*
Teologické texty	A	-	*D*
Strážná věž	-	-	*D*
Zpravodaj Helsinského výboru	N	-	*D*

5.9. Změna žánrů a témat

Sleduji, zda se v porevolučním období v periodiku opakují shodné žánry a témata jako v době před rokem 1989, či zda titul prošel výraznou žánrovou obměnou. Pokud ano, uvádím „A“, v opačném případě „N“. V případě identifikování obměny tuto stručně popisuji v poznámce. Jako změnu nevnímám např. fakt, že z titulu mizí

zmínky o českém disentu a jeho aktivitách. Změnou je například totální odklon od sledování aktuálních politických témat.

	Změna žánrovosti	Změna tematičnosti	poznámka	*financování*
Ilegální demokracie	N	N		*D*
Lidové noviny *	A	A	rozšíření žánrového i tematického záběru	*K*
Prostor	N	N		*D*
Sklepník	N	N		*D*
Střední Evropa	N	N		*D*
Box	N	N		*K*
Haňťa press	N	N		*D*
Host	N	N		*K*
Kritický sborník	N	N		*D*
Možnost	N	A	*rozšíření tematického záběru*	*D*
Revolver Revue	N	A	*mizí vazba na aktuální spol./pol.dění*	*K*
Mašurkovské podzemné	N	N		*K*
Vokno	N	A	*rozšíření tematického záběru*	*K*
Akord	N	N		*D*
Lázeňský host	N	N		*D*
Teologické texty	N	N		*D*
Strážná věž	N	N		*D*
Zpravodaj Helsinského výboru	N	N		*D*

5.10. Zvláštnosti stylu

Uvádím, zda v porevolučním období přetrvávají zvláštnosti stylu daného periodika (A) či nikoli (N). Do poznámky tuto zvláštnost vždy konkretizuji. V případě, že se zvláštnost nově vyskytovala pouze (či v nesrovnatelně větší míře) v porevolučním období, uvádím slovo „nově“ a tuto zvláštnost. Pokud se nevyskytuje v žádném ze sledovaných období, uvádím pomlčku.

	Zvláštnosti stylu	poznámka	*financování*
Ilegální demokracie	A	recese	*D*
Lidové noviny *	-	-	*K*
Prostor	-	-	*D*

Sklepník	-	-	*D*
Střední Evropa	-	-	*D*
Box	-	-	*K*
Haňťa press	-	-	*D*
Host	-	-	*K*
Kritický sborník	-	-	*D*
Možnost	-	simultánní angl. Překl.	*D*
Revolver Revue	N	slang, hovor.j	*K*
Mašurkovské podzemné	A	slang, hovor.j	*K*
Vokno	N	hovor.j., expresiva	*K*
Akord	-	-	*D*
Lázeňský host	nově	recese	*D*
Teologické texty	-	-	*D*
Strážná věž	-	-	*D*
Zpravodaj Helsinského výboru	-	-	*D*

5.11. Existence doprovodné knižní edice

Sleduji, zda doprovodná knižní edice vycházela pouze v předrevolučním období (uvádím „před“), v porevolučním období (uvádím „po“), či v obou („před + po“). Zaniká-li v porevolučním období dříve než samotný titul, uvádím toto do poznámky.

	Doprovodná knižní edice	*financování*
Ilegální demokracie	-	*D*
Lidové noviny *	po	*K*
Prostor	Před + po	*D*
Sklepník	-	*D*
Střední Evropa	Před	*D*
Box	-	*K*
Haňťa press	po	*D*
Host	po	*K*
Kritický sborník	Před	*D*
Možnost	-	*D*
Revolver Revue	Před + po	*K*
Mašurkovské podzemné	-	*K*
Vokno	Před + po	*K*
Akord	-	*D*
Lázeňský host	-	*D*
Teologické texty	-	*D*
Strážná věž	-	*D*
Zpravodaj Helsinského výboru	-	*D*

6. Závěr

Díky předchozí analýze se mi podařilo vytvořit poměrně srozumitelný obraz o proměně, jakou původně samizdatová periodika po roce 1989 prošla. Potvrdila se má původní teze, že periodika se musela v nových tržních podmínkách vyrovnat především s potřebou zajištění dostatečných finančních prostředků pro vlastní chod.

Většina sledovaných titulů se v porevolučním období dostala do situace, kdy začala být alespoň částečně závislá na darech a dotacích od soukromých či státních organizací a institucí. Ani příklady přechodu na plně komerční bázi fungování však nejsou neobvyklé. Využiji-li předchozího rozdělení sledovaných titulů do podskupin, lze konstatovat, že všechna sledovaná periodika ze skupiny „křesťanské“ přešla po roce 1989 na neziskový režim fungování, využívající vedle příjmů z prodeje i dotací a darů. S tímto vývojem souvisí i celkově nízká míra formální a obsahové proměny titulů a pouze nepatrná či nulová snaha podřídit svůj vnitřní chod vyšší čtenosti a prodejnosti. I přes tuto skutečnost dané tituly dodnes vycházejí, či donedávna vycházely. V neziskovém režimu pokračovaly po roce 1989 také tituly z podskupiny „ostatní“.

Naopak všechna sledovaná periodika z podskupiny „hudební“ přešla na komerční formu fungování. Ani to však nezabránilo jejich pozdějšímu zániku. V rámci podskupin „literární“ a „politické/společenské“ lze identifikovat oba možné režimy porevolučního fungování. Vzhledem k rozdílným aspektům vývoje jednotlivých periodik nelze jednoznačně určit, zda byla po roce 1989 pro samizdatová periodika obecně výhodnější cesta komercializace či cesta neziskového fungování.

Většina sledovaných titulů zachovala i v porevoluční době shodného vydavatele. Jednotlivci, kteří stáli za daným periodikem před rokem 1989, zakládali v porevoluční době různé formální organizace, v jejichž rámci byl daný titul vydáván. Často však vydávání zůstalo pod patronací jednotlivých fyzických osob. V drtivé většině případů bylo vydávání nadále spjato i s místem, kde titul vycházel ve své předrevoluční podobě.

Většina titulů měnila v porevolučním období periodicitu svého vydávání. Tento vývoj je pochopitelný, především ve vztahu k podmínkám, za jakých byla periodika před rokem 1989 vydávána. Dodržování jasné periodicity bylo v případě samizdatových periodik výjimečné. Lze však konstatovat, že také v porevolučním období byla periodicita většiny přeživších a transformujících se titulů nestálá,

procházela alespoň dílčími proměnami a samotné vydávání odmlkami. V rámci sledovaných titulů nelze identifikovat jednoznačný trend směrem k častější či méně časté periodicitě. V případě titulů udržujících zhruba shodnou periodicitu lze konstatovat, že jde většinou o periodika, které ani v jiných ohledech neprošla po roce 1989 viditelnější proměnou. Právě tato charakteristika zároveň odpovídá titulům, které namísto komerčního fungování nastoupily cestu dotací a neziskového provozu.

Poměrně velká část z titulů, které překonaly rok 1990, vychází dodnes. V průběhu roku 1990 zanikla drtivá většina samizdatových periodik. Ty, jež překonaly první porevoluční rok, pak většinou pokračovaly minimálně několik dalších let. Jako zlomová se dále ukazuje hranice zhruba tří až pěti let porevolučního fungování, kdy některé tituly zanikají. Většina sledovaných titulů však byla či je po roce 1989 vydávána alespoň jedno desetiletí. V rámci sledovaných titulů nelze identifikovat konkrétní moment, který by fatálně ovlivnil více titulů naráz. Důležité je uvědomění, že většina zaniknuvších titulů fungovala v neziskovém režimu závislém na dotacích.

Většina sledovaných periodik zachovala i po roce 1989 svůj původní formát, velká část z nich se dokonce zhruba držela i původního rozsahu stran. V rámci změn v rozsahu periodika nelze vysledovat tendenci platnou pro všechny, či alespoň většinu sledovaných titulů. V případě změny formátu sledované tituly přistupovaly většinou k jeho zmenšení. Tímto však neurčuji zobecnitelné pravidlo, neboť nelze identifikovat objektivní příčiny, které ke zmenšení formátu mohly vydavatele vést. Nabízí se pouze motivace úspory papíru, respektive nákladů. Formát a rozsah měnily jak dotované, tak komerčně fungující tituly.

Až na dvě výjimky využili vydavatelé sledovaných titulů po roce 1989 možnosti profesionálního tisku.

Na proměnu grafické úpravy titulů a proměnu jejich titulní strany jsem se soustředil opět především s jedním cílem. Šlo mi o postihnutí vnějších projevů případné probíhající komercializace periodik. Lze konstatovat, že velká část titulů po roce 1989 přistoupila nejen k proměně grafické úpravy, ale také proměně titulní strany. Tyto proměny přitom nebyly dány pouhou širší paletou grafických možností, která se po roce 1989 vydavatelům nabízela. Větší důraz na vizuální atraktivitu souvisel také s přizpůsobením se novým tržním podmínkám. Jak ukazuje má analýza, až na výjimku jej využily a využívají především tituly, které přešly po roce 1989 na komerční režim fungování. Dotované tituly zůstávají většinou beze změn.

Žádný ze sledovaných titulů po roce 1989 neproměnil své základní obsahové zaměření.

V titulech, které po roce 1989 nezměnily vydavatele, případně místo vydávání, lze identifikovat i jistou autorskou kontinuitu. Řada autorů, kteří do periodik přispívali před rokem 1989 (či se jinak podíleli na jejich přípravě), zůstala v obdobném spojení s daným periodikem i v rámci porevoluční éry. Pro chod redakcí po roce 1989 je charakteristické rozšiřování okruhu redaktorů i přispěvatelů. Toto platí ještě výrazněji pro tituly fungující na komerční bázi. Jen výjimečně lze najít u sledovaných titulů změnu přístupu k využití původních či převzatých textů. Pokud se tato objevuje, jde o větší zastoupení původních textů. Nelze identifikovat jasnou spojitost mezi kontinuitou autorské práce a režimem fungování titulů v dotované či komerční podobě.

Téměř u žádného ze sledovaných titulů, které se z původního samizdatového režimu fungování transformovaly do podmínek svobodné tržní společnosti, nenastala výrazná proměna žánrovosti textů. Jediným případem, kterému lze takovou charakteristiku přiřknout, jsou Lidové noviny, které se po roce 1989 transformovaly do podoby plnohodnotného deníku, což s sebou přineslo i rozšíření žánrového a tematického záběru. Ve většině případů tituly v porevolučním období držely také shodnou tematickou linii. Pokud tomu tak nebylo, šlo o jisté rozvolnění původního tematického zaměření, související například i s menší potřebou vymezovat se vůči dominantní politické síle v zemi.

Většina sledovaných titulů nebyla v předrevolučním období spojena s výraznými zvláštnostmi stylu a tato situace přetrvala i po roce 1989. Pokud se jistá zvláštnost stylu vyskytovala, nelze vysledovat jednoznačné pravidlo, které by souviselo s jejím zachováním či zavržením.

Většina samizdatových periodik, jež byla spojena s knižní edicí, zachovala její existenci také po roce 1989. Některé tituly založily v rámci transformace edici novou, najít lze i případ periodika, které ve vydávání knižní edice nepokračovalo. Nelze vysledovat jasnou spojitost mezi vydáváním knižní edice a přechodem titulů k dotované či komerční podobě fungování.

Ve většině sledovaných charakteristik se naplňuje výše řečené: proměnou prošly především plně komercializované tituly, což potvrzuje mou původní tezi, že sama komercializace na tuto proměnu tlačí. Tituly, fungující i po roce 1989 na

neziskové bázi, zachovaly výraznější formální i obsahovou kontinuitu s vlastní samizdatovou érou.

7. Summary

Thanks to the above mentioned analysis, I have managed to create a relatively clear picture of the transformation of the originaly samizdat periodicals after 1989. The original thesis, that periodicals in the new market conditions had to deal primarily with the need to ensure sufficient funds for their operation, has been confirmed.

In the post-revolution period, most of the analyzed periodicals got into a situation when they became at least partly dependent on donations and/or grants from private or government organizations and institutions. Even examples of a transition from non-commercial samizdat to fully commercial operation are not uncommon. If I use my classification of the subgroups, I can say that all researched periodicals from the "Christian" subgroup transformed to non-profit operation after 1989, using grants and donations besides the revenues from sales. The overall low level of formal and content changes and just a minimal or zero effort to conform the inner structure to the need of higher readership and greater marketability is related to this development. Despite this fact those periodicals are still published or have been published recently. Also periodicals from the "other" sub-group have continued their non-profit operation after 1989.

On the contrary, all analyzed periodicals from the "music" sub-grouphave transitioned to commercial operation. However, not even this could prevent their eventual folding. Within the ”literary” and ”political/social subgroups, I have identified both of these post-revolution business models. Given the varying aspects of the development of different periodicals, it cannot be identified unambiguously whether it was generally better for samizdat periodicals to commercialize themselves, or to hold onto the non-profit model after 1989.

Most of the periodicals have not changed their publisher even in the post-revolution period. Individuals who had been managing the production before 1989 have founded various formal publishing organizations in post-revolutionperiod. Often, however, the publishing remained under the patronage of individuals, and in most

cases, the ties to the original pre-revolution place of publishing have remained unchanged.

Most of the periodicals have changed their periodicity in the post-revolution period. This development is understandable, especially in relation to the conditions under which the periodicals had been published before 1989. Compliance with the rule of clear periodicity had been something extraordinary in the era of samizdat periodicals. But it can be noted that not even in the post-revolution era was the periodicity of most “survivors” and transforming periodicals stable, there were often changes, and even hiatuses in publicationA clear general tendency towards higher or lower periodicity cannot be found within the pool of the analyzed periodicals. It can be said that those periodicals which kept roughly the same periodicity after 1989 have not undergone any other significant transformation either. This also applies to the periodicals, which started operating on subsidies and opted for non-profit operation rather than commercial one .

A relatively large number of the periodicals that survived 1990 is still published today. In the course of the year of 1990, the vast majority of samizdat periodicals ceased to exist. Those which had overcome the first post-revolution year then mostly continued for at least several more years. The moment between three and five years of post-revolution publishing, when some periodicals disappeared, can be seen as critical periodical. But most of the analyzed periodicals continued to be published for at least a decade. There cannot be identified any specific moment that would have fatally affected several periodicals at once. It is important to realize that a majority of those periodicals which are no longer published operated on a non-profit model dependent on subsidies.

A majority of the monitored periodicals maintained their original format even after 1989, many of them even kept the original number of pages. There is no visible tendency in changing the page-count that would be valid for the majority of the analyzed periodicals. Concerning the format changes, most periodicals have transitioned to a smaller format . This, however, cannot be seen as a generalrule as it is impossible to identify objective causes that led to the change of format . The motivation could have been that of saving paper and costs. The format and page-count have changed within both groups, subsidized and commercial periodicals.

With two exceptions, all the publishers have turned to professional printing services after 1989.

I focused on the transformation of graphical presentation of the periodicals and change of their front pages primarily with one goal. I wanted to identify external manifestations of possible ongoing commercialization. I assumed that a large number of the periodicals transformed not just the layout, but also the front pages after 1989. This was not just because of a wider range of graphics options, which have been offered to publishers. Greater emphasis on the visual attractiveness is also associated with adaptation to the new market conditions. As shown in the analysis, this visual transformation is characteristic predominantly of those periodicals, which started to operate commercialy after 1989. Subsidized periodicals have mostly remained unchanged.

There was no periodical transforming core content focus after 1989.

Among those periodicals which have not changed the publisher or address, I can identify a certain continuity in using the same contributors as well. Many authors who had contributed to those periodicals before 1989 (or were otherwise involved in their preparation), remained in a similar connection with the journals in the post-revolution era. Editorial conditions after 1989 are characterized by larger range of editors and contributors. This applies even more to the periodicals operating on commercial basis. A change of attitude towards the use of original or reproduced texts can rarely be found in the researched periodicals. If it occurs, it manifests itself as a tendency to a larger representation of the original texts. I wasn't able to identify any clear relationship between the continuity in contributing authors and the busines model (subsidized or commercial) of publishing.

Almost none of the monitored periodicals which have transformed from the original samizdat form of publishing to the conditions of the free market-driven society have significantly changed in their genre. The only case of a significant change of the genre is the Lidove noviny which has transformed into a regular daily newspaper, which has led to the expansion of the genre and thematic coverage. In most cases the periodicals in the post-revolution period have kept the same thematic focus as before. In those cases where it was not so, we can find certain disengagement of the initial subject focus, associated for example with a lower need to oppose the dominant political force in the country.

Most periodicals had not been characterised by their own original language style in the pre-revolution era and this did not change after 1989. In those cases

where original style occurred, there was no clear rule that could be connected with its later preservation or condemnation.

Most of the samizdat periodicals which were associated with a book seriesalso remained in existence after 1989. Some periodicals started new book series during the transformation, and in one case the periodical didn't continue with the series after 1989. I wasn't able to trace any clear relationship between the publishing of a book series and the business model of publishingthe periodicals.

In most observed characteristics, the above mentioned thesis has been confirmed: wider transformation of formal and content elements can be found mainly among the fully commercialized periodicals. This confirms my initial theory that the commercialization itself pushes these changes forward. The periodicals operating on non-profit basis have maintained a more significant formal and content continuity with their samizdat era.

8. Použitá literatura:

Alan, J., Bitrich, T. (eds.). *Alternativní kultura : příběh české společnosti 1945-1989*. Praha : Lidové noviny, 2001.

Benda, J. *Vlastnictví periodického tisku v ČR v letech 1989-2006*. 1.vyd. Praha : Karolinum, 2007.

Gruntorád, J. *O nezávislých iniciativách v Československu*. Praha : Reprint Xerox, 1989.

Gruntorád, J. *Samizdat*. In: Za svobodu a demokracii I, Praha 1999

Hallin, D. C., Mancini, P. *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Halada, J. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949 – 2006*. 1. vyd. Praha: Libri, 2007.

Hamersky, H. *Samizdat : alternativní kultura ve střední a východní Evropě - šedesátá až osmdesátá léta 20. století*. Brémy : Výzkumný ústav pro východní Evropu, 2002

Hamersky, H. *Samizdat : eseje : alternativní kultura ve střední a východní Evropě - šedesátá až osmdesátá léta 20. století*. Brémy : Výzkumný ústav pro východní Evropu, 2002

Hanáková, J. *Edice českého samizdatu 1972-1991*. Praha : Národní knihovna ČR, 1997.

Hvížďala, *K. Výslech revolucionářů z listopadu 1989*. pp. 1-77 in: Bestseller I. Praha: Artservis, 1990.

Johnson, O. V. *Mass Media and the Velvet Revolution*. pp. 220-233 In. Popkin, R. (ed.). Media and Revolution. Lexington: University Press of Kentucky, 1995.

Jirák, J., et al. (ed.). *10 let v českých médiích*. 1. vyd. Praha : Portál, 2005.

Linz, J. – Stepan, A. *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America and Post-Communist Europe*. Baltimore: John Hopkins University Press, 1996.

Malá, D. *Přehled periodického tisku v České republice v roce 1990*. Sv. 1, Soupis periodik (poř. č. 1-2015). Praha : Národní knihovna, 1991.

Možný, I. Proč tak snadno. Praha: Slon. 1991.

Paletz, D. L., aj. *Business as usual : continuity and change in Central and Eastern Europe*. New Jersey : Hampton Press, 2002.

Paletz, D. L., Jakubowicz, K., Novosel, P. (eds). *Glasnost and After. Media and Change in Central and Eastern Europe*. Cresskill, New Jersey: Hampton Press, 1995.

Posset, J. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Brno : Továrna na sítotisk, 1991.

Prečan, V. – *Nezávislá literatura a samizdat v Československu 70. A 80. let*, Praha 1991

Siebert, F. S., Peterson, T., Schramm, W. *Four Theories of the Press*. Urbana: University of Illinois Press, 1963.

Sparks, C., Reading, A. *Communism, capitalism and the mass media*. London: Sage, 1998.

Splichal, S. *Media after the fall of communism*. In: Media ´95 : experience and expectations - five years after. Prague: Karolinum. 1995

Suk, J. *Labyrintem revoluce*. Praha: Prostor, 2003.

Šmíd, M. *Czech Republic*. In: Media Ownership and Its Impact on Media Independence and Pluralism. Ljubljana : Peace Institute, Institute for Contemporary Social and Political Studies, 2004.

Šulc, Z. *Psáno inkognito : doba v zrcadle samizdatu (1968-1989*). Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2000.

Thomaß, B., Tzankoff, M. (eds.). *Medien und Transformation in Osteuropa*. 1. vyd. Wiesbaden : Westdeutscher Verlag GmbH, 2001.

Diplomové a disertační práce k tématu:

Bartůněk, M. *Respekt - nová specifika české žurnalistiky*. (Diplomová práce) Praha : Univerzita Karlova, 1994.

Benda, J. *Průřezová analytická studie struktury vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989-2005 s přihlédnutím k vybraným státům tzv. středovýchodní Evropy a západní Evropy*. (Disertační práce). Praha : Univerzita Karlova, 2006.

Freimannová, J. *Lidové noviny 1987-1989*. (Diplomová práce) Praha : Univerzita Karlova, 1991.

Mandys, P. *Undergroundové časopisy po roce 1989*. (Diplomová práce) Praha : Univerzita Karlova, 1997

Nenadál, A*. Hudební fanzin jako pokračování samizdatu*. (Diplomová práce) Praha : Univerzita Karlova, 2002.

Miessler, J. *Dva konce jedné hegemonie: Svobodné slovo, Rudé právo a 17. listopad* 1989. (Diplomová práce) Brno : Masarykova Univerzita, 2007.

Růžková, J. *Vokno 1979–1989 : historie časopisu : bibliografie.* (Diplomová práce) Praha : Univerzita Karlova, 2000.

Internetové zdroje:

Akord – historie titulu, obecné souvislosti
Dostupné z adresy: http://www.slovnikceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=54 (03-03-2020)

Bigmag – širší tematický záběr, vztah ke sledovaným titulům
Dostupné z adresy: http://www.bigmag.cz (22-04-2010)

Gruntorád, J., Krumphanzl, R., Pala, K.M., Kosák, M. (eds.). Kritický sborník 1981—1989
Dostupné z adresy: http://dejiny.nln.cz/archiv/2010/1/jiri-gruntorad-robert-krumphanzl-karel-m-pala-michal-kosak-eds-kriticky-sbornik-1981-1989 (11-4-2010)

Host – historie titulu, obecné souvislosti
Dostupné z adresy: http://www.casopis.hostbrno.cz/cs/o-nas/historie (16-03-2010)

Lázeňský host – informace k vydavatelství
Dostupné z adresy: http://www.regula.ecn.cz/index.html (01-04-2010)

Lidové noviny – historie a samizdatová vydání, obecné souvislosti
Dostupné z adresy: http://www.lidovky.cz/historie-obrazem.asp (01-05-2010)

Mašurkovské podzemné – historie titulu a přehled jednotlivých vydání
Dostupné z adresy - http://www.guerilla.cz/masurky.htm (01-03-2010)

Pět polí – širší tematický záběr, vztah ke sledovaným titulům
Dostupné z adresy: http://www.5poli.cz (22-04-2010)

Revolver Revue – historie titulu a přehled jednotlivých vydání, obecné souvislosti
Dostupné z adresy: http://revolverrevue.cz (20-04-2010)

Revue Prostor – historie titulu, obecné souvislosti
Dostupné z adresy: http://www.revueprostor.cz/index2.php?menu=about (15-04-2010)

Revue Souvislosti – obecné souvislosti
Dostupné z adresy: http://www.souvislosti.cz (21-04-2010)

Revue Střední Evropa
Dostupné z adresy: http://stredni.evropa.sweb.cz/ (12-04-2010)

Samizdatová histori časopisu Vokno
Dostupné z adresy: http://www.vons.cz/vokno (27-04-2010)

Strážná věž – obecné souvislosti
Dostupné z adresy: http://www.straznavez.cz/ (06-03-2010)

Teologické texty – historie titulu, bibliografie vydání, obecné souvislosti
Dostupné z adresy: http://www.teologicketexty.cz/ (01-03-2010)

Unie vydavatelů – údaje o čtenosti periodik
Dostupné z adresy http://www.uvdt.cz/ (01-05-2010)

Zpravodaj – Český helsinský výbor – historie, obecné souvislosti, internetová forma titulu (navazující Lidská práva)
Dostupné z adresy: http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2004110301 (04-04-2010)